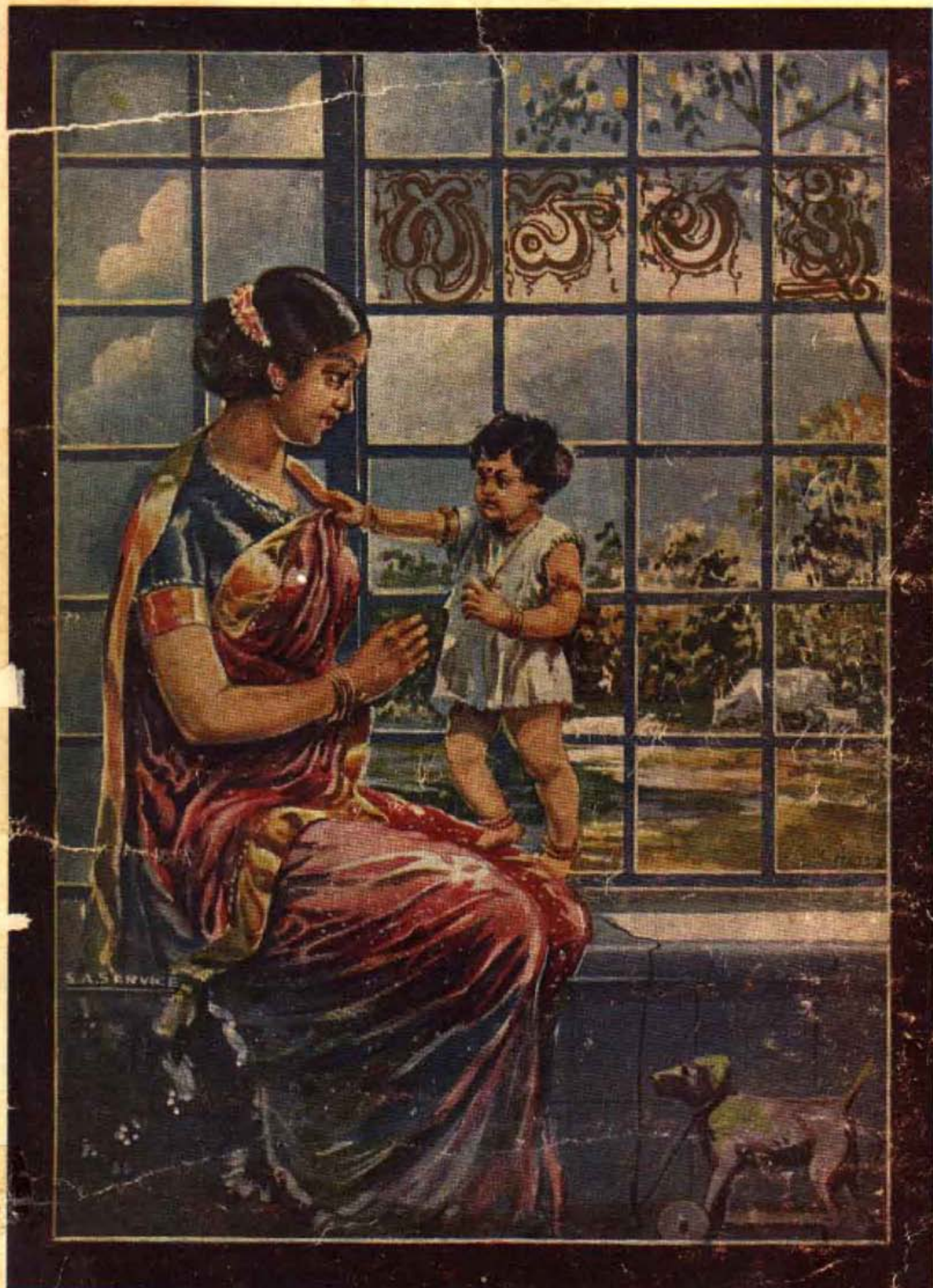
Registered No. M-2357. 1ST MARCH. 1930

Vol. 3. No. 1.

GRIHALAKSHMI
ESTD. 1928
LADIES' HOME MAGAZINE

గృహలక్ష్మి

స్త్రీల ఆరోగ్యసౌభాగ్యములను పెంపొందించుట
కేర్పడిన సచిత్ర మాస పత్రిక

సంపాదకుడు
డాక్టరు. కే. యన్. కేసరి

మహావాక్యము

యత్రనార్యస్తు పూజ్యంతే రమంతే తత్రదేవతాః ।
యత్రైతాస్తు నపూజ్యంతే సర్వాస్తత్రాఫలాఃక్రియాః ॥

PRINTED AT LODHRA PRESS
సంపుటము 3] మార్చి, 1930 [సంచిక ౧.
EGMORE, MADRAS

THE following Municipalities and Taluk Boards have sanctioned subscription for GRIHALAKSHMI and have introduced the Journal into the Girls' Schools within their provinces. As the Journal is mainly intended for the uplift of women, and is instructive and useful for girls, we invite the other Taluq Board Presidents and Chairmen of Municipalities to extend their patronage by placing this matter before their Councils and introduce the Journal into their Girls' Schools :

MUNICIPAL COUNCILS.

1 Ongole
2 Cuddapah.
3 Tadpatri.
4 Guntur.
5 Adoni.
6 Hindupur.
7 Tirupati.
8 Nellore.
9 Bezwada.
10 Berhampore.

TALUK BOARDS.

1 Penukonda.
2 Ramachandrapuram.
3 Vellore.
4 Gooty.
5 Narasarowpet.
6 Berhampore.
7 Madanapalle.
8 Dhone.
9 Koilkuntla.
10 Karvetinagar.
11 Chendragiri.
12 Peddapur.
13 Tadepalligudem.
14 Proddatur.
15 Jammalamadugu.

Editor,

GRIHALAKSHMI.

Post Box. 752.

EGMORE, MADRAS.

1930 [illegible]

విషయసూచిక

త్రివర్ణ చిత్రములు

ఛాయా చిత్రములు

PRINTED AND PUBLISHED BY
DR. K. N. KESARI AT THE LODHRA PRESS, EGMORE, MADRAS.

1930 ఏప్రిల్

విషయసూచిక

PRINTED AND PUBLISHED BY
DR. K. N. KESARI AT THE LODHRA PRESS, EGMORE, MADRAS

1930 May

విషయసూచిక

1930 June

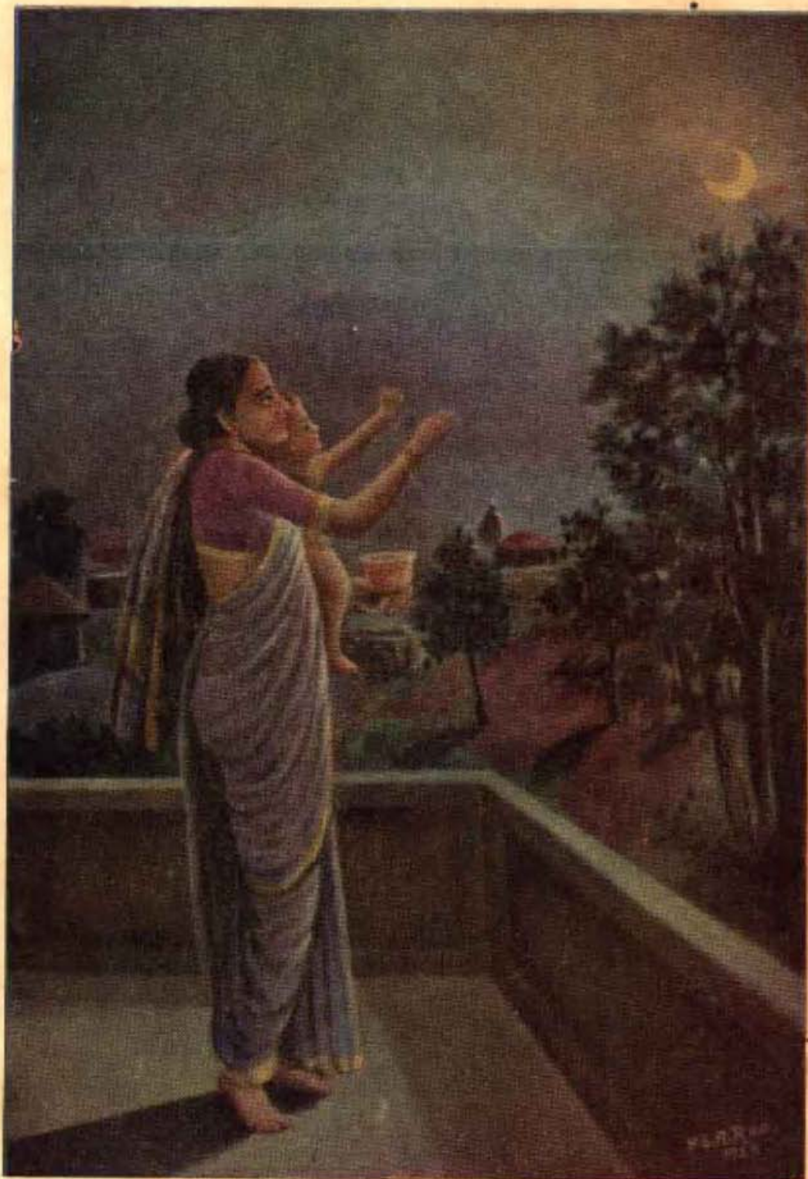
విషయసూచిక.

EDITED, PRINTED AND PUBLISHED BY
DR. K. N. KESARI AT THE LODHRA PRESS, EGMORE, MADRAS.

1930 జూ 3

విషయసూచిక

విషయసూచిక

"పెరుగును వంటకంబు వడపిందియలుం గొని తెచ్చి పెట్టు ని
ర్భరకరుణాధురీణయగు ప్రాణముప్రాణము తల్లి..."

— శ్రీనాథుడు.

చందమామ రావే జాబిలి రావే
కొండెక్కి రావే కోటివేలు తేవే
బండెక్కి రావే బంతిపూలు తేవే
తేరుమీద రావే తేనెతెట్టె తేవే
పరుగెత్తి రావే పాలువెన్న తేవే
పల్లకీలో రావే పనసపండు తేవే
అన్నీని తేవే అబ్బాయికియ్యవే
నట్టింట పెట్టవే నా మాట వినవే.

గృహలక్ష్మి.

స్వవిషయము

The thought of Past years in me doth breed
Perpetual benediction.

—*Wordsworth.*

పరమేశ్వరుని కృపాకటాక్షమునను, ఆంధ్రమహాజనుల ఆదరణాతిశయమునను గృహలక్ష్మికి రెండు సంవత్సరములు నిండినవి. మూడవ వత్సరము ప్రారంభమైనది. తన అనిమిత్తహాసమునకు అవ్యక్తమధురభాషణములు తోడుచేసియు, ఎత్తుకొనుమనుటకు సూచనగ కైదోయి అల్లార్చుదానికి కాళ్లకు ఎదురువచ్చుటలు జతకల్పియు మూడేండ్లబిడ్డ తన మాతాపితల మానసాబ్జమును వికసింప జేయునట్లే మూడవయేఁట జొఱబడిన గృహలక్ష్మిపత్రికాపుత్రికయు సనాతనసంప్రదాయనిర్వహణము ప్రోత్సహించుటకు సాంద్రపుష్టికములగు నేటిసమస్యల సమాలోచనము తోడుచేసియు, తనకు తులసీదళములగు విదుషీరత్నములవ్యాసములకు వశ్యవాక్కులును స్త్రీవిద్యాభిమానులునునగు పండితుల రచనములు అనుప్రాసములుగ నొనర్చియు మహాంధ్రమండలికి మానసాబ్జవికసనాపాదియై వెలయునట్లు సర్వమును కదలజేయు కాలమూర్తికి నమస్కారము చేయుచున్నాము.

వత్సరారంభమున అంతవఱకు చేసిన దాని నొకమాఱు సింహావలోకనముగావించుకొనుటయు, ముందుచేయవలసినదానినిగూర్చి ఆలోచించుకొనుటయు సహజము. ఆంధ్రస్త్రీల సమగ్రాభివృద్ధికి చేతనైనదోహదము చేయుటకే మేమీపత్రిక ప్రారంభించితిమి. ఈ ఆశయమును మేమీ రెండువత్సరములుగ ఎంతవఱకు నిర్వహింప గలిగితిమో నిర్ణయింపవలసినవారు గృహలక్ష్మి పాఠకులు. భారతదేశమున హుటాహుటినడలతో పోవుచున్న స్త్రీయుద్యమమునకు ఆంధ్రస్త్రీలు శక్తివంచనలేక సర్వవిధముల సాయపడుచున్నారను

టకు గృహలక్ష్మి దర్పణమైయున్నదని మాత్రము మేము చెప్పగలము. ఇంతవఱకు ప్రచురించుచున్న గృహవైద్యము, గానము, కథలు-కబుర్లు, లోకవార్తలు, వనితాలోకము, పుష్పచయము మొదలగు శీర్షికలతోడు ఇప్పుడు క్రొత్తగ రంగసీమ, సౌందర్యపోషణ, డైరి, బాలవిజ్ఞానశాఖ అను నాలుగుశీర్షికల జేర్చితిమి. 'రంగసీమ' అను శీర్షికక్రింద నాటకలోకమున సినీమాలోకమున నడచు స్త్రీలకుసంబంధించిన విషయములనేర్చి కూర్చుచుందుము. 'సౌందర్యపోషణ'అను శీర్షికక్రింద స్త్రీలు తమ సహజసౌందర్యమును చెడకుండ కాపాడుకొనుటకును దానికి క్రొత్తఅందము కూర్చుటకును వలయు జ్ఞానము నొసగు విషయములను వివరించుచుందుము. 'డైరి' అను శీర్షికక్రింద దినదినము జరుగు వృత్తాంతములలో స్త్రీలకుసంబంధించినవి చేర్చుచుందుము. మా పాఠకులీ నూతన శీర్షికల సంభావింతురని ఎంచుచున్నాము. 'బాలవిజ్ఞానశాఖ'అను శీర్షికక్రింద ప్రత్యేకము బాలబాలికలకు పనికివచ్చు సంగతులను సమకూర్చుచుందుము. తమ యాజమాన్యమున నిర్వహింపబడుచున్న పాఠశాలలలో 'గృహలక్ష్మి' పత్రికను ప్రవేశపెట్టి మాకు సర్వవిధముల తోడుపడుచున్న ఆంధ్రదేశమందలి స్థానికసంస్థలనిర్వాహకు లీమాప్రారంభమును అభిమానింతురని భావించుచున్నాము.

గృహలక్ష్మి పత్రికయొక్క ఆవశ్యకతను, అది ఆంధ్రస్త్రీల అభివృద్ధికై చేయుచున్న కృషిని ప్రస్తావించి ప్రశంసించుచు లేఖలువ్రాసి ఉత్సాహదీప్తిని; విరివిగ చందాదారులను సమకూర్చి ఆర్థికపుష్టిని; మనోహరములగు వ్యాసములనువ్రాసి సారస్వతపుష్టిని కల్గించి మాయుద్యమమునకు ఇంతవఱకు చేదోడు వాదోడు అయిన ఉదారులగు ఆంధ్రసోదరసోదరీమణుల నీ సమయమున కృతజ్ఞతాపూర్వకముగ స్మరించుచు ఇక ముందుగూడ 'గృహలక్ష్మి'ని వారు తమ ఆదరణాభిమానములకు తావలమగునట్లుచేసి పత్రికనింకను సర్వాంగసుందరముగ వెలువరించుటకు వీలుకలిగింతురుగాకయని వినీతభావముతో వేడుకొనుచున్నాము.

పెద్దలఆశీర్వాదమున గృహలక్ష్మి ప్రారంభించిన గడియ మంచిదియైనది. తెలుగు పత్రికలకు సాధారణముగ సంభవించు బాలారిష్టములేవియు గృహలక్ష్మిని తాకలేదు. అది నానాటికి విస్తరించి 'ఇంతింతై వటుఁడింతయై మఱియుఁదానింతై' అను వాక్యమునకు తార్కాణమై నవనవోన్మేషమగు దివ్యకళతో తేజరిల్లునట్లు ఈశ్వరశక్తి అనుగ్రహించినది. ఈ అనుగ్రహవిశేషమున గలిగిన ఆనందము మా హృదయమునందు పారవశ్యముపొంతబోవని కార్యశ్రద్ధను పూరించునట్లును, చిరసంకల్పితములయ్యు కారణాంతరములచే కార్యరూపమునకు రాక తక్కిన మాతలపులు పచేళిమములగునట్లు చేయగను అమోఘవాక్కులగు పెద్ద లాశీర్వదింతురుగాక!

So many worlds, So much to do
So little done, Such things to be.
—*Tennyson.*

అబలలయెడ అన్యాయములు

శ్రీమతి గుమ్మడిదల దుర్గాబాయమ్మగారు

ఏజాతి పురుషులను సేవించుటలో తన్ను తాను బలిదాన మొనర్చుకొనుచున్నదో, ఏజాతి వారిసుఖదుఃఖముల కొరకు తన సర్వస్వ మర్పింప సంసిద్ధయగుచున్నదో అట్టి స్త్రీజాతిని వారు కేవలము ఆటవస్తువువలె యెంచుటయేగాక వారిని యిష్టమువచ్చినట్టి కష్టపరంపరలకులోను గావింపుచున్నారు. ఈస్త్రీజాతికూడ భగవంతుని సృష్టియె యను మాట వారు మరచుచున్నారు గాబోలు! వారి శరీరముగూడ రక్తమాంసములతో నిర్మింపబడినదనియు, వారికిని హృదయము, ఆత్మ, మంచిచెడ్డల నాలోచించుకొనుశక్తి, సుఖదుఃఖములననుభవించు ఓర్పుకలదనుభావమే వారికి బొడకట్టదు కాబోలు! ఏజాతి తమ్ము హృదయపూర్వకముగ ప్రేమించి, తానుదారుణయాతనల ననుభవించుచు తమకు సుఖము చేకూర్ప ప్రయత్న మొనర్చుచున్నదో అట్టి జాతికి అన్యాయము లొనర్చుట న్యాయముకాదను సంగతిని వారు మరచిరి. అనేకవిషయములలో పురుషుడు స్త్రీని విసర్జించుట మనము నిత్యమును చూచుచునేయున్నాము. పురుషుడు స్త్రీవలన అనేకములగు పనులగావించుకొనుచున్నాడు. దాసీవృత్తికి పాల్పడచేయుచున్నాడు. ఇంతయేల? నీచాతినీచమగుపనులకుగూడ ప్రేరేపించుచున్నాడు. ఎన్నడైనను స్త్రీ పురుషుని భావములకు విరుద్ధముగ మాటలాడెనన్న ఆమెకు ప్రాయశ్చిత్తము యింటినుండి వెడలగొట్టుటయే. దీనికి కారణము పురుషుడు యింటియజమానిఅగుటయే. దోషమెవరిదైనను భర్తయిష్టమగునంతవరకే భార్యకింటనిలువనీడ కొంచె మనిష్టతకలైనన్న భార్య యింట నిలువజాలదు. ఈవిషయములో ఎవరికిని యేమి చెప్పుటకును అధికార ముండబోదు. పురుషుడు ప్రభువు, దేవత, రక్షకుడు, తన ఇచ్ఛవచ్చినమచ్చున చేయగల సమర్థుడు. అగ్నిని సాక్షిగ నొనర్చుకొని, పవిత్రమగు వైదికమంత్రపఠన మొనర్చి స్త్రీని సహధర్మిణిగ నొనర్చుకొంట కేవలము నాటకాభినయమాత్రమునకేనా? లేక, వివాహము లీలామాత్రమగు బొమ్మలపెండ్లియా? భార్యాపరిత్యాగమనగా కేవలజీర్ణవస్త్రపరిత్యాగమా? స్త్రీజాతి పరాధీనమైయుండుటయేగదా దీనికంతకును కారణము. స్త్రీ అస్వతంత్ర, అబల. పురుషుడే స్వతంత్రుడు, బలవంతుడు.

పురుషుని అత్యాచారములు, అన్యాయములే కాదు తుదకు చెప్పుదెబ్బలుకూడ స్త్రీ నవ్వుముఖమున ననుభవింప వలసివచ్చుచున్నది. ముఖమున లేశమాత్రము విచారముగాని, దుఃఖముగాని కాన్పించుట కధికారముగూడ ఆమెకులేదు. భర్త దైవమనుటయే ఇందుకు కారణము. క్రూరుడు దుర్మార్గుడునగు భర్తచే పలుబాములపడుచున్న ఒకసోదరి యొకానొకపుడు యిట్లనిచెప్పెను. "సోదరీ! నాకొరకు నాకెట్టిచింతయు లేదు. కాని పిల్లలముఖము చూచిన తరుగనిచింత నామనమున తలుగుచున్నది. ఇట్టి యింట అన్నపానీయముల విసర్జించి వీధి వీధుల బిచ్చమెత్తి పొట్టపోసికొంటయే మేలనుపించుచున్నది." ఎన్నికష్టముల ననుభవించి యుండుటచేతనోగదా ఆమెహృదయమునుండి యిట్టిదీనభాషణములు వెడలినవి?

పురుషుడు అరువది సంవత్సరములు అతిక్రమించినవాడైనను సరే, భార్య చనిపోయిన వెంటనే ఆశవమింటనుండి కదలీకదలకమునుపే వివాహమునకు సంసిద్ధుడగుచున్నాడు. ద్వితీయకళత్రస్వీకార మొనర్చుకొంట పురుషునకు ఉచితమనికూడ పురాణములు ఘోషించుచున్నవి; కాని స్త్రీయన్ననో తనకు పది సంవత్సరముల బాల్యప్రాయమప్పుడు వైధవ్యదుఃఖము కల్గినను పునర్వివాహ మొనర్చుకొనుటకు వీలులేదు. పురుషుడు పురుషుడగుటయు స్త్రీ స్త్రీయగుటయు ఇట్టి అన్యాయమునకు కారణము.

ఇంత నిరసనభావము కనిపించుచున్నను, యింత అవమానము జరుగుచున్నను యిట్టి దుర్నీతులు నడచుచున్నను స్త్రీజాతి యింకను మౌనమవలంబించి యున్నదేల? హిందూ స్త్రీలు అశిక్షితలౌటయేకాదు దీనికి ముఖ్యకారణము. శిక్షితలగు బాలికలు నేటికాలమున వివాహమునకేల అనిష్టలగుచున్నారు? కఠినమగు బాధలచే కృశించి, తుదకు బలవంతముగ ప్రాణత్యాగముజేసి తమహృదయజ్వాలను శాంతమొనర్చుకొనుచున్నారే? ఇట్టి కఠోరకర్మ పురుషుని అత్యాచారము వల్లనేగదా? పురుషుడిట్టిపనికి జబాబుదారీ గాడా?

భారతస్త్రీజాతి మేలుకొన్నగాని భారతదేశోద్ధరణ కాజాలదని అనేకులు సభలలో బల్లలగ్రుద్ది గంభీరోపన్యాసముల నిచ్చుచున్నారు. భారతస్త్రీజనాభివృద్ధికి భర్త, సోదరుడు అడ్డుపడుచుండ ఆమె మేల్కొనుట ఎట్లు? స్త్రీలెన్నడైన గుమ్మముదాటి ఈవలికి వచ్చిరన్న పురుషులు వారిని ఆశ్చర్యముగ చూచెదరు. వింతజీవులవలె వారికి తోచును గాబోలు! ఉదారపురుషులు కొందఱు స్త్రీ లివతలకు వచ్చుట కడ్డగింపరు; కాని వారి వెంట దాదులనైనను, సేవకులనైనను పంపెదరు. స్త్రీలను తమవెంటగొనివెళ్లుట వారిధర్మ శాస్త్రములలో నిషేధము. వారిశాస్త్రములు రెండుధర్మములను బోధించుచున్నవి. స్త్రీలను నమ్మకు మనుట మొదటిది; వారిని శక్తిహీనలని తలచు మనుట రెండవది.

కొందరు పురుషులు తమ భార్యలను వెంటదీసికొని యేబీచ్ ఒడ్డునకో షైర్ వెడలుట కూడ నేటికాలములో మనము చూచుచున్నాము. సిగరెట్‌ను కూడ భార్య

నోటిలో పెట్టెదరు. వేషములందన్నిట పాశ్చాత్యదేశజుల అనుసరణయే; కాని యొక పాశ్చాత్యయువతి తమ స్త్రీలను సందర్శించినచో విద్యాగంధము లేని వీరు ఏమి చేయగలరో మాత్రము వారూహింపరు. పాశ్చాత్యులవలె ఉల్లాసముగ నుండవలయునను కోర్కెయే కాని వారివలె స్త్రీజనాభ్యుదయము కావింతమనుచింత ఈషణ్మాత్రమైనను మనవారికి లేదు. అనేకులగు పురుషులు స్త్రీ శిక్షావిషయమునందు కొల్లలుగ వ్యాసముల వ్రాసెదరు. ఉపన్యాసముల గావించెదరు. కాని అందు సారమేమియునుండదు. వారు చెప్పున దొకటి చేయున దొకటి. వారి వారివాక్కునకును, ఆచరణమునకును భూమ్యాకాశములకుంను అంతరమువంటి అంతరముకలదు. అనేకములగు వ్యాయామములు ఫుట్ బాల్, టెన్నిస్, మొదలగు ఆరోగ్యము నభివృద్ధిపరచు ఆటలనాడుచున్నను బాలుర ఆరోగ్యము బాగుగనుండుటలేదు. కారణమేమి? స్త్రీల ఆరోగ్యము బాగుండదు. వారివారి ఆరోగ్యమును పెంపొందించు కొనుటకు మార్గములులేవు. తల్లు లనారోగ్యవతులుగనున్నపుడు వారి సంతానము మాత్ర మెట్లు బలవంతులయ్యెదరు? భూమి యెట్లుండునో దానిసారము అట్లేయుండును. ఇందుదోషమెవరిది? ఎన్నడును గుమ్మముకదలి ఈవలకురాకుండ స్త్రీలను యింటియందే నిర్బంధించియుంచు పురుషులది కాదా?

కరుణజూడుము మమ్ముల కంసవైరి!

శ్రీమతి యనమంద్ర భీమాయమ్మగారు

మురళిచేతను ధరియించి మునముగొలువు
గాన మొనరింప గోవుల గాచుకొనుచు
చిన్నదా పొన్నపైనున్న వెన్నదొంగ
కరుణజూడుము మమ్ములకంసవైరి!

గాలిసోకిన మాత్రాన గాసిజెంద
భయములేకను తటమున బాల్యమందు
ఫణిని మర్దించి విడిచితి భళిర కృష్ణ!
కరుణజూడుము మమ్ముల కంసవైరి!

చెలిమికాడైన నీదుకుచేలునొద్ద
పృథుకతండులముల ప్రథితమైన
భక్తిచేకొని కాచిన భవ్యకృష్ణ!
కరుణజూడుము మమ్ముల కంసవైరి!

పంతమొనరించి బలిమిని పట్టితెచ్చి
సభలో దుష్టుడు భంగంబుసలుపు నెడల
కృష్ణ! యనివేడ గావవే కృష్ణనీవు
కరుణజూడుము మమ్ముల కంసవైరి!

రెండుచక్రంబులును బొజ్జమెండుగాగ
భాసురాకారుడౌ శకటాసురుండు
వచ్చినను వానిజంపవే? పద్మనాభ!
కరుణజూడుము మమ్ముల కంసవైరి.

శ్రీమతి సుభద్రమ్మ

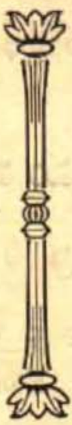
కొత్తపల్లి లక్ష్మయ్యగారు

శ్రీమతి సుభద్రమ్మగారు ఆంధ్రనాటకకళోద్ధారకుడగు శ్రీవనారస గోవిందరావు గారి పంచమపుత్రిక. ఈమె బెజవాడ నగరమున 27-8-1911 తేదీని జనించెను. ఈమెకంటె పెద్దలగు తమ నలుగురిపుత్రికలకువలెనే ఐదుఏండ్లు నిండుట తోడనే గోవిందరావు

రామపాత్ర

(సంపూర్ణ రామాయణ నాటకము)

సత్యవంతుని వేషము

(సావిత్రి నాటకము)

గారు ఈమెకును అక్షరాభ్యాసము గావించి భీమవరములో రాయప్రోలు సోమనాథశాస్త్రి గారివద్ద రెండుసంవత్సరములు విద్యచెప్పించెను. ఆసంవత్సరములలో ఈమె అమరము, ఆంధ్రనామసంగ్రహము మొదలగునవి బాగుగనేర్చి మంచి అర్థజ్ఞానమును సంపాదించెను.

మ న్మ థు ని పా త్ర
(కు మా ర వి జ య నా ట క ము)

కారణాంతరములచే శ్రీమతి సుభద్రమ్మగారు అప్పటికి ఆచదువు మానివేయవలసివచ్చెను. అనంతర మామె శ్రీమాన్ కోమాండూరి వీరరాఘవాచార్యుల వారియొద్ద సంగీతవిద్య నభ్యసింపసాగెను. ఈమె 1918 లో అనగా తనకు ఏడేండ్లప్రాయమున ప్రహ్లాదుడు, కృష్ణుడు, కుశుడు, లవుడు మున్నగు వేషములు వేయుటకుప్రారంభించి అచిరకాలముననే రంగాభినయమున స్తుతింపదగిన అభినివేశము సంపాదించెను. నాటకకళాభిజ్ఞులచే మంచి మన్ననల నొందెను. ఈమెకు పదునైదేండ్లు నిండిన వెనుక అనగా 1926 లో (మార్చినెల) శ్రీ ఆర్. వెంకోజీరావుగారికిచ్చి గోవిందరావుగారు తమ స్వగ్రామమగు పొలసానిపల్లెలో పెండ్లిగావించిరి. వివాహమై సంసారము చేయుచున్నను ఈ విదుషి తన అభిమానవిద్యయగు పాత్రాభినయమున వ్యాసంగము మానలేదు. సత్యవంతుడు విష్ణువు, నారదుడు, కృష్ణుడు, మన్మథుడు మొదలగు పురుషపాత్రములను ధరించి, అభినయించి ఈమె పేరుప్రతిష్ఠల నార్జించినది. ఈమెకు స్త్రీవేషములు వేయుటకంటె పురుషవేషములను ధరించి అభినయించుటయందు అభిలాషోన్నతిగలదు. శ్రీమతి సుభద్రమ్మగారు నాలుగు వివిధనాటకములయందు అభినయించిన పురుషపాత్రలచిత్రములు ఇచ్చో ప్రచురించి యున్నాము. ఈమె కంఠము మిగుల శ్రావ్యమైనది. పాత్రధారణము, అభినయము ప్రశస్తముగ నొప్పును. ఈమెకు 1927 లో నొక పుత్రుడును, 1929 లో మఱియొకపుత్రుడును కలిగిరి. ఈమె గృహకార్యనిర్వహణమున ఇసుమంతయైన అశ్రద్ధచూపక అందు పూర్ణతృప్తినందుచుండుటకు తోడు తండ్రిగారిచే నిర్వహింపబడుచున్న సురభినాట్యమండలికి తననాట్యకళాకౌశల్యముచే ఎనలేనికీర్తిని సంపాదించుచున్నది.

వి ష్ణు వు పా త్ర
(ద శా వ తా ర నా ట క ము)

చిత్రప్రశ్న

శ్రీమతి పాణకా రమణమ్మగారు

పాణకా రమణమ్మగారు

౧

1. హిందూదేశములోని ప్రసిద్ధమైన ఒకనది.
2. కృష్ణునికి ప్రియమైన నాదమునిచ్చు వస్తువు.
3. చంద్రకాంతిని సహింపని పుష్పరాజము.

వీనికి ఒక్కొక్కదానికి మూడేసి అక్షరములుగల నామము ఒకదానిక్రింద మఱియొకటి వ్రాసినచో అడ్డముగా చదివినను, క్రిందికి చదివినను సమానపదములుగ నుండవలయును. అవియేవి ?

ఇట్టివానియందు రుచిగల 'గృహలక్ష్మి' పాఠకురాండ్రు ఈప్రశ్నకు జబాబు ఆలోచించి మాకు లేఖాముఖమున మార్చి 10-వ తేదీలోపున తెలుపుదురు గాక!

శ్రీమతి వి. సరస్వతిగారికి

శ్రీమతి ఇల్లిందల సరస్వతిసీతారామ్ గారు

అమ్మా! మీరు వ్రాసిన "సుశీల-పాతివ్రతము" అనువ్యాసము చూచితిని. శ్రీస్వామిరామతీర్థగారు వ్రాసిన వ్యాసమును ముద్దా విశ్వనాథముగారు అనువాదించిరేగాని, అవ్యాసమునకు వారు కర్తలుకారు. ఈవిషయమును ఉచితజ్ఞులగు గృహలక్ష్మిసంపాదకులు విజ్ఞప్తి కెలయించియే యున్నారు. ముద్దా విశ్వనాథముగారిని వ్యక్తిపరముగా మీరు విమర్శించుట సమంజసముగా లేదు. రాజునకు ప్రజలయెడల వాత్సల్యమధికము. వారిని ఏవిధమునసయినను సంతోషపరుచుటయే అతని యాశయము. అదియే తనకర్తవ్యమని రాజు తలచెను. అట్లుచేయుట దుష్కార్యమని రాజు అనుకొనలేదు. ఇక సుశీలయన్ననో సుఖదుఃఖములను, స్వీయపరకీయములను సమముగా జూడగల స్త్రీరత్నము.

శ్లో. సుఖదుఃఖే సమేకృత్వా లాభాలాభౌ జయాజయౌ...............

శ్లో. దుఃఖేష్వనుద్విగ్న మనాస్సుఖేషు విగతస్పృహః వీతరాగభయక్రోధః స్థితధీర్మునిరుచ్యతే.

మానవుని అత్యుత్తమమైన ఆదర్శము ఇదియేనని శ్రీభగవద్గీత ఘంటాపథముగా చాటుచున్నది. శ్రీస్వామిరామతీర్థగారు ఈఆదర్శమునే తమవ్యాసమునందు ప్రతిష్ఠింపదలచిరి. ఇతరవిషయముల నిందు చర్చించుట వారియుద్దేశముకాదు. ఇట్లు వ్రాసినందులకు నన్ను క్షమించి మీయభిప్రాయము తెలిపెదరుగాక!

శారద లేఖలు

సౌభాగ్యవతి యగు కల్పలతకు:—

నెచ్చెలీ! ఏమిపెండ్లిండ్లు! ఏమి ఊరేగింపులు! ఏమి కోలాహలము! అన్నివస్తువులకు ధరలు లేచిపోయినవి. గుడ్డల దుకాణములలో సరుకు ఝూడాఅయినది. మార్కెటులో కూరలు శూన్యము. మాసినగుడ్డలతో మాగిపోతున్నామని మొత్తుకొనుచున్నా చాకలివాండ్రు లగ్గసరి అని గుడ్డలుతుకుట మానుకొని పల్లకీమోతలతో పరువులెత్తుచున్నారు. ఇక భజంత్రీల గడబిడ సరేసరి. చంకనుండెడి పొదులు వంకెనువేసి తాళములతో మునిగితేలుచున్నారు. వంటలవారి, పురోహితబ్రాహ్మణులవారి ఆర్జన, అడావిడి చెప్పనక్కరలేదు. కానిమ్ము ఎన్నాళ్లీరొద. దీనితర్వాత వీరందఱికి సుఖసుప్తియే గదా! మేళతాళము లింకా కొంతకాలము జీవించియున్నను పల్లకీలకు మాత్రము పూర్తిగా సెలవే. ఇఁక పెండ్లిండ్లకు వెళ్లివచ్చెడి పేరంటాండ్రకు బొత్తిగా తీరుబడిలేదు. ఇల్లుమఱచిపోయినారంటే సందేహములేదు. పెండ్లి, జోడుపెండ్లిండ్లు, పెండ్లిపై పెండ్లి, పెండ్లిలో పెండ్లి. కార్తికమార్గశిరమాసములలో రైలువారికి రాబడి ముక్కాలుమువ్వీసము ఈ పెండ్లివారినుండియే. మదరాసుదక్షిణమహారటా రైల్వే కంపినీవారు క్రిష్టమసుదినములలో కన్నయీ లగ్గసరిలో ఈపెండ్లిప్రయాణికులకు తక్కువచార్జీలు యేర్పాటుచేసిన ప్రజలకు చాల ఉపకారముచేసిరని కీర్తింపబడెడి వారే; కాని వారాపుణ్యమునకు పాలుపడలేదు.

అయితే యీ పెండ్లిండ్ల ప్రళయములో నాకు తగిలిన పేరంట మొకపెండ్లిదే కాని యీ పెండ్లిండ్లసందడివలన నేను పొందినంత శ్రమ, నిద్రనష్టము మఱియొకరు పొందియుండరు. ఏమందురా? గొప్పరాజవీధిలో మాయిల్లు. మఱియు రాజబాటనాను కొనియే మాయింటి గోడ. చలికి వెఱచి, చూచుటకు విసిగి ఇంటిలో దట్టమైన దుప్పటి ముసుగుబెట్టుకొని పడుకొనినను ఆ రొద తెగని యూరేగింపుల మంగళతూర్యరవములు చెవులలో దూరకుండ నేమి చేయగలను? కాన పెండ్లిండ్లు విరివిగా జరిగిన మార్గశీర్షమాసమంతయు సుఖదమైన సుప్తి నెఱుగను. క్రిందటి వారములో ఒకనాటిరాత్రి ఓపిక పట్టుకొని వచ్చిన యూరేగింపు నెల్ల చూడవలెనని సంకల్పించుకొంటిని. నా పంతము చెల్లలేదు. అఱగంటలో అయిదు వూరేగింపులు వచ్చెను. ఒక ఊరేగింపుచూచి లోనికి

వచ్చి మంచముపై మేనువాల్చితినో లేదో మరల నింకొక పెండ్లివారి యూరేగింపులోని పెద్దబూరగల బూరటింపు చెవులు చిల్లులు పడజేసెడిది. మరల దానిని చూచివచ్చునప్పటి కింకొకదాని బం,భం, బూ, బూ, అను ధ్వనులు వినవచ్చెడివి. ఎంతచూడగల వేడుకలైనను ఒకటి రెండయిన ముచ్చటగాని రే యెల్ల నదియే రొదనైన వినుగే కాకుండ అసహ్యముగూడ గలుగుట ఆశ్చర్యమా! ఇక చూడజాలనని పంతము విడిచి పడుకొంటిని. కాని విరామ మెఱుగని మేళతాళములవలన నిద్రకుమాత్ర మవకాశము లేకపోయినది. ఆఒక్కనాడేగాదు. మార్గశీర్ష మంతయు నిట్టి జాగారముల తోడనే గడచినది. అమావాస్య వచ్చినది. "నేడమావాస్య. రాబోవునది శూన్యమాసము. ఇక మేళతాళముల గొడవ యుండదు; ఈ నాడైన సుఖముగా నిద్రింత"మని పడుకొంటిని; కాని ఆ రాత్రి కూడా నాగాలేదు. ఒక వూరేగింపురానే వచ్చినది. ఆ పిల్ల మూడేండ్లు నిండియునిండని పసికూన. కట్టుకొనిన క్రొత్తపరికిణి యెత్తియెత్తి దులుపుకొనుచు, తొడుగుకొనిన పట్టుచొక్కాను పట్టిపట్టి చూచుకొనుచు బొమ్మల పెండ్లిండ్లలోని బొమ్మవలె కూర్చున్నది. పెండ్లికొడుకో పదేండ్లవాడు. నిద్రచే తూగుచున్నాడు. మతిమాలిన తలిదండ్రులు తమపై వైచిన సంసారభారము నా బాలదంపతులెఱుగరుగా? బహుశః యీ వైవాహికోత్సవముగూడ వారికి జ్ఞాపకముండదు. కాని యీ తంతువలన కలుగబోయెడి కష్టనష్టములకు మాత్రము వారు బాధ్యులు. అకటా! ఎట్టి ఘోరతరాన్యాయము. తలచిన మనస్సు క్షోభజెందుచున్నది. దానితరువాత మఱినాలుగుదినముల కొకయూరేగింపు వచ్చుచున్నది. ఆ వధూవరులిరువురు సరిగా యెనిమిదేండ్లవారు. పిల్లవాడు నల్లనొుఖమల్ లాగుకోటు వేసికొని యున్నాడు. పిల్లకొక పెద్దచీర చుట్టబెట్టి పొదలకమ్మవలె కూర్చుండబెట్టినారు. ఆ బాలిక యీ చీరలోబడి చిక్కునులో పిట్టవలె కొట్టుకొనుచున్నది. రానున్న శాసనమువలని భయముచే సనాతనధర్మపరులలో కొంతసంస్కారము కలిగినది. ఏమన తిథిదోషములు, వారపు పట్టింపులు, శూన్యము, మౌఢ్యమాదిగాగల నిషేధములు యీయేటి పెండ్లిండ్లలో కానరావు. ఆపద్ధర్మముగా యీసంస్కారమునకు శాస్త్రి మొప్పినదట. పాపము మన శాస్త్రములు చాలమంచివి. ఎవరి కేవీలుగావలెననినను దాని కనుగుణ్యమగు నుదాహరణశ్లోకమును జూపి పూర్వాచారపరాయణుల రక్షించును. ఆ కల్పవృక్షము ప్రాపున వారుచేయుని సాహసములేదు. పసిబాలలకు పరిణయములు చేసిరి. కనుగందులను గూర్చుండబెట్టి గర్భాదానమంత్రములను వల్లెవేయించిరి. పానుపు వేయించిరి. మిథునవిడియము లిప్పించిరి. బొమ్మ నప్పగింపజేసిరి. ఇట్టివివాహము లొకటియా? రెండా? మాసములలో నుత్తమమైన యీ శుక్లసంవత్సరమార్గశిరమాస

మంతయు నిట్టి శిశువివాహములతో కళంకితమై పోయినది. మన మంగళాద్రి నృసింహుడేమి; తిరుపతి వేంకటేశ్వరుడేమి; సింహాద్రియప్పన్న యేమి యీమాసములో తమ సన్నిధానమున నెన్ని శిశుకల్యాణములు జరిపించిరో లెక్కలేదు. రాళ్లు దేవుళ్లయిన రాసులు మ్రింగవా యని వేమనయోగీంద్రుడు సందేహించినట్టుగనే యీ శిశువివాహములలో దేవుళ్లు రాళ్లయినారు. లేకున్న ఆయా స్వామివారల సన్నిధానమున తల్లిదండ్రు లిట్టి యక్రమ వివాహములు జరుప గలిగియుందురా ?

కల్పలతా! నాకీపెండ్లిండ్ల గడబిడ చూచిన మనవారిమౌఢ్యమునకు మహాశ్చర్యమగుచున్నది. చేజిక్క పసిబిడ్డలకు వివాహములు చేసినంత మాత్రమున శారదాచట్టమునుండి వీరెట్లు రక్షింపబడిరి? ఇక సృష్టి ఆగిపోవునా? ఆడుపిల్లలు పుట్టరా? పెండ్లిండ్లు కావా? అయ్యో? ఎంత చేదస్తులు. 'మనమీపిల్లలకు వివాహము చేసినమాత్రమున నేమైనది? ఎట్లు కావలసినదట్లగు' నని వీరేల స్థిమితహృదయులు కాగూడదు? పాపము! తమ తమ ఆతురతకొలది పసిబిడ్డలగొంతులు కోయుచున్నారు గదా! కల్పలతా! ఏ స్త్రీల యభ్యుదయముకొఱకై యీ శారదాచట్టము సృష్టింపబడినదో ఆ స్త్రీల నీ రెండుమూడుమాసములలో జరిగిన యక్రమపువివాహముల క్లేశ మరణకాబ్దము పీడించును. ఇప్పుడవిమర్శకముగా పెండ్లి చేయబడిన యీ బాలదంపతులు పెద్దవారైన వెనుక అప్పుడు జరుగుచున్న ప్రౌఢవివాహముల గని కుతూహలమత్తులై తమ దాంపత్యములను చిందఱవందఱ చేసికొనినచో నప్పు డీపరమశ్రోత్రియులగు తలిదండ్రులేమి చేయుదురో? నేడు నవనాగరికులు సైతము 'కూడునా, కూడదా' యని శంకింపుచున్న 'డైవోర్సుచట్టము'ను ఆనా డీశ్రోత్రియసంఘమువారే ఆడుబిడ్డల ఘోషచూడలేక ఆహ్వానింపవలసి వచ్చునేమో గదా? దేశకాలపాత్రములను గుర్తింపక తొందరపడుట యెందును లాభకారిగాదు. నేడు శిశువివాహములకు సహాయభూతులై శారదాచట్టమునకు వ్యతిరేకప్రచారముగావించుచున్న శ్రోత్రియంమన్య లీవిషయమును గమనింపకుండుట విచారకరమే గాదు ముందున కపాయకరముగూడ నగును సుమా.

కాని విశ్వరక్షకుడైన పరమేశ్వరుని ఈశిశువధూవరులకట్టి బాలారిష్టములు కలుగకుండ రక్షింపుమని ప్రార్థించుటకంటె మనమిక నిప్పుడేమి చేయగలము ?

కల్పలతా ! నేను జనవరిమాసమున వ్రాసిన లేఖలో నుదాహరించిన గీతాశ్లోకము తారుమారుగా నున్నది. అది యిట్లుండవలెను.

"యద్యదాచరతి శ్రేష్ఠస్తత్త దేవేతరో జనః
సయత్ప్రమాణంకురుతే లోక స్తదనువర్తతే."

భావపురి
౫-౨-30

మిత్రురాలు
శా ర ద.

సాశ్రుస్మృతి

శ్రీమతి వెలువోలు వసంతా దేవిగారు

అలముకొనెన్ దిశావలయమందుఁ దమోభయకాళరాత్రి, చం
చలలఘుతారహారములు సైతము క్షీణములై నశించె; వి
చ్చలవిడిగాఁ బ్రవాతములు చండవిహారము సల్పుచుండె; నా
కలవియె మార్గముంగనఁగ? హా! పిత! నన్నిటు లొంటిడించితే.

ప్రతిసాయంసమయంబునన్ గృహబహిర్భాగమ్మునందున్ లతా
తతిక్రిందన్ నిలుచుండి హాసవిలసత్ వాత్సల్యనిష్యందమౌ
ప్రతివాక్యంబున "నీవివాహ మొనరింపంగా విచారమ్ము; త
ల్లి! తదన్యమ్మింక నేమి" యందువది చెల్లింపంగరావేలకో?

కానకకన్నకూతురవు కల్గినబిడ్డలయందు శేషవై
'నేనింక నెట్లు నీహృదయ నిర్మలవాంఛలు తీర్తు' నంచుఁ గే
లూనుచు బుజ్జగించెద వహో! పిత! నీవిపుడేల కోపివై
నీనగుమోముచూప వవనిన్ ననువంటి హతాశకల్గునే?

సుకమో దుఃఖమొ తీరిపోయినది యాశూన్యావనిన్ నాకు; నే
నిఁక విద్యాపఠనోత్సుకత్వము, వివాహేచ్ఛాప్రసంగంబు ల
వ్వింక నెట్లో చను లాంఛనంబులయి యంతే! ఏల! యీదేహమే
యిఁక భారంబయిపోయె భూమికిని; దండ్రీ! నీవు లేకున్కిచేన్.

సంతతావ్యాజవాత్సల్యసాంద్రసీమ,
ఘనఘనాఘన శ్యామలాఖండకాంతి,
నీదువదనమ్ము హాసవినిర్మలంబు
మఱతునే? తండ్రి! జన్మజన్మములకేని.

కమల పెండ్లి

జమ్మి శేషగిరి రావుగారు బి. ఎ., యల్. టి.

౧

“అమ్మా! బావ వచ్చేడు!” అంటూ రామారావు వీధులోంచి పరుగెత్తుకు లోపలికి వచ్చేడు. అప్పుడే బావిదగ్గర బట్టలుతుకుకొని దొడ్డివసారాగోడకు మడిబట్ట లారగడుతూ వున్న సోమిదేవమ్మ గబగబ వీధిచావిడిలోకివచ్చి, యెదురుగా కనబడే తన వక వేలువిడిచిన మేనల్లుడిని చూసి “ఎప్పుడూ రావడం? ఎక్కడనుంచీ?” అంటూ పృచ్ఛచేసింది. ఇంతట్లోకే పశువులపాకదొడ్డిలో గొబ్బెళ్లుపెట్టి పూజచేసుకుంటూ వున్న కమలదగ్గరకెళ్లి – రామారావు కొంటెపిల్లాడు కనక – ఆమెతో “కమలా! బావవచ్చేడు” అని రవంతముక్కా వూదేశాడు. అప్పటికి కమల – ఎనిమిదేళ్ల బాలిక – ఏమిచేస్తూందంటే గొబ్బిళ్ల మీద పసుపూ కుంకుమా పువ్వులూపెట్టి

సుబ్బి గొబ్బెమ్మా! సుబ్బణ్ణియ్యావే!
చేమంతి పువ్వంటీ చెల్లెల్నియ్యావే!
తామర పువ్వంటీ తమ్ముణ్ణియ్యావే!
మల్లే పువ్వంటీ మొగుణ్ణియ్యావే!

అంటూ పాటలు పాడుకొంటూంది. “బావ” అన్నమాట వినగానే ఆమె ఆపాటలకి స్వస్తి చెప్పింది. ఎక్కడలేని లజ్జా, మొహాన్ని ఉట్టిపడగా, తన నాలుగేళ్ల తమ్ముడూ ముందుకు తొయ్యగా, ఎల్లాగయితేనేం వీధిపావిట్లోకి వచ్చిచేరింది కమల. చూసింది నరసింహాన్ని.

౨

విశ్వనాథ శాస్త్రిగారికి అయినవల్లిలో అరవైయెకరాల మాగాణి వుంది. ఏదో అన్నవస్త్రాలకి లోపంలేకుండా పాడీపంటా, ఆయిదారు పాడిఆవులూ, రెండుమూడు గేదెగొడ్లూ, వక పెద్దధాన్యపుగాదీ వున్నాయి. దీనికి తోడు గ్రామంలో ‘శాస్తుర్లు’ గారంటే అందరూ చెవి కోసుకుంటారు. వారిమాటంటే నిప్పులోనైనా వురుకుతారు, నీళ్లల్లో దిగమంటే దిగుతారు. అంటే అంత పలుకుబడి వుందన్నమాట ‘శాస్తుర్లు’ గారికి. ఆయన వేదాధ్యయనపరులున్నూ నిష్ఠానియమమూ పూర్తిగా వుందనీ ఆయన భార్య పేరే చెబుతోంది. ఇంక పురాతనఆచారాలకీ వ్యవహారాలకీ లోటేమిటి?

మొన్న అక్టోబరు వకటో తారీఖునుంచీ ‘శాస్తుర్లు’ గారికి మనస్సులో ఆందోళన హెచ్చయింది. ఫాల్గుణమాసందాటితే పద్ధానుగోయేడు వచ్చేదాకా పిల్లకి పెళ్లిచెయ్యడానికి వీలులేదు. వడసారం పిల్లకి

యిప్పుడు ఎనిమిదోయేడు. ఇంతవరకూ సనాతనధర్మప్రకారం "అష్టవర్షా భవేద్గౌరీ-నవవర్షా చ రోహిణీం" అన్నట్టు ఎనిమిదేళ్లూ నిండింతర్వాత పెళ్లి చేయవచ్చునుగదా అని పూరుకున్నాడు. గాని ఇంతట్లోకే తన పుట్టి మునిగిపోయిందో అన్నట్లు హరవిలాసశారదాగారు అతిత్వరితంగా తమ "బాల్యవివాహనిషేధక బిల్లు"ను శాసనసభలో ప్రవేశపెట్టి శాసనం చేయించేరు. ఇటువంటి పూర్వాచారపరాయణులందరి మీదా కత్తిగట్టి నట్లుంది శారదాగారు.

విశ్వనాథశాస్త్రిగారు పదిరోజులనుంచీ మరీ యేమీ తోచక తిరుగుతున్నారు. కమలకు తగిన వరుడు ఎక్కడా దొరకడంలేదు. అసలే వైదిక కుటుంబము. అందులో 'శాస్త్రుల్లు'గారికీ సోమిదేవమ్మగారికీ ఏక పుత్రిక కమల. తమ కేదో ఇంత తినడానికి వున్నది కదా! ఏ బీద వైదిక బ్రాహ్మడికో కట్టబెట్టగూడదా అంటారేమో! అల్లాకాదు. ఇకముందు శారదాగారి హయాములో అయ్యే వివాహాలన్నీ స్వయంగా వరుడు కన్యాన్వేషణమూ, కన్య వరాన్వేషణమూ-ఇత్యాది మాత్రాలతో కూడుకొని కన్యలూ వరులూ-కాబోయే వధూవరులై-ఏ కాలేజీగ్రౌండ్సులోనో, ఏ తియ్యమామిడిగున్నలనీడల్లోనో తమతమ మనోగతాభిప్రాయాలు వెలిబుచ్చుకుని మరీ చెబుతోంటారు పురోహితులకో లేక తల్లిదండ్రులకో తమకు పెళ్లిచెయ్యమని. అయితే యింకా వకటో ఏప్రిలుదాకా శారదాగారి హయాము రాలేదుకదా, మన 'శాస్త్రుల్లు'గారు కూడా పూర్వపు ఫక్కీనే వరాన్వేషణ ప్రయాత్నాలు చేస్తున్నారు.

ఎటువంటి వారికయినా పెరటిలోని కల్పతరువు వెతకినా కనబడదంటారు. అల్లాగ్గా మన 'శాస్త్రుల్లు' గారి దృక్పథములో నరసింహము పడలేదు. ఎన్ని ప్రయత్నాలన్నాచేశారు 'శాస్త్రుల్లు'గారు. కోనసీమ అంతా వెదికేరు. చివరకు విసుగెత్తి పూరుకుందామనుకొన్నారు. 'మన కమలకి కళ్యాణం తోసుకొస్తే వరుడు వాడంతట వాడే వచ్చి "మామయ్యా! మీ పిల్లని పెళ్లి చేసుగుంధానని నన్నడుగుతాడు" అని మనస్సమాధానం చేసుగున్నారు.

ఇంతలో నరసింహము వచ్చేడు క్రిస్టమసు సెలవులికిముందు అయినవల్లి.

3

ఇప్పుడు నరసింహానికి పదిహేడేళ్లు. ఇతను రాజమండ్రీలో జూనియరు ఇంటరులో చదువుతున్నాడు. ఇల్లోమార్కులు బాగా వస్తోండడం చేత అతిగౌరవంగా చూస్తుంటారు ఇతణ్ణి విద్యార్థులూ, ఉపాధ్యాయులూను. ఆర్ట్సుకాలేజీ విద్యార్థిసంఘమువారి మీటింగులలో బాల్యవివాహ విషయము చర్చకువచ్చింది. కొందరు శారదాగారిని కొనియాడి బాల్యవివాహాలు నిషేధించాలని వాదించేరు. కొందరు సనాతనులని ప్రశంసించి శారదాగారి బిల్లుని ఖండించేరు. అందులో నరసింహం మొదటి వారిలోనే చేరేడు.

నరసింహముది ఉప్పలగుప్తం కాపురము. తండ్రి గతించేడు. తల్లి వక్కతె. కొడుకుతోకూడా పట్నవాసపు కాపురము చేయలేక పూర్వికులు ఏర్పరచిన గ్రామనివాసమే చేస్తూ ఎట్లాగో కాయకష్టపడి జీవయాత్ర గడుపుతోంది. అల్లాచేసి తన కొడుక్కి చదువుకి చాలినంత డబ్బు పంపుతోంది. అయితే నరసింహం అయినా చాలా మంచిపిల్లవాడు. దుబారా ఖర్చులుచేసి యెరగడు. మితవ్యయముతో కాలక్షేపము చేస్తాడు. ఏదురభ్యాసాలులేవు. తినడం, చదువుకోవడం, ఆడుకోవడం తప్ప అల్లరిచిల్లరి వేషాలువేసేవాడు కాడు. కనుకనే తండ్రి ఏమీగడించి యివ్వక పోయినా తల్లియొక్క దయవలన ఏలాగో రాజమండ్రీబస్తీలో పెద్దచదువు చదువ మొదలుపెట్టినాడు. కాని క్లాసులు దాటినకొద్దీ జీతములు హెచ్చాయి పుస్తకములకు తిండికి డబ్బుసరిపోక యిబ్బందులు పడుతున్నాడు.

నరసింహము సోమిదేవమ్మకు వకవేలువిడిచిన మేనల్లుడు. అంటే నరసింహము తండ్రిన్నీ సోమిదేవమ్మ తండ్రిన్నీ అన్నదమ్ముల కొడుకులు. నరసింహము తండ్రిపోయి నాలుగేళ్లయింది. అప్పుడు చూచిందే గాని సోమిదేవమ్మ యీ మధ్య మళ్లీ చూళ్లేదు నరసింహాన్ని. అప్పుడప్పుడు వుత్తరాలవల్ల మాత్రం క్షేమం తెలుసుకుంటూండేది.

౪

ఎందుకు వచ్చాడో నరసింహం అయినవల్లి? అతని సహాధ్యాయి వకడు అయినవల్లి కాపురం అవడం చేత తాను సెలవులకు యింటికి వెళుతూ నరసింహాన్నికూడా వకనాలుగు రోజులు తనతో గడపమన్నాడు. తన బంధువులనుకూడా చూడవచ్చునుకొని బయల్దేరేడు నరసింహం. వీథిలోనే కనపడిన పిల్లవాడిని పోలికపట్టి నరసింహం "అత్తయ్య ఏంచేస్తోంది?" అని అడిగేసరికి యిసకలో ఆడుకొంటూన్న రామారావు లోపలికి పరుగెత్తుకువెళ్లి మాతృదేవతతో "అమ్మా! బావవచ్చాడే" అని సహజమ్మృదులత్వం వెదజల్లే మాటల్తో విన్నవించడం మొదలే చెప్పేముగదా.

ఒకగంటసేపు పిచ్చాపాటీ కబురులు చెప్పుకుంటూ సోమిదేవమ్మ గడిపింది. నరసింహం కొంచెం చిక్కినాడనీ, హోటలుభోజనం సరిగాలేదనీ, చదువువేడనీ, ఏమేమో మాటలతో తన అభిమానాన్ని కనబరిచింది సోమిదేవమ్మ.

ఇంతట్లోనే వచ్చారు 'శాస్త్రుల్లు' గారు ఇంట్లోకి—పంచాంగం చంకని పెట్టుకొని, చెప్పులజోడు చప్పుడు చేసుకుంటూను—ఎవరికో పెళ్లిముహూర్తాలు పెట్టి, పెట్టి.

భోజనాలవేళ ప్రారంభమైంది శారదాబిల్లుపైచర్చ. అక్కడ కాలేజీలో ఎంతకఠినముగా వాదించేడో అంతకంటె ద్విగుణీకృతకాఠిన్యముతో వాదించేడు నరసింహము 'శాస్త్రుల్లు' గారితో. "నోరు గని పిల్లలకు పెళ్లిళ్లు చేయకూడదని" నరసింహమూ, "అయితే సనాతనధర్మం వదులుకోవడమేనా?" అని 'శాస్త్రుల్లు' గారూ—పట్టింపులుపడ్డారు. చివరకు భోజనంచెడింది. 'శాస్త్రుల్లు' గారు ప్రస్తుతపు నవీననాగరికత విద్యాధికులగు యువకుల అనాచారవ్యవహారములూ మొదలైన వాటిమీద తమకువుండే సహజమైన అసహానాన్ని చూపుతూ తీవ్రముగా మాట్లాడి తమ సనాతనఛాందసం అంతా ఒక్కుమ్మడిని క్రుమ్మరించేరు. పైగా కోపం ఎక్కువై పోయి పులుసూ అన్నం పూర్తిచేయకుండా ఉత్తరాపోశనం పట్టేశారు. శారదాగారే ఎదురుగా ఉంటే ఏంచేసేవారో!

అంతట్లో నరసింహం నీళ్లునమలడం ప్రారంభించి ఏదో అత్తగారికి కష్టంకలగకుండా వుండేటందుకు కొంచెంభుజించేడు. వెంటనే తన తల్లిమాట జ్ఞాపకమువచ్చి సాయింత్రానికి వుప్పలగుప్తం చేరుకున్నాడు.

అకారణంగా 'శాస్త్రుల్లు' గారికి నరసింహంమీద కోపంవచ్చింది. సోమిదేవమ్మ వానికి కమల నిద్దామని ప్రసక్తి తెచ్చేసరికి మండిపడుతూ "శారదాబిల్లును ఆమోదించే ఆవెఱ్ఱివెధవకు నాపిల్ల నివ్వను" అన్నాడుశాస్త్రి.

కాని, భార్య శాంతవచనాలచేత కొంచం శాంతించి 'మూఢమిఖకటి అడ్డువచ్చిందిగాని లేకపోతే మాఘమాసంలోనే చేసేద్దుముగా' అంటూ జవాబిచ్చాడు. పెళ్లిగాదారిలోకివచ్చి సంబంధాలన్నీ ఒకటొకటిగా ఏకరువు పెట్టేడు. ఇాదులో కట్నాలగొడవ వకటి. పోనీ లౌక్యవ్యవహారపద్ధతిని కట్నం యిద్దామన్నా బొత్తిగా ఏమాత్రపు ఆస్తిఅయినా లేక కట్నాలుమాత్రం ఒకటిదాటి రెండుమూడు వేలువరకూ

అడుగుతున్నారు కొందరు. ఏమిచేయగలడు శాస్త్రి? కొడుకు ఒక్కడేగదా! కూతురూ ఒక్కర్తె. లేక లేక వృద్ధాప్యంలో కలిగిన వారీ యిద్దరుపిల్లలున్నూ. వీరిపెళ్ళిళ్లు సలక్షణంగా చేద్దామని వుంది మనస్సులో. ఏమంచేస్తాడు? విధియెట్లావున్నదో?

౫

మర్నాడు బయల్దేరేడు శాస్త్రి సోమిదేవమ్మచే ప్రేరేపింపబడి. ఉప్పలగుప్తం చేరేడు పదిగంటలవేళకి. నరసింహము అప్పుడే గ్రామంలో యెవరితోనో మాటలాడ్డానికి వెళ్ళేడు. ఇంట్లో తల్లి ఒక్కర్తె వున్నది. ఆ విషయం ప్రసంగించేడు శాస్త్రి. ఆమె అందరివలె గాక తన పుత్రుని యిష్టమన్నది. భోజనముల వేళకు నరసింహం వచ్చి శాస్త్రిగారిని చూచి ఉచితమర్యాదలు చేశాడు శాస్త్రిగారికి. భోజనసమయంలో యేమీ గలభా కాలేదు. ఈమారు తాంబూలం సేవిస్తూ శాస్త్రిగారు పూదేరు రవంత ముక్కాను. కమలనిచ్చి అయిదురోజులూ పెళ్లిచెయ్యడానికీ సైకిలు, కంచం, వెండిచెంబు, పట్టుబట్టలు. రిస్టువాచీ, చేతిగొలుసు వగైరా లాంఛనములన్నీ జరపడానికీ బియ్యే బియ్యల్ ప్యాసయ్యేవరకూ చదువు చెప్పించడానికీ సంకల్పించుకున్నానని చెప్పేరు శాస్త్రిగారు. నరసింహానికి ఏమనడానికీ తోచిందికాదు. ఇప్పుడు ఎనిమిదేండ్ల పిల్లను చేసుకోవడమా? తన పట్టుదల ప్రకారము పద్దెనుగేళ్లు వచ్చినతర్వాత ఆపిల్లను కాని ఇంకోపిల్లనుకాని చేసుకోవడమా? ఎప్పుడో అంటే లాభంలేదు. ఇప్పుడే జరగాలి. ఇప్పుడు పెళ్లిచేసుకుంటే బియ్యే బియల్ వరకూ తనకు దమ్మిడీ ఖర్చులేకుండా చదువు గడిచిపోతుంది. కాని తన పట్టుదల వ్యర్థమవుతుంది. పెళ్లిచేసుకోడో? ఇంటరుక్లాసు పూర్తికావడం కష్టం. ధనసహాయ్యం చేసేవారు లేరు. పోనీ ఉద్యోగమేదయినా సంపాదిస్తామంటే సాహుకారు గుమస్తాల నిమిత్తం, ఎలిమెంటరీ స్కూలుమాష్టరుల నిమిత్తం ఆఖరుకు కొన్ని ఆఫీసులలో అటెండరుపనుల నిమిత్తం కూడా బియ్యేలు జొరబడుతూన్న యీ రోజుల్లో ఇంటరువాడిని చూచేదారేదీ? ఉద్యోగము దొరక్క పిత్రార్జితపు ఆస్తిలేక తన తల్లిని పోషిస్తూ, తన జీవితం గడుపుకోవడం ఎట్లు? ఇదే సమస్య - చాలాగట్టిసమస్య. 'మననం' లో పడింది వ్యవహారం.

౬

చాలా తీవ్రంగా ఆలోచించేడు నరసింహం. వుప్పలగుప్తపు దేవాలయంలోకెళ్లి స్వామిసన్నిధిని నాలుగు గంటల్దాకా సాగిలబడివున్నాడు ఆలోచిస్తోను. ఎవరెవరు ఏలాగున చెప్పారో అన్నీ ఆలోచించుకొని చివరకు నాలుగు గంటలకి లేచేడు. శాస్త్రిగారిపిల్లను చేసుకోవడానికే యేర్పరచుకున్నాడు.

ఉన్నతవిద్యాభిలాషయే నరసింహంపట్టుదలను జయించింది. శాస్త్రిగారికి సహజబుద్ధియొక్క గౌరవము తెలిసింది. తాను దూషించినప్పటికి నరసింహం తన్ను గౌరవించి తన కొరకు పట్టుదల వదలుకొన్నాడని విని సంతోషించేరు శాస్త్రిగారు. వెంటనే అయినవల్లిచేరి సోమిదేవమ్మతో చెప్పేరు. ఆవిడ మొగం చేటంతయింది నిజంగా తనకు నరసింహం అల్లుడవుతాడంటేను.

నరసింహమున్నీ హితులందరికీ తెలియడానికయినా అవకాశం లేకుండా మొన్న మార్గశిర మాసములోని ఆఖరులగ్నానికే అయింది నరసింహంపెళ్లి.

నరసింహమూ కమలా దంపతులయినారు. వారికి:—

" శ్రీయను మించు మించొలయు సేవకచాతకలోకమోదసం
ధాయకుడై యుదారకరుణారసవృష్టిదురాపతాపముల్
వాయగజేయుచున్ సకలవాంఛితసస్యము లుల్లసిల్లగా
జేయుచు వేంకటాద్రినివసించు ఘనుం డిడుగాత భద్రముల్."

భోజన పదార్థములు

నిడమర్తి సత్యనారాయణమూర్తిగారు బి. యె (సారస్వతసమాజము)

దేహధారణమునకు అవసరమగు సమస్తవస్తుసంతతియును ఆహారమనబడును.

మనము పీల్చుగాలియు, త్రాగునీరును, తినుపదార్థములును గూడ ఆహారముగా పరిగణింపవలెను. అనుక్షణమును మనముచేయు పనివలన దేహమునందలి అణువులు (Cells) ఎన్నో చెడి పోవుచున్నవి. వానిని మరమ్మతుచేసి శరీరమును ఆరోగ్యవంతముగను, శక్తివంతముగను, సుందరముగను చేయుటకు వలసిన ద్రవ్యము ఆహారరూపమున మనము లోనికి తీసికొనుచున్నాము. ఆహారముయొక్క ఆవశ్యకతగాని, ఉపయోగముగాని ఎఱుంగనివారు ఆబాలగోపమునందెవరు నుండరు.

శరీరారోగ్యమును కాపాడునది ఆహారమేయని యింతకుముందే చెప్పియున్నాను. ఆరోగ్యమును కాపాడుకొనుట ప్రతిజీవికిని ప్రధానకర్తవ్యము. కర్మక్షేత్రమగు భూమిపై మానవజన్మము నెత్తించుటలో కర్మదేవతల యుద్దేశము మనచే సత్కార్యాచరణ చేయించి పురుషార్థసంగ్రహణ మొనరించి ముక్తిమార్గావలంబులుగా జేయుటయే. ఈదృఢవ్యవసాయమునకు శరీరము ఉపకరణము. ఉపకరణమెంత నిశితముగనున్న కార్యమంత ఫలవంతముగనుండును. 'శరీరమాద్యం ఖలు ధర్మసాధనమ్' అను ఆర్యవాక్యమున ఈసత్యము గోచరించుచున్నది. దాని నాలించి పాటించి మనపూర్వులు చిరంజీవులును, నిశితమేధావులునై సృష్టియొక్క సత్యములను మనకు చాటినారు. వారుగైకొనిన ఆహారము శరీరధారణమునకు మాత్రము యోగ్యముగా నుండినది. జిహ్వాచాపల్యము వారియెడ లేదు. మనకు సేవకుడుగా నుండుటకై సృష్టింపబడిన జిహ్వకు వారాధిపత్యము నీయలేదు.

కాని ఇప్పు డీస్థితి తారుమారైనది. మనము రుచిలోలురమైతిమి. జిహ్వ ఆధిపత్యమును వహించి మంచిచెడ్డలనేమరి కేవలరుచ్యపదార్థములనే కోరుచున్నది. అవి దేహమునకు హానికరములే కానిమ్ము. మనము తినుట మానుటలేదు. ఇది తప్పని తెలిసియు వానిని వర్జించుటలేదు. అలవాటు అని సాకు చెప్పుటతో కొందరు తృప్తినొందుచున్నారు. ఇట్టి దురవస్థ మనలో నానాటికి హెచ్చుచున్నది. ఇందుమూలమున ఆరోగ్యమును కలిగించవలసిన ఆహారము అనారోగ్యకరమును, రోగాంకూరమును, దుఃఖప్రదమును అగుచున్నది. దేనిని ఆదియందు సుఖదమని తలంచినారో అది మన అజ్ఞానమువలన, లోలత్వమువలన దుఃఖప్రదముగా మారినది.

కనుక చిన్న పెద్ద లందరకును ఆహారముయొక్క ఆవశ్యకతను గూర్చియు సదాహారమునుగూర్చియు తెలియజెప్పుటయే ఈ వ్యాసావళి యుద్దేశము. సదాహారమువలన

ఆరోగ్యము వృద్ధినొంది జీవితము పరిపూర్ణవికాసవంతముగ నగును. మానవజీవితము యొక్క యుద్దేశము అతనిశక్తులన్నియు సంపూర్ణముగ వికసించుటయును, తన్మూలమున జన్మసాఫల్యమును బడయుటయునై యున్నది.

ఆహారము చేయు పనులు

మానవుని సమస్త అవస్థలయందునుగూడ శరీరములోని ఏదో యొకకోశము పని చేయుచునే యున్నది. శ్వాసకోశమును, జీర్ణకోశమును, రక్తప్రసరణవివరణమును నిరంతరము పనిచేయుచునే యున్నవి. తాకినపుడు శరీరమును, చూచినపుడు కండ్లును, వినినపుడు చెవులును, ఆయాపనులు చేసినపుడు ఆయాయింద్రియములును పనిచేయుచునే యున్నవి. ఏదైనవస్తువు పనిచేసినచో అది అరిగిపోవుట లోకప్రసిద్ధము. అట్లే దేహము పనిచేసినపుడు దానియందున్న అణువులును అరిగి నశించుచున్నవి. ఈవిషయమున దేహమును గృహముతో పోల్చ వచ్చును. ఉపయోగించుట వలన ఇంటిగోడలు మొదలగునవి ఏటేట పాడగుచుండును. దాని నెప్పటికప్పుడు బాగుచేయించుట అవసరము. అట్లే దేహమునకును మరమ్మతు అవసరము. ఈ మరమ్మతునకు అవసరమగు వస్తువులు ఆహారము మూలమున లభించుచున్నవి.

మనమేపనిచేసినను కొంతశక్తి వ్యయపరచుచున్నాము. ఈవ్యయశక్తియొక్క రూపమే మనదేహమునందలి వేడిమి. కనుక ఆహారమువలన పనిచేయుటకు వలసిన శక్తి కూడ చేకూరుచున్నది. కనుక ఆహారముచేయు పనులు:

1. శరీర మెదుగుటకును, మరమ్మతు చేయుటకును కావలసిన సామగ్రినొసంగుట.
2. పనిచేయుటకు కావలసిన శక్తిని జనింపజేయు సామగ్రులను చేకూర్చుట.

శరీరనిర్మాణమునకు వలయు సామగ్రి

దేహమును గేహముతో పోల్చుదురు. ఈసామ్య మనేకవిషయములలో పోలును. ఇంటిని నిర్మించుటకు యజమాని యిటుకలు, కలప, సున్నము, ఇసుక మొదలగు వస్తువుల నెన్నింటినో చేకూర్చును. కాని అంత మాత్రమున కార్య సానుకూల్యము జరుగదు. తెచ్చిన సామగ్రులను ఉపయోగించుటకు వడ్రంగి, తాపీవాడు, కూలీలు మొదలగు వారెందరో కావలెను. అట్లే శరీరము వృద్ధినొందుటకుగాని బాగుపడుటకుగాని నిర్మాణ సామగ్రి కొంతయవసరము. దానిని ఉపయోగించి పనిచేయుటకు పనివాండ్రు కూడ కావలసియున్నారు. మాంసకృత్తులు, చక్కెర, పిండి పదార్థములు, కర్బనము, నత్రజనిదములు మొదలగునవి నిర్మాణసామగ్రినిర్మాతలను ప్రాణకృత్తులు అందురు. ఈ ప్రాణ వైటమిన్సు కృత్తులకు ఆంగ్లమున (Vitamins) అనిఅందురు. ఇవి ప్రాణధారణమునకు ఆవశ్యకములగుటచే వీనికీపేరు వచ్చినది.

నిర్మాణ సామగ్రి

శరీరమునందలి ధాతువరమును పరీక్షించి చూడగ అందు ఈక్రింది మూలద్రవ్యములు గోచరించును. ప్రాణవాయువు, కర్బనము (Carbon), నత్రజని (Nitrogen), ఉదజని (Hydrogen), సున్నము (Calcine), భాస్వరము (Phosphorus), సోడియము (Sodium), హరితము (Chlorine), అయోడీను (Iodine), లోహము (Iron) మొదలగునవి.

ఇవియన్నియు మూలద్రవ్యములుగా (Elements) ఉన్నపుడు శరీరము జీర్ణించుకొనలేదు. ఇవి ఇతరద్రవ్యములతో కలసి సంయోగములుగనున్నపుడు మాత్రమే జీర్ణములగును. కాల్షియము మనకు అవసరము. కాల్షియమును ధాతురూపమున తింటిమా దేహమునకు మేలుచేకూరుటకు బదులు హానిగలుగును. అటులే ఇనుపరజను ఎంత తిన్నను పని జరుగదు. బొగ్గుకూడ అట్టిదే. కనుక మనము తినుపదార్థములు ఆయామూల ద్రవ్యములను సంయోగరూపమున గలిగినవై యుండవలెను. మనము తిను వానిలో పప్పుగింజలలో మాంసకృత్తులును, వరిలో చక్కెరయును, నేతిమజ్జిగలలో క్రొవ్వు పదార్థములును (అనగా కర్బనము, ఉదజనిగల సంయోగము), పండ్లలో కాల్షియము, ఇనుము మొదలగు నిరింద్రియపదార్థములు నున్నవి. వీనినిగూర్చి మఱియొకభాగమున వివరించెదను.

ప్రాణకృత్తులు

ఆహారపదార్థములగుండ లభించిన శరీరనిర్మాణసామగ్రి నుపయోగించి పని చేయు ప్రాణకృత్తులుగూడ ఆహారపదార్థములందే ఉన్నవి. పదార్థమును బట్టి వీని గుణమును, సాంద్రతయును మారుచుండును. బచ్చలి, తోటకూర మొదలగు ఆకు కూరలలో ఉన్నంత విరళముగ ఇవి ఎండిన కాయధాన్యములలో నుండవు. ఉన్నమట్టునకైనను గింజయందంతను సమముగనుండవు. వరిగింజలలో ప్రాణకృత్తుల సంఖ్య అల్పము. ఆ యల్ప సంఖ్యకూడ బియ్యపుగింజలో నుండక తవుడులో మాత్రమున్నవి. అందుచే తెల్లగ అరగదంచిన బియ్యమును, మరబియ్యమును గూడ ప్రాణకృత్తులు లేకయుండును.

ఈవిధముగ ఆహారపదార్థములు మనకు కావలసిన శరీరనిర్మాణసామగ్రిలోను, ప్రాణకృత్తులలోను వివిధవిధముల భేదించి యున్నవి. రాబోవు వ్యాసమున మనము తిను వస్తువులలో వేని యందే యేపదార్థములున్నదియును వివరముగ చూతము.

కుటుంబజీవనము: స్త్రీ స్వాతంత్ర్యము

మల్లాడి పెరుమాళ్లయ్యగారు

అనాదినుండియు స్త్రీ బానిసవలె గణింపబడుచుండెను. బానిస స్థితినుండి వివాహ సంస్థవరకువచ్చుసరికి చాలకాలము పట్టియుండును. వివాహము మానవులకు మిక్కిలి పవిత్రమగు సంస్థ. వివాహసంస్థ లేనిదే మానవజాతి యభివృద్ధికాంచియుండదు. కుటుంబ బాంధవ్యములు లేనిదే మానవునకు సౌఖ్యజీవనముండదు. సాంఘికజీవితము పెంపొందదు. కుటుంబజీవనమే ప్రతిష్టగల ప్రభుత్వమునకు సహితము ఆధారభూతము. ఇట్టి కుటుంబ జీవనమును నశింపజేయునదిగాని, నశింపజేయుటకు యత్నించు యితర యుద్దేశముగాని రాక్షస సాంప్రదాయము. సత్ప్రవర్తన, పవిత్రహృదయము, వికసితబుద్ధిగల యొకకాంతను ప్రేమించి ఆమెతో సుఖజీవనమును బడయుటయే పురుషుని యాశయము. అదేవిధిని ప్రతిష్టగల పురుషుని ప్రేమకు, సదాదరణకు గురియై ప్రేమపూరితమగు జీవితమును గడపుట ప్రతిబాలికయొక్కయు సహజమైనకోరిక. ఇదియే వివాహోద్యమమునకర్థము. పవిత్రప్రేమ వివాహము లేనిదే సాధారణముగా పెంపొందనేరదు. ప్రేమపూరితమగు నొక యువతి హృదయసామ్రాజ్యమునకు సార్వభౌముడై యుండుట పురుషునికోరిక. తనప్రేయసి తన శ్రీలన్నిటికి రాణియైయుండుటయు నాతడు వాంఛించును. అట్టి సమభావము, పరస్పర గౌరవము గలిగినప్పుడే మానవులు సంతృప్తిబడయ గలుగుదురు. ఒక స్త్రీయొక్క పవిత్ర ప్రేమను సంపాదింపగలిగినప్పుడే, పురుషు డానందము పొందగలుగును. అట్టి పురుషుడు కడుపేదరికము ననుభవించుచున్నను తన జీవితమునందు కృతార్థుడు కాగలుగుచున్నాడు.

ఒక గ్రంథమునందిట్లు వ్రాయబడియున్నది. బ్రహ్మదేవుడు ప్రపంచమును సృజించి సర్వసుందరమగు ప్రకృతిచే లోకమునలంకరించెను. స్త్రీపురుషుల నిరువురను ప్రకృతిమధ్య సృజించెను. అప్పుడే ప్రకృతి సుందరముగను, కడుమనోహరముగను ఉండెను. తదుపరి పురుషుడు తాను బలాఢ్యుడననియు, ధైర్యశాలిననియు స్త్రీ సుందరవతియగు నబలయనియు, తన ప్రేయసియనియు తవలో భాషించుకొనెను. నాటినుండియు స్త్రీని తన నుండి విభజించెను. కాని సృష్టియందుమాత్రము స్త్రీపురుషు లిరువురకును సమానమైన హక్కులు కలవు. ప్రకృతియందలి యానందము వారిరువురును సమానముగా అనుభవించునట్లు సృష్టికర్త యుద్దేశించెను. ప్రకృతియందు స్త్రీపురుషులిరువురకును సమానముగ సహజములగు కొన్ని శక్తులు ప్రసాదింపబడెను. అందుచే నేడు పురుషునకు గల హక్కులన్నియు స్త్రీకికూడ సత్వసిద్ధమైయున్నవి. పురుషుడు స్త్రీని వివాహమాడుట కేవలము తనకొఱకుగాక స్త్రీకొఱకనియును తెలిసికొనవలసి యున్నది. మానవస్వభావమునందు

సహితము యిరుపక్షములయందును సమబుద్ధియున్ననేగాని స్త్రీపురుషుల మధ్య ప్రేమానురాగము లభివృద్ధి పొందనేర్వవు. ఒకయువతియును, యువకుడును ప్రకృతిప్రేరితమై సహజముగ జనించుప్రేమచే నొండొరులను ప్రేమించుకొనుచున్నారని యూహించు కొందము. అప్పుడు వారిరువురియందును సమభావము లుండితీరవలయును. అట్టి సమయమందు వారిరువురును యొవరికివారు సంపూర్ణమగు హక్కులుగల యజమానులు. ఆసందర్భమున మరియొకవ్యక్తి "నేను తండ్రిని, గృహయజమానిని, నాయాజ్ఞ ప్రకారము మీరు ప్రవర్తింపవలయును" అని చెప్పుట క్రూరస్వభావము. ఆయువతీ యువకుల నిశ్చలప్రేమలతను త్రుంచుటకు నూడవవాని కెట్టి హక్కునులేదు. హక్కు కలదను భావమును అమానుషమనియు, నిరంకుశమనియు చెప్పనగును.

కొందరు పతులు తమ సతులను హృదయపూర్వకముగ ప్రేమించియు, వారి పాతివ్రత్యమునందు పూర్ణవిశ్వాసము కలిగియు, వారికి తమతో సమానమగుహక్కుల నీయనొల్లరు. భర్తకు తాను దాసినను నిరంతరభయభావముతో వర్తించు భార్య జీవితము కొంతవఱకు నూహింతము. అట్టి స్త్రీలయందు దాసిసబుద్ధి యధికముగ నుండును. స్వతంత్రమైనయోచనశక్తి గలిగియుండినగాని విజ్ఞానము కలుగదు. వ్యక్తి స్వాతంత్ర్యము ఉండిననేగాని అట్టి యోచనాశక్తి కలుగదు. ఆత్మవికాసమునకు తోడ్పడు యోచనలేక భర్తలకు తాము కేవలము దాసికలమని ఉద్దేశించు స్త్రీలకు జనించు పిల్లలెట్లుందురో నూహింపదగును. వారి కెట్టిశిక్షణ యిచ్చుటకును తల్లులకు తెలియదు. కనుకనే పురుషుడు స్త్రీని ఒక స్వతంత్రవ్యక్తిగ గ్రహించుటవలన కుటుంబములోని జీవితవికాసమున కెంతయు తోడ్పడుననుట. సహజమానవప్రేమను గ్రహింపజాలని ధనవంతుని దివ్యభవనములకంటె ప్రేమపూరితములగు నిరుపేదల కుటీరములు మానవ నివాసయోగ్యములు. నేటి సంఘము ధనవంతునకు అర్థములేని యాధిక్యత నారోపించు చున్నది. మానవుడు కృతార్థజీవితుడగుటకు ధనవంతుడు కావలసిన అవసరములేదు. శాంతిసౌఖ్యములను పొందకలిగిన జీవితము కృతార్థత పొందును. ధనాధికారములతో జీవితమునకు పనిలేదు. సరళహృదయము కలిగి, జీవితవికాసము కాంచు మానవుడే ధన్యుడు. "నీ భార్యను వికసితపుష్పమువలె గ్రహింపుము. ఆమె నీకు సుగంధము నీయగలదు"యని యొకచో వ్రాయబడి యున్నది. ఇట్టి భావము సౌఖ్యమును చేకూర్చును. పవిత్రప్రేమకల హృదయమునకు భార్యాభర్తల వయస్సుతో సంబంధములేదు. ప్రేమకు యౌవనము వార్ధక్యము అను భేదముండదు. నిశ్చలప్రేమ క్రమవికాసము పొందును. స్వేచ్ఛలేని జీవితము వికసింపజాలదు. ప్రతిగృహమునందును స్వేచ్ఛ, సమబుద్ధి యుండిననే గాని అనురాగము, విజ్ఞానము, ఆనందము, జీవితమునకు లభింపవు. ఈ విషయమును పురుషులును, స్త్రీలును గ్రహింతురు గాక!

శ్రీ వేణుగోపాల కర్పూర హారతి

(దశావతార భరితమగు మనోహర గేయము)

శ్రీమతి బులుసు లక్ష్మీనరసమ్మ గారు

("కమలామనోహరా" అను జావళీవరుస)

కర్పూర హారతి గైకొమ్ము వేణుగోపాల బాల!—కర్పూ

౧. దర్పకజనకా! నిన్ను నామదిని
నేర్పుతోడ నుతియింతున్,
కడు, గొప్పగాను బూజింతున్, ఏ
తప్పుచేసి నేనెరుఁగన్, నా
యప్ప! యెల్లపుడుఁ దలఁతు ॥క.

౨. వాసిగాను శ్రీవసుదేవునిగృహా
వరమందున జన్మించి, యా
కంసచర్యలాలించి, యా
హింసకు నతిత్వరఁద్రుంచి
ధరపాలన చేసిన ధర్మశీల! ॥క.

౩. అఘమని యెంచక సోమకుఁడెంతయు
నిగమంబుల హరియింపన్,
జగమంత నిన్నుఁబ్రార్థింపన్, ఆ
నిగమంబుల గ్రహియింపన్
సొగసైనమత్స్యరూపముఁదాల్పవె? ॥క.

౪. మందరధరమలసంద్రజలంబున
సుందరగతి మునుఁ గంగన్, సుర
బృందము రాక్షసగణమున్, "గో
విందా! పాహి"యని వేడన్
నీవు కూర్మరూపముఁదాల్పవె? ॥క.

౫. కనకాక్షుం డలనాఁడు
ధరనంతయుఁ జాపవిధానన్,
జనహేయుఁడు దొంగిలి పఱువన్ ఆ
కనకాక్షుని తును మాడన్
కనకాంబర! కిటిరూపముదాల్చవె? ॥క.

౬. బాలుని నీభక్తుని ప్రహ్లాదునిఁ
బాపభయం బరిలేక,
పలు బాములు పెట్టిన జనకున్,
పరమాత్మ! వేగమే తునుమన్
నరసింహరూపమది తాల్తువౌర ॥క.

౭. బలిరాజౌరా! యింద్రపదంబును
బాలింపఁగ మదిఁగోరి
పరధర్మాత్ముండనఁబరఁగన్, నా
బలిని నధోగతుఁ జేయన్,
పరమాత్మ! నీవు వామనుఁడవైతి ॥క.

౮. పాపంబనునది తలఁపకేమది
ప్రలంబాది దానవులు
పలుబాములు పెట్టఁగ జనులన్
నాప్రలంబాదుల హరింపన్
భవనాశ! నీవు బలరాముఁడైతి ॥క.

౯. నీతి విహీనము రాజలోకమును,
నిరువదియొకపరిఁ దునిమి
నిరుపద్రవమగు భూదేవిన్
నిజభక్తి కాశ్యపున కిచ్చి
నెగడితివిగావ? భృగురామరూప! ॥క.

౧౦. రావణాదులను బరిమార్పంగను
రాజవంశమునఁబుట్టి
రఘురామ నామమునఁబరగి
రణభూమిని రాక్షసవరులన్
పరిమార్చితౌర?కరుణార్ద్రహృదయ ॥క.

౧౧. బుద్ధరూప! జనులకు నీ వెన్నో
బుద్ధులు గఱపితివౌరా! నీ
శుద్ధరూపుఁగొని యుండన్ ఏ
బుద్ధిమంతునకుఁదరమా? నీ
యొద్దఁజేర్చి కాపాడు వేగ ॥క.

౧౨. కలిరూపాత్మక! జగన్నియంతా!
లలియాజగతీస్థలిలో
కల మానవలోకమును
బలితంపుమాయాలోముంచి
జలజాక్ష నాటలాడించుచుంటి ॥క.

స్వర్గీయ శ్రీ కమలాసనా దేవి

విద్వాన్ సూరిగుచ్చి కృష్ణమూర్తిగారు

వంగదేశమునఁ గల వివిధనారీసమితులలో బాయినాన్ అను గ్రామమునఁ గల సమితికి అధ్యక్షురాలుగనుండి చిరకాలము నారీసేవ యొనర్చి నారీజాతి కాదర్శ ప్రాయమగు జీవితముగల శ్రీ కమలాసనా దేవినిగూర్చి వ్రాయుటకు సంతోషవిచారములు గలుగుచున్నవి.

ఈమె వంగదేశమున బాయినాన్ అను గ్రామమునం దుదయమందెను. జన్మము మొదలు మరణించువఱకును ఈమె యనవసరముగ నేరికినిభయమందినదిగాదు. నారీలోకమంతయు నిట్లేయున్నచో నిఁకనెందును స్త్రీలకు "భీరు" అనుపదమున కవకాశమే లేకయుండెడిది. "స్త్రీయనఁగ కోమలముగను, వినయవతిగను, గాంభీర్యముగలదిగను నుండవలయు" నని యీమె యెపుడును జెప్పుచుండెడిది. ఈ వాక్యార్థము పూర్ణముగ నీమెయందుఁగాంచఁగలిగినాము. అత్యంతదుఃఖసమయములందు నీమె మోమునందు మ్లానత్వముండెడిదిగాదు. ఈమె యొనరించు నుచితాచారమును శ్వశురగృహమందలివారును, పితృగృహమునందలి వారు ననుసరించెడివారు. శిల్పకర్మ, చదువుట, వ్రాయుట, గృహకర్మ, భక్తి, దయ, వ్రతపూజ, లజ్జ, దాసదాసీజనదాక్షిణ్యము ప్రయత్నించి బాలికలకు నేర్పవలెనని యీమె వ్రాసినది. ఈమె తన జీవితమునందు క్రియాపూర్వకముగ నీపనుల నొనరించినది.

వివాహమునకుఁ బూర్వ మీమెకు శివపూజ యత్యాచారముగ నుండెడిది. ఈమె యత్తవారింటనుండఁగాఁ దనపిల్లలను బోషించుకొనుటయేగాక యితరుల శిశువులను సయితము స్తన్యదానముచేఁబోషించెడిది. అందఱును విశాలమైన యీమె గుణములనుజూచి ముగ్ధులయ్యెడివారు. ఈమె వృద్ధులకు బంధుప్రాయముగనుండి వారికి భారతభాగవతాది గ్రంథములఁ జదివి వినిపించుచుండెడిది. పుట్టుకదొట్టి యీమె యేరితోడను మరణించు దనుక కలహించి యెఱుఁగదు. ఈమె వివాహమునకు బూర్వము పుట్టినింట సకలకార్యముల నెఱవేర్చిన పిదప రాత్రి కిరసనాయిలు దీపమునొద్ద గూర్చుండి యధ్యయనము చేయుచుండెడిది. ఈవిషయ మేరికిని దెలియదు. ఒకనాఁడీమె యర్ధరాత్రి నాల్గువైపుల పుస్తకముల నిడి యేమియో వ్రాయుచుండ తండ్రిచూచి యేమియుఁ బలుక

రింపక మఱునాఁడు విషయము దెలిసికొనఁగోరి కూఁతునడిగెను. అప్పుడామె "సతీత్వ మాహాత్మ్యము" అను తాను వ్రాయుచున్న పుస్తకము జూపెను. ఆమె యాపుస్తకమును ప్రకటించునపుడు "విభుని చరణకమలములయందు మనసునిల్పి యీనిర్జనప్రదేశమున నీపుస్తకమును రచించితి"నని వ్రాసికొన్నది. ఈగ్రంథమైన పిదప నీమె "వనస్థ సందేశము, స్వర్గారోహణము, సుభద్ర, సతీత్వమాహాత్మ్యము (ద్వితీయభాగము)" అనుపుస్తకముల రచించినది.

తన నివాసమగు పల్లీగ్రామమున బాలికాబాలకులు పాఠశాలలకేఁగక తిరుగుచుండ వారి ననునయపూర్వకముగ లాలించి వారి జననీజనకుల సమ్మతిమీఁద "స్వర్గీయ అసితరంజనచట్టోపాధ్యాయ, ఎం.ఏ;ఎం.యల్;" నిర్మితమై జీతములు లేక యుచితముగ విద్య నిచ్చెడి పాఠశాల కంపెడిది. ఈ విధముగ నీమె ప్రోత్సాహమువల్ల విద్యాభ్యాస మొనర్చి యభివృద్ధినందిన వారు నేఁడెందఱోగలరు. వివాహమైన తర్వాత సామాన్యస్త్రీలవలె కేవల మలంకారముల యందత్యంతమైన ఇష్టము చూపకయుండెడిది. కాని శుభ్రమైన వసనముల మాత్ర మామె ధరించుచుండెడిది.

విధికృతమువల్ల నీమె సుదీర్ఘమైన రోగముచేఁ బీడింపబడి గత కార్తికసప్తమి బృహస్పతివారమునందు ఇహలోకమును వీడెను. ఈమె జన్మము, వివాహము, మృత్యువును భగవంతుఁడు బృహస్పతివారమునందే నిర్ణయించెను.

—"వంగలక్ష్మి" నుండి.

విశ్రమించిన దేశాభివృద్ధియెట్లు?

శ్రీ శేషాద్రి రమణకవులు.

తనయుల రణరంగమునకు నర్పించిన యానాటి దేశాభిమానపటిమ
పతులతో సంగరక్షితిలోన మడిసిన యానాటి వీరవిహారగరిమ
విరికిబంటులకైన బీరమెక్కించిన యానాటి విక్రమానూనకలన
వీరసంతతి గని విశ్వసించి మనిచిన యానాటి మాతృధర్మానురక్తి

తలఁచి పూర్వపురాణకాంతాచరిత్ర
వాఙ్మయంబుఁ జిత్రించు వాంఛలుడిగ
ఆధునికయాపతము వినోదాదికమున
విశ్రమించిన దేశాభివృద్ధియెట్లు?

ప్రాణనాయకి

వేలాల సుబ్బారావుగారు

౧

"సోమా! నీకిదివరకు ఎన్నిసార్లో నానిశ్చయాన్ని తెలియజేసి ఉన్నానుకదా. మరల మరళ ఎందుకు నన్నీలాగు బలవంత పరుస్తావూ?"

"నీలాటి విదుషీరత్నం ఈలాగుదైన్యాన్నిపొంది పడుతూవున్న బాధనుచూడలేకా, పురుషులు మన విషయమైచేసే దౌర్జన్యాలను సహించలేకానూ. వాళ్లు పంతంబట్టినలాగు ఈమాదిరి దుండగాలు చేస్తూవుంటే మనంవాటినన్నిటినీ చూస్తూ, భరిస్తూ చచ్చినలాగు పడివుండాలా ఏమి!"

"సోమా! పంతాలకూ, హఠాలకూ కాలంకాదిది. వానిని అవలంబించడం మూర్ఖులలక్షణం. అందరమూకలిసి బాగుగా నాలోచించుకొని ఏమార్గాన్ని అవలంబించడంవల్ల ఈ ప్రస్తుత నవీననాగరికతాప్రభావ సంజనితనవనవోన్మేషఝంఝామారుతంతో చిక్కి ఊగులాడుతూవున్న మన జీవికానౌకను సురక్షితంగా ఈ సంసారసాగరాన్నిదాటించి గట్టుకుచేర్పించగలమో ఆమార్గం స్వీకరించాలి. పురుషులు మనవిషయమై వారివిషయమై మనమూ హఠదురాగ్రహాలను బూని పరస్పరం దౌర్జన్యాలకు చేసుకొంటూఉన్నామని అనుకోడంకూడా సరియైనదికాదు. ఎవరెన్ని యేలాటిప్రయత్నాలు చేస్తూవున్నా సమస్తమూ వారి వారి భాగ్యానుసారం జరిగిపోతూవుంటుంది. అట్టిచో విపత్తికలిగినప్పుడు తొందరపడిన లాభంలేదు. ఆలాటి సమయాన్ని ధైర్యమూ, శాంతమూ ఆశ్రయించడమే మంచిది."

"జానకీ! నీమాటలువాకు బొత్తుగా సరిపడడంలేదు. నాకే నీలాటి అవస్థసంభవించి ఉన్నట్లయితే మొన్న ఈనడుమ మనమద్రాసుకాంతలుచేసిన వివాహవిచ్ఛేదపు తీర్మానానికి ప్రథమతాంబూలం పుచ్చుకొని ఉండేదాన్ని ఈపాటికి. ఇంతమాత్రం ధైర్యంచేయలేకపోతే ఇకమనం సంపాదించిన ఈడిగ్రీలెందుకూ? తగలెయ్యనా? మనంనేర్చుకొన్నదానిమూలాన్ని మనకే ఉపకారం కలక్కపోతే ఇక పరోపకారమేమిటీ వుండేది? నీలాటి పట్టభద్రలే తెగించి ఈలాటి పురుషులని గడ్డి దినిపించకపోతే ఇక తక్కినగుంటలేమిటే చేసేది? ఓ అంటే నారానిదిక్కుమాలినపక్షులు."

"సోమా! అత్యంతదీనావస్థలో ఉన్ననూ నాకిప్పుడు నీమాటలు కొంచెం నవ్వును తెప్పిస్తున్నాయి. విద్యవలన మనుష్యులు పొందదగినది ఐహికాముష్మికసౌఖ్యం. కాని ఆముష్మికచింత ఇప్పుడు బొత్తిగా ఎగిరిపోయింది. మొన్న మనమద్రాసు కామినులుచేసిన పరిష్కారంవిషయమై వారిని అనవలసిన పనిలేదు. అది సమయప్రభావం, కాలప్రవాహం మహావేగవంతమైంది. అందులోపడకుండా, పడి కొట్టుకొనిపోకుండా తప్పించుకోడానికి శక్యంకాదు ఎవరికీ. ప్రస్తుతం పాశ్చాత్యులు అధికారపదములో వుండడంచేత వారిపద్ధతులు మనలను భ్రమింపజేయకమానవు. వారితళుకుబెళుకులు మనధీరులనే అంధులనుగా చేస్తూఉంటే అంగనల మాటేంచెప్పాలి? మనుజానకు అభిప్రాయాలు బాల్యయౌవనవృద్ధావస్థలలో వేరువేరుగా ఉంటాయి.

ఎవరికివారు తాముతలపెట్టిందే ఉత్తమమనీ, దాని ప్రకారమే నడుచుకొనితీరాలనీ, పట్టుబట్టుతూవుంటారు కాని మొదటి రెండుదశలలోని అభిప్రాయాలకంటే, పరిపక్వదశయందలి అభిప్రాయమే సంఘాభివృద్ధికి శ్రేయస్కరమని అందరూ ఒప్పుకొంటారు. పాశ్చాత్యుల ప్రస్తుతావస్థ బాల్యందాటి యౌవనంలోపడుతూ వుంది. కాని భారతీయదశ పరిపక్వావస్థనుండి అధఃపతనాన్ని బొందింది. పడుతూవుండగా పడినతరువాత చుట్టూ ఆవరించుకొన్న నానావిధకుసంస్కారాలు అసలు సభ్యతనురూపుమాపినాయి కాబట్టే ఇప్పటి మన వారికి ఇతరుల తళుకుబెళుకులు భ్రమలను కలుగచేస్తూ ఉన్నాయి; కాని ఈలాటిదూరపుకొండలనునుపు భ్రమలలో పడకుండా కుసంస్కారాలను తొలగించుకొన్నామా అంటే చాలు. మరల మనసభ్యతామాధుర్యాని ముందు పరులతళుకుబెళుకుమిణుగురుపురుగులు కంటికేకానరావు. సోమా! మనంనేర్చినవిద్యవలన మనకు ఉపకారంకలగడంలేదని భావించడమూ వెర్రితనమే. దేనిచేతగాని తాత్కాలికలాభంకలక్కపోతే అది దానిదోష మనడానికి వీలులేదు. మంచిచెడ్డల దెలియజేసి బాగును అవలంబింపజేసేదో అదేవిద్యకాని పైపూతలవలన మనసును ఆకర్షింపజేసి అనుచితకార్యాల్లో ప్రవేశపెట్టేది విద్యకాదు సుమా! మొదలు అమృతప్రాయంగావుండి చివరకు విషంగా పరిణమించేవి కొన్నీ, మొదలే విషంగావుండి అంతానికి అమృతప్రాయంగామారేవి మరికొన్నీనీ. ఈ రెండురకాల కార్యాలనూ బాగాగుర్తించాలి. అదే మనంసంపాదించిన విద్యకుఫలం. భారతీయసభ్యతకూ, పాశ్చాత్యసభ్యతకూ స్వర్గపాతాళాల అంతరముంది చూడు. వారిదేశం వేరూ, మనదేశంవేరూ; వారిమతాలువేరు, మనమతాలువేరూ; వారిఆచారవ్యవహారాలువేరూ, మన ఆచారవ్యవహారాలువేరు; వారిసంప్రదాయాలువేరు, మనసంప్రదాయాలువేరు; వారి యాహారపానాదులువేరు, మన యాహారాదులువేరు; వారిప్రస్తుతపురాజకీయపరిస్థితివేరు, మనదాస్యపరిస్థితివేరు; వారిఆదర్శాలువేరు, మన ఆదర్శాలువేరు. ప్రతివిషయంలో వేరువేరుగాఉన్న మనం వారినిఅనుకరించాలని కోరుకోడం ఎంత ఉచితమో ఆలోచించు. సోమా! మనుష్యజాతి పొందదగినసమస్తమునూ పొందడానికి కావలసిన సౌకర్యాలన్నీ మన సభ్యతలో ఉన్నాయి. వాటినన్నింటిని మరల పైకితీసుకొని రావడమే మనకర్తవ్యం. దానివలన విద్యాగంధంలేని మనసోదరీమణులకేకాదు సమస్తప్రపంచానికీ మేలవుతుంది. ఇక స్త్రీపురుషులు పరస్పరం అవమానపరచుకొనవలసిన అవసరంఏమి? ప్రకృతినియమాలనుబట్టి మనమందరమూ నడుచుకోవలసిందేకాని మనమీద పురుషులును, వారిమీద మనమూ దురాగ్రహాలను బెట్టుకొని ప్రకృతివిరుద్ధంగా మెలగడం మనతరం కాదు. కేవలం హాస్యాస్పదం."

"జానకీ! క్షమించు. నీ మనోదార్ఢ్యం గుర్తింపక మనదేశంలోని విద్యావంతులనేకులు పాశ్చాత్య రీతులను ఆమోదించుచుండడంచేత, మీదు మిక్కిలి ఆనటువిటాగ్రేసరుడుగారే నీపేరనేమో వ్రాసియుండడం చేత తిన్నగ విచారింపకుండా ఏమేమోచెప్పి నీమనసునకు బాధకలిగించేను. నీవిపుడు చెప్పినసంగతులూ గమనించదగినవే."

"ఇందులో నిన్ను క్షమించవలసిందేమున్నది, సోమా! నీకు తోచిన అభిప్రాయం నీవు వెల్లడిస్తే నామదిలోని ఉద్దేశం నేను తెలియపరచేను. ఇంతమాత్రంచేతనే మనసుకు నొప్పికలుగునా? పాశ్చాత్యులనుండి మనంనేర్చుకొనదగిన విషయా లనేకములున్నాయి. కాదనుట నాతరంకాదు. కాని ఆధిపత్యంపొందిఉన్న కారణాన్ని వారినీతినియమాలనన్నిటినీ స్వీకరించితీరాలి అనేనిర్బంధంలేదు. బాగా ఆలోచించూ. మనదేశంమీద విదేశీయుల ఆక్రమణమున్నది. లేకుండా ఉండినకాలంలో—అత్యంతప్రాచీన కాలంలో— మానపూర్వు లాచరించుచుండిన నీతులూ, రీతులూ, వ్యవహారాలూ, అప్పటి సాంఘిక నియమాలూ మిక్కిలి ఉత్కృష్టమైనవి. అవికేవలమూ భారతీయ సంఘోపయోగములేకాదు—సార్వదేశిక సంఘోపయోగములని నాతాత్పర్యం. ప్రస్తుతం మనవారిలో అవివేకులు వారిననుసరించడానికి కారణం ఇప్పుడే

చెప్పేమగదా! ఒకరిమాట ఎందుకూ? జాలంధరు వెళ్లడానికిపూర్వం నాయుద్దేశాలూ అలాగే ఉండేవి. స్వకీయ వస్తుయోగ్యతా అనభిజ్ఞతయే అందులకు ముఖ్యకారణం; కాని చింతలేదు. ఎవరి ఆచారవ్యవహారాలను అనుకరించాలని మనవాళ్లు ఉవ్విళ్లూరుతూ ఉన్నారో ఆపాశ్చాత్యులు మనప్రాచీనులాచరించియుండిన వాటినే అవలంబిస్తూ ఉన్నారు. కాని కొన్ని అతిశయాలతో, కొన్ని అతిక్రమణాలతో, కొన్నిలోపాలతోను. ఈఅతిశయాలు మొదలైనవి కలగడానికికారణం పాశ్చాత్యులిప్పుడు ప్రయోగావస్థలో ఉండడమే. అవలంబించి ఉన్నవానిమూలంగా క్రమక్రమంగా లాభనష్టాలు బయల్పడకపోవు. అప్పుడు నష్టముగలిగించే వాటిని వదిలి లాభదాయకములైనవాటిని గ్రహింపకనూపోరు. అంతలో మనమూ మనకర్తవ్యం కొంతవరకు నెరవేర్చుకొందుమేని చివరకందరకులభించేది మన ప్రాచీనులదశయే. దురభిమానంలేదు. ఇది సాహార్దికాభిప్రాయం."

"ఎవరో లోపలనుంచి పిలుస్తున్నారు."

'జానకీ' అనిలోపలనుండి మరలవినరా—

"కమలాంబగారు లాగున్నది."

"అవును. మాఅత్తగారే. నేను లోపలికివెళ్లి వస్తాను. కూర్చొనిఉండు."

"కూర్చోడంకాదు. నేనిప్పుడు హి. యు. సాకు వెళ్లాలి. సాయంకాలం క్లబ్బునుంచి ఇంటికి వెడుతూ మళ్లీకలుస్తానులే. నీవీక్షలాలకు రావడం బొత్తుగా మానేశావుకదా జానకీ! మనవాళ్లందరు నిన్నెంతో తలుచుకొంటూవుంటారు."

"సోమా! కాని! రాత్రిగడచిపోదూ!"

అని జానకి లోపలికి వెళ్లగానే సోమావతి హిందూయువతీ సంఘములోజరుగు మీటింగునకై వెళ్లిపోయింది.

౨

"There is a Divinity that shapes our ends,
Rough—hew them how we will."

అని ఆంగ్లేయ కవికులసార్వభౌముడు వచించినలాగు మనమెన్ని విధాల ప్రయత్నం చేస్తున్నప్పటికీ వాటినన్నింటి తప్పుడు మార్గాలకు బట్టించి మన భాగ్యచక్రాన్ని త్రిప్పుతూఉండే దైవికశక్తి ఒకటిఉంది అన్నిటినీమించి. ఇందులకు తార్కాణంగా సమస్తయోగ్యతలను గలిగి ఉండియు అనేకులు దారిద్ర్యదేవతాసుపుత్రులై ఉండడం, ఎందులకూ కొరగాని వారు శ్రీసంపన్నులై ఆనందాల తేలుతూ ఉండడం మనం తరుచుగా చూస్తూనే ఉన్నాము. ప్రస్తుతం ఒక మంచి జమీందారీఎస్టేటుకు రిసీవరుగా ఉన్న పెన్షన్డ్ డిప్టీకలెక్టర్ రామేశ్వరరావుగారికి ఒక్కతేకూతురు జానకి. స్వదేశమందేకాక విదేశాలలో కూడా పేరుప్రతిష్ఠల పొందుతూఉన్న రాఘవరావు **M.A., Mus. M; M.O.D.S;** గారి ధర్మపత్ని - మామగారు సర్కారు వారిచ్చే పెన్షను అనుభవిస్తూ ఉన్న ఒక హైకోర్టుజడ్జి—కాని పిశినిగొట్టుకాదు—మహాఉదార స్వభావం కలవాడు అన్ని విధాలానూ—వీరినామధేయం సుందరరావు. ఇక ఈమె అత్తగారో సాక్షాత్తు లక్ష్మీదేవి. చదువుచెప్పిన కోడలిని జూచి చీదరించుకొంటూ మహారాణిగారనీ, దొరసానిగారనీ సంబోధనలతో ఎత్తిపొడుస్తూఉండే అత్తగార్లవలె గాక కోడల్ని తన కడుపున గన్న కూతురులాగు జూచుకొనే దొడ్డ ఇల్లాలు.

బంధు వర్గం, షెరిమిటి మొదలగు వారిమాట అలాగు ఉండగా స్వయం జానకి మద్రాసు విశ్వవిద్యాలయానికి అలంకారభూతలైన పట్టభద్రలలో ఒకతె. ఇంతేకాదు. ఆసేతుహిమాలయం హైందవబాలికా విద్యాపీఠాల్లో ప్రసిద్ధికెక్కి ఉన్న పంజాబులోని జాలంధరునగరస్థకన్యామహావిద్యాలయనామకరత్న సంస్కారకర్మాగారంనుండి సంస్కృతినిబొంది వెల్వడిన రత్నాలలో ఒకతెకూడాను. రూపమందేమైన దక్కువా? సౌందర్యాధిదేవతావిలాసభవన మీమె సుకుమారశరీరం. కమలాయతలోచన యగు నీ సువర్ణగాత్రిని జూచు వృద్ధదంపతులందరూ "హా! మాకీలాటి పుణ్యములపంట లభింపదాయె" నని తమ భాగ్యాన్ని నిందించుకొంటూ ఉంటారు. అకస్మాత్తుగా క్షణమాత్రమైన జాలు. ఈ గులాబీపువ్వును చూడడంతటస్థించిన యువకుల నేత్రాలు ఫొటోగ్రాఫు లెన్సులయొక్కయు, హృదయఫలకాలు నెగేటివ్ ప్లేట్లయొక్కయు ధర్మాలనవలంబిస్తూ ఉంటాయి.

ఈలాగు ఇహలోకసౌఖ్యాలను అనుభవించడానికి గావలసిన సాధనసామగ్రులన్నీ ఈమెదగ్గర పుష్కలంగా ఉన్నప్పటికీ పాపమీ జవ్వనికాలాటి భాగ్యంలేదని ఇంతవరకు సోమావతితో మాట్లాడినదానిని బట్టి చదువరులు గ్రహించే వుంటారు. దీనికి హేతువేమిటీ? నామట్టుకు నేను పైన వ్రాసిన 'There is a Divinity' ఇత్యాదివాక్యాలసారాంశమే హేతువనుకొంటాను. కాని లౌకికంలో మనమీలాగు కల్పించుకో వచ్చు అదే కారణాన్ని.

రామేశ్వరరావు సుందరరావు లిద్దరూ విద్యాధికులగుటే కాక వీరి ఆశయాలుకూడా చాలా విశాలమైనవే. కావున తమ సంతానాలకు మంచి విద్య పట్టు బడడానికి కావలసిన సదుపాయాలన్నింటిని చేశారు. రాఘవరావుకు చిన్నప్పటినుంచి సంగీతం అంటే మహాప్రేమ. ఇతని నోటివెంట అప్రయత్నంగానే వెలలుతూ ఉంటాయి రాగాలాపాలన్నీ వేళాపాళా లేకుండా ఎల్లప్పుడూ. సకలవిధాలా ఇతని పురోభివృద్ధినే అభిలషిస్తూ ఉన్నతండ్రి ఇతనికి సంగీతమందున్న అభిరుచిని గనిపెట్టి దాన్నికూడా పెంపొందించుకొనడానికి కావలసిన ఏర్పాట్లన్నీ చేశాడు. సూక్ష్మబుద్ధిగల కొమారుడు శ్రద్ధతో రెండువిద్యలలో పరిశ్రమ సలుపుతూ క్రమంగా 17 ఏండ్లునిండు నప్పటికి అటు మెట్రిక్ ప్యాసయి ఇటు సంగీతంలో చాలా వరకు గడితేరేడు. భావిజీవితంలో అనేకపరివర్తనాలను కలుగజేసిన ఇతని నాటకసమాజప్రవేశం ఈ సమయమందే ఘటిల్లింది. నటకుల వేషపరివర్తనాలవలె యువకులజీవితాలను సైతం చిత్రవిచిత్రంగా మార్చి వేస్తుంటాయి ఈ నాటకరంగాలు. దేశమందలి లౌకికనైతికస్థితులలోగల లోపాలవలన వీని మూలకంగా లాభం పొందినవారికంటే నష్టపడినవారే ఎక్కువమంది. వీనికి గలుగవలసినంత జనాదరణసహితమైన గౌరవము కలుగక పోవుటకూ ఈ లోపాలే కారణాలు. కాని మన రాఘవరావుకు మాత్రం తాత్కాలికనష్టం ఏమీ కలుగలేదు. క్రమంగా రెండు సంవత్సరాలు దాటేసరికి ఇంటర్ మీడియేటుసర్టిఫికేట్టుతోబాటు నాటకరంగంమీద సర్టిఫికేట్లు, పతకాలూ గూడా లభించేయి. అదిగాక స్వదేశంలోని తక్కిన నాటకరంగాలతో సరిసమానమైన స్థితిలోనికి గొనితెచ్చి కీర్తిసన్మానాలపొందవలె ననే దృఢమగు అభిలాషఒకటి పుట్టింది ఇతని మనసులో. ఈకోర్కెను పూర్తిచేసుకోడానికి స్వదేశమంతగా సాధ్యంకానందున విదేశంపోవలెనని నిశ్చయించుకొని అందులకు ప్రయత్నంచేయ సాగేడు. కాని ఒక ఆటంకంవల్ల అప్పటికాకోర్కెను వెనుక బడవేయవలసి వచ్చింది. ఈ సంవత్సరమే ఇతనికి జానకితో వివాహమైంది. పెన్షదార్లిద్దరూ సహాధ్యాయులూ బాల్యస్నేహితులునై యుండడం జానకీరాఘవుల వివాహ మింత తలవని తలపుగా చెయ్యడానికి కారణం. వివాహంనాటికి జానకికి 15 ఏండ్లు

ఆరోఫారంలో చదువుతూ ఉంది. ధనం గలవారిబిడ్డలు కావడంచేత ముందుముందు విద్యాభివృద్ధి నిమిత్తం ఏవిధమైన లోటుపాటులుండవనే నిశ్చయంతో వివాహం మాత్రం చేసివేశారు. కాని రాఘవరావుకు విదేశగమనాభిప్రాయంపోలేదు.

వివాహమై ఒకసంవత్సరం గడచిన తరువాత జానకికూడా మద్రాసుకేవచ్చి చదవసమారంభించింది. వీరి సహవాసం మూలాన్ని విద్యాభివృద్ధికేమాత్రం ఆటంకం కలక్కపోవడం. అలాగు ఉండగా వారికది తోడ్పాటే కలుగజేసింది. ఉత్తమశిక్షితయగు నీభామిని విద్యావిషయమై కావలసిన సమస్తసహాయాన్నీ భర్తవలన గైకొనుచు దమ ఇద్దరి చదువున కేమాత్రం హానికలుగక ఉండేలాగున మెలగుతూ వచ్చింది. మరియు మద్రాసువంటి నగరంలో విద్యాసంపన్నులైన యువతీయువకులు అనుభవింపగల నానావిధాలైన సౌఖ్యాల నుండియు వీరు వంచితులుగా ఉండలేదు. దేశహితానికనీ, సంఘాభివృద్ధికనీ నగరంలో ఏర్పడి ఉన్న సమాజాలలో వీరికీ ఉంది ప్రవేశం. కాని ఎచటికి పోయినప్పటికి భార్యాభర్త లిరువురు జంటబాయకుండా వుండేవారు. ఈలాటి ఆనందభోగాలతో మరి రెండు వర్షాలు రెండునిముషాల్లాగు గడిచిపోయినాయి. రాఘవరావు బి. ఎ; లో, జానకి ఇంటర్ మీడియేటులో జయమును పొందేరని బంధుమిత్రాదుల కందరికి అపరిమిత సంతోషం గలిగినప్పుడు ఇక అసలువారికి గలిగిన ఆనందానికి పరిమితి వున్నదా? అనంతరం రాఘవరావు ఇంగ్లండుపోవలెనని మరల పట్టుపట్టి ఆ విషయమై తనభార్యతో అనేకసార్లు ప్రస్తావంచేశాడు. ఎందువల్లనో ఆమె మనసునకది సమాధానంగా లేకపోయినప్పటికీ పెనిమిటికనుకూలంగానే సమ్మతినిస్తూ వచ్చింది. తుదకేలాగయితే నేం? తలిదండ్రులను, భార్యనూ, తక్కిన సమగ్రబంధువర్గాన్నీ సమాధానం చేసికొని యూరోపుకు బ్రయాణమై వెళ్లిపోయినాడు.

3

రాఘవరావు వెళ్లిపోయిన తరువాత ఒకటి రెండు నెలలపర్యంతం అతని ఎడబాటువల్ల కలిగిన వ్యాకులంచేత జానకి విమనస్కురాలై ఏమీ తోచకుండా ఉంటూవచ్చింది. కాని విద్యాభివృద్ధి యెడల గల దృఢానురాగం ఈమె చింతలను బారదోలి కర్తవ్యపరాయణనుగా జేసింది. అక్కడ నూతనప్రదేశావలోకనకౌతూహలం చేతా, మీదు మిక్కిలి నాట్యనాటకకళాపారంగతుడు కావలయుననే ఉత్కటఉత్సాహంచేతా రాఘవుని గూడా భార్యనువదలుటవలనకలిగిన దుఃఖమంతగా బాధించింది కాదు. భార్య భారతవర్షంలో, పతి పరదేశంలో వారి వారిమనోరథాలు ఫలింపజేసుకోడానికి ప్రయత్నిస్తూ వచ్చారు. పరస్పరలిఖితప్రేమపత్రాలు చేతులకందగా వానిని జదువుకున్నంతసేపూకలిగే అన్యోన్యస్మరణాల వలన ఉదయించే ఆవేగంమూలాన్ని మనస్సులు పరిపరివిధాల పోతూవున్నప్పటికీ తుదకేలాగో వాటిని జిక్కబట్టుకొని యథాప్రకారం తమ తమ విధులను నెరవేర్చుకొంటూనే వచ్చేరు. జీవితమధ్యకాలంలో సంభవించే అనేకవిధములైన ఘోరములనుండి దూరగులై సుఖంగా కాలం గడపడానికని పరమదయాళుడగు ఈశ్వరుడు మఱపనే మహౌషధాన్ని ప్రసాదించినాడు నిర్మలహృదయాన్వితమైన మానవజాతికి. దినక్రమేణ కలిగిన ఇట్టి విస్మరణమే వీరిని మరల కార్యతత్పరులనుగా జేసింది. ఉచితకాలంలో నిచట మద్రాసు విశ్వవిద్యాలయాన్నుంచి బి.ఎ. పట్టాన్ని సంపాదించినది జానకి. అక్కడ రాఘవరావు M.A, Mus. పట్టాలను బొంది M.O.D.S. బిరుదాన్ని గూడా గైకొన్నాడు.

స్వచ్ఛమైన నీటిబిందువు మలినప్రదేశములోబడి అపవిత్రమై పోతుందనీ, కాగెడు ఇనుపరేకుమీద మాయమైపోవుననీ, సముద్రములోబడి ముత్తెమౌతుందనీ భర్తృహరి వచించియున్నాడు. ఇదే ప్రకారం విద్యకూడా ఆశ్రయోపాధిని బట్టి అనేకవిధాలుగా మారుతూవుంటుంది. స్వార్థపరుడూ, లోభాగ్రేసర

చక్రవర్తి అయిన ఒక న్యాయాధిపతియందు ప్రవేశించి విస్పష్టమైన న్యాయాన్ని అన్యాయంగా, అన్యాయాన్ని న్యాయంగా నరనికి జూపిస్తూ ఉంటుంది ఇదేవిద్య. ఆశాపాశాలలో గట్టువడి ఉచితానుచితములను మరచిన అజ్ఞానాంధుడైన యొక వర్తకుని కుంభోదరమందు దూరి సత్యాన్ని అసత్యంగా, అసత్యాన్ని సత్యంగా పలికిస్తూ వుంటుంది నిరాఘాటంగా, నిస్సంకోచంగా, తొణుకూ బెణుకూ లేకుండా యిదేవిద్య. దురాచారుడూ దుస్స్వభావుడూ కుక్షింభరుడూనైన ఏ పురోహితుని యొక్కరో, లేక ఏ ఉపదేశకుని యొక్కరో తలకెక్కి ధర్మాన్ని అధర్మంగా, అధర్మాన్ని ధర్మంగా శ్రోతలకు బోధించేలాగు అతనిని ప్రేరేపిస్తూంది ఇదేవిద్య. విశుద్ధమైన అంతఃకరణగల ఒకమహానుభావుడు లోకోపకారానికైన మంచి యంత్రావిష్కారం చెయ్యాలనని ప్రయత్నిస్తూఉంటే తద్విపరీతస్వభావుడైన తస్కరసార్వభౌముడు లోకుల కొంపలను దీయడానికి పనికివచ్చు యంత్రావిష్కరణానికి ప్రయత్నిస్తూవుంటాడు అదేవిద్యాప్రభావాన్ని. సన్మార్గుడైన భూమిపాలకుడు తన ఏలుబడిలో ఉన్న ప్రజలందరూ ఐకమత్యంతో సౌఖ్యంగా కాలంగడుపుతూ అభివృద్ధిపొందడానికి దగిన ఉపాయాలను అవలంబిస్తూ ఉంటే అందులకు విపరీతవర్తనంగల భూపాలనాయకుడు ఐకమత్యాన్ని అడవులపాలు జేసి గర్ధభాండాలవంటి సౌభాగ్యాలతో, ఆకాశప్రసూనాలవంటి అభివృద్ధులతో లోకులందరూ త్రాహి త్రాహి యని భగవంతుని దలచుకొనేలాగునచేసి తాను మాత్రం స్వోదరపూరణం చేసుకొంటూ ఉంటాడు అదేవిద్యాసహాయాన్నీ. పుట్టుకతో పుట్టిన బుద్ధి పుడకలతోగాని పోదనినట్లు విద్యవలన అసలు స్వభావం మారదు. పైగా ఉన్నదాన్ని మరింత బలమైనదాన్నిగా జేస్తూవుంటుంది. ఈ విద్యను చాటు జేసుకొని తన ప్రకృతిని మరింతనిపుణంగా ఉపయోగించుకొంటూఉంటాడు మనుజుడు. కారణాంతరసంయోగంచేత శుద్ధప్రకృతిపరివర్తితదశను బొందినప్పటికీ తత్కారణనిర్గమనమైనవెంటనే మరల శుద్ధత్వం బొందడమూ సహజమే. ఇందులకు జానకీ రాఘవు లిద్దరూ ఉదాహరణాలే.

జానకి నైజంగా ఉత్తమస్వభావం కలది. కాలేజీలలో చదువుతూ ఉండిన కాలంలో ఈమె మెలగుతూవచ్చిన సంఘప్రభావంచేత, అభ్యసించే విద్యామహిమచేతా ఈమె ఆచారవ్యవహారాలన్నీ వేరుగానే ఉండేవి. కాని ఈ కథ వ్రాయునాటికి అవన్నీ బొత్తుగా మారిపోయినాయి. చదువుకొనే రోజులలో ఈమె యువతీయువకసంఘాలకు వస్తూపోతూ ఉండేదని ఇదివరకే సూచించి యున్నాను గదా. డిగ్రీ చేతికందేసమయానికి దక్షిణప్రాంతంలో సుప్రసిద్ధులని ప్రసిద్ధిబొందిన వక్త్రీమణులలోనొకతె అనేపేరు గాంచినది ఈమె. ఎక్కడ స్త్రీసమాజాల ఉత్సవాలైనా ఈమెకుగూడా టెలిగ్రాఫు ఆహ్వానాలు వస్తూవచ్చేయి. తగినంత అవకాశము లేకపోవడంచేత కొందరిప్రార్థనలనూ దిరస్కరించవలసివచ్చిందిగదా అని చింతిస్తూకూడా ఉండేది అప్పుడప్పుడు. ఇక మద్రాసునగరంలో ఈమెకు తెలియకుండా జరిగే సభలు ఉండేవేకావు. మిస్. సోమావతి ఈమె చిరస్నేహితురాలు. సోమ జూనియర్ లో ఈమె సీనియర్ క్లాసులో (ఇంటర్) ఉండగా వీరిద్దరికీ స్నేహం కుదిరింది. అదిమొదలుకొని అక్కచెల్లెళ్లలాగు ఎడబాయకుండా విద్యాభ్యాసముచేసి ఇద్దరూ పైకివచ్చేరు. ఈడూ, జోడూ, స్వభావాలూ కలిసినమైత్రి వీరిది. ఒకరి సౌఖ్యాన్ని గురించి ఒకరు శ్రద్ధతీసుకొంటూఉంటారు.

చదువుతూ వున్నంతకాలం జానకిపాశ్చాత్యులనే అనుకరిస్తూ వుండేదని వ్రాసియున్నాను. అలాగు వుండకవిధిలేదు. వంట బట్టినభాష విదేశీయం. మీది వేషభాషలుగూడా దాని కనుకూలంగానే వుండేవి. "హిందువులంత కృతఘ్నులూ, హిందువులంత అసత్యవాదులూ ప్రపంచమందలి మరి ఏజాతిలోను లేరు. అందులో బ్రాహ్మణులు ప్రత్యక్ష బ్రహ్మరాక్షసులు. స్త్రీలకూ శూద్రులకూ చదువే పనికిరాదని బోధించిన ధూర్తులు. వీరల పురాణాలన్నీ రంకుపురాణాలే. సోమపానం పేరుపెట్టుకొని సారాయి తప్పదాగి మతి

తప్పిపోయిఉన్న సమయంలో ప్రేలినప్రలాపాలు వీరి వేదాలు. ధర్మాధర్మాలను నిరూపించే యాజ్ఞవల్క్యుడు లాటిధర్మశాస్త్రకర్తను గొడ్డుమాంసం ఉంటేనేగాని మెతుకుదిగేదికాదు గొంతులోకి. వీళ్ల దేవుళ్లందరూ జారశిఖామణులే. ఇన్ని అనర్థాలూ, ఇన్ని అవకతవకలూ, ఇన్ని దుర్నీతులూ, ఇన్ని దుండగాలూ ఉన్నజాతి కాబట్టే చివరకు పాతాళానికి పోయేగతిపట్టింది. మాకీలాటి దౌర్భాగ్యపు జాతిలో పుట్టేమనుకోడానికే తలవంపుగా ఉంటుంది. మనవంటి అనాథలమీద గనికరించి ప్రభువుపంపిన భాగ్యదేవతలాగు ఆంగ్లేయ పరిపాలనం లభించబట్టి దక్కివున్నాంగాని లేకపోయిన యెడల ఏశూలంమీదనో, ఏకాష్ఠంమీదనో, ఏ గంగలోనో బడి చెల్లుకొని ఉండేవాళ్లమే ఈపాటికి. దైవవశాన్ని మనకులభించిన ఈ అమూల్యమైన అవకాశాన్ని చేతులనుండి జారపోనీక సంపూర్ణమైన లాభంపొంది తీరాలి........."

ఈలాటి సారాంశాలతోడనే నిండి వుంటూవుండేవి సాధారణంగా ఈమె స్వదేశం స్వజాతి అభివృద్ధికని పేరుపెట్టి ఆకాలంలో యువతీయువకులతో కిటకిటలాడుతూఉండే వ్యాఖ్యానశాలల్లో వినిపిస్తూ వచ్చిన లెక్చర్లన్నీని. ఇది ఈ ముగ్ధకన్యకల దోషం లేశమాత్రం కాదు. ప్రస్తుతం ఆసేతుహిమాలయ పర్యంతభారతవర్షంలో ప్రచారంలో ఉన్న విద్యాప్రభావం. గొప్ప గొప్ప కాలేజీలనే పేరుతో హైందవుల జ్ఞానాన్ని అభివృద్ధిచేసి వారి భాగ్యాభాగ్యలను నిర్ణయించడానికనీ, కోట్లకొలది దేశీయద్రవ్యరాసులతో నిర్మింపబడియున్న ఈ విద్యాపీఠములలో ఉపయోగింపబడే పఠనీయగ్రంథాలన్నీ, విదేశీయుల కీర్తిప్రతిష్ఠలనూ వారి వీర్యశౌర్యసాహసములనూ, వారి యాచారవ్యవహారములనూ పొగడుతూఉంటాయి; కాని హిందూ దేశానికి సంబంధించినదేమీ ఆగ్రంథాల్లోఉండదు. ఉండకపోయినా చింతలేదు. మీదు మిక్కిలి ఈ పఠనీయ గ్రంథాలలోని స్వదేశీయనిరసనాలు బాలికాబాలకులకు మనసులందు ప్రవేశించి తమవారి యెడల విపరీతభావాలను గలిగించడానికి కారణాలవుతూ ఉంటాయి. వింత వింత వస్తుప్రదర్శనశాలలకూ విశాలగ్రంథాలయములకూ ఈ నవనీతకోమలాంతఃకరణులైన బాలికాబాలకులబృందముల నడిపించుకొని పోయి అచట వారికి జూపించి బోధించేదేమటే? కార్నివాలిస్, క్లైవ్, మన్రో, నెయిల్ విగ్రహాలూ వారువారుగావించియున్న ఘనకార్యములూ. ఈలాటి గ్రంథములను బఠించుటవలన, నీలాటి ఉపదేశాల నాలకించుటవలన నిశ్చయంగా స్వదేశ, స్వమత స్వధర్మాలమీద వెగటూ విదేశంమీద విధర్మాలమీద అనురాగం కలుగకమానదు. దిక్కుమాలినవన్నీ మనదేశానికి చెందిన గ్రంథాలున్నాయి. వాటిని జదువ గూడదా అంటారేమో అవన్నీ పఠనీయగ్రంథాల్లోరావు. ఆ వున్నవీ విదేశీయులభిక్షాలే. వాటిలో నూటికి 99 పాళ్లు విదేశీయుల విద్యాజ్ఞానాల గానాలాపాలతో, అసలు గ్రంథములలోని కొరవలు కొరతలను ప్రదర్శించే ఉపోద్ఘాతాలతో ఆరంభమై అనువాదకుల విశ్వాసాలకూ, ఉద్దేశాలకూ అనుకూలంగా ఉండే లెక్కలేని టీకాటిప్పణీలతో ముగింపునుబొందుతూవుంటాయి. వీటిని పఠించుటవలననూ కొంచె మించుమించుగా పైనవ్రాసిన పరిణామమే లభిస్తూవుంటుంది పాఠకులకు; కాని వాటినైనా జూడడానికి అవకాశం దొరకాలికదా. పరీక్షాగ్రంథపఠనాలతోనే పెద్దలు తలపునకువస్తూవుండగా ప్రాణాలుఎగిరి పోతూవుంటాయి. ఇక దక్కినవాని జూచేదేమిటే? పరీక్ష పూర్తిఅయిన మర్నాటినుంచీ (రిజల్టు ఇంకా రెండునెలలకుగాని బయటబడవు) నౌకరీలకోసం పర్కాట్లతో సరిపోతుంది. పరీక్షలో ప్యాస్‌కాకపోయిన మళ్లీ వేరొక కాలేజీలో సుఖజీవనంచేయ నేవచ్చు. లేక కర్మంజాలక ఉత్తీర్ణమైన యెడల ఏ ఉద్యోగిప్రభువు వారి అండనో ఆశ్రయించి తిట్లకు వెరువక, కొట్లకు జరవక, శాపాలకు చెదరక, దిగదుడుపులకు బెదరక, అవమానాలకు జంకక, అపహాస్యాలకు గొంకక బండలాగుబనిచేస్తూ ఉంటే సూర్యుడు ఎటు బుట్టి ఎటు

అస్తమించేది కూడా తెలియకుండా గడచిపోతుంది ఐహికజీవితజాలం యావత్తునూ. కాబట్టి స్వకీయ గ్రంథాల్లోని మంచి చెడుగుల గురించి తెలుసుకోవడానికి అవకాశమే దొరకదు మనవారికి. ఈ హేతువు చేతనే దక్షిణమందున్నంతవరకూ జానకి పాశ్చాత్యనాగరికతాశిష్యురాలుగనే ఉంటూవచ్చింది; కాని తరువాత జరిగిన ఒకఘటనంవలన ఈమె జీవితంబొత్తుగా మారిపోయింది. ఈమె బి.ఎ. ప్యాసయిన సంవత్సరమే రామేశ్వరరావుగారు కుటుంబసమేతంగా కాశ్మీరం పోవడం తటస్థించింది. అంతవరకు ప్రతిఎండాకాలంలో ఉదకమండలంవంటి ఏ శీతలప్రదేశానికో పోయి గడుపుతూ ఉండేవారు. కాని ఈతడవ కాశ్మీరప్రయాణం పెట్టుకొన్నారు. భూలోకస్వర్గమనదగిన కాశ్మీరమండలి నందనవనతుల్యమగు తద్రాజధాని శ్రీనగరంలో ఒక విశాలసుందరమైన హౌసుబోటునందు వాసంగుదుర్చుకొని మూడు నెలలపర్యంత మచట దర్శనీయ స్థలాల నవలోకిస్తూ దివ్యసౌఖ్యాలనుభవించి మరల గృహోన్ముఖులై వీరు ఇతిహాసప్రసిద్ధంబైన మార్తాండమందిరం, తక్షశిలా, లాహోర్, అమృతసరం మున్నగు ప్రదేశాల మీదుగా జాలంధరు నగరం చేరేరు. ఈపట్టణం కన్యామహావిద్యాలయానికి ప్రసిద్ధికెక్కినదని ఈమె అదివరకూ చాలాపర్యాయాలు విని ఉండెనుకాని చూడడంమాత్రం సంభవించినదికాదు. అచట దిగి ఆ మహావిద్యాలయమును చూచుటకుపోయినప్పుడు ఆ సంస్థయొక్క ప్రథమదర్శనమే ఆమె మనసు నాకర్షించింది. కొంతకాల మక్కడనే వసించి ఆర్యలలనలసాంగత్యసౌఖ్యమనుభవించవలెనని ప్రబలమగుకోరికజనించ దానిని దండ్రికి తెలియబరచింది. అతడునూ అందుల కామోదించి యామెనక్కడనే దిగవిడిచి తక్కినవారితో స్వదేశంవచ్చి చేరేడు. ఆ ఉండడం ఉండడం ఈమె అక్కడ రెండేండ్లపర్యంతయున్నది. అచట ఈమె గావించిన ఆర్షగ్రంథపఠనంచేత ఈమె కంతకు బూర్వముండిన అభిప్రాయాలనేకములు మారిపోయినాయి. పశ్చిమపూర్వవిద్యలసమ్మేళనమున నీమెయందొక అపూర్వనిశ్చయం జనించినది. ఆనిశ్చయంయొక్క స్వరూపం కొంతవరకు మొదటి ప్రకరణంలోని సోమావతీసల్లాపాన్నుంచే కనుగొనవచ్చును.

౪

కన్యాగురుకులవాసంచేతనూ, ఆర్యావర్తభ్రమణంచేతనూ దానుసంపాదించిన అనుభవాన్ని స్వదేశమండలి సోదరసోదరీమణులకు నివేదించి ఉపకారజనితపుణ్యంతోబాటు కీర్తిగౌరవాలను పొందవలెననే మహోత్సాహంతో జానకి మద్రాసునగరానికి దిరిగివచ్చింది. కాని విధినియతి వేరొకలాగు ఉండినది. సంగీతకళానిధియై, నాటకరంగకుశలుడై భారతీయనాటకసంస్థలను మహోన్నతదశలోనికి దీసుకొని రావాలననే ఉత్కటాభిలాషతో లండన్ నగరంజేరిన రాఘవరావు నాలుగుసంవత్సరాలు గడచుననగా స్వకర్తవ్యపరాఙ్ముఖుడు కావడమే ఇచట అతనిధర్మపత్ని విఫలమనోరథయగుటకు కారణము. కార్యసిద్ధికి ఇంద్రియనిగ్రహమావశ్యకం. అందులో రాఘవరావు తలపెట్టినటువంటి కార్యానికి అత్యంతావశ్యకం. ఈ విషయమందే ఇతడు దెబ్బతిన్నది. దీనిలో మెలకువగలిగి ప్రవర్తించగలిగియుండినయెడల నిజముగ నితడుతలపెట్టినకార్యం నిరభ్యంతరముగ నెరవేరి తరువాత స్వదేశానికిగూడా మేలుగూర్చజాలియుండేదేకాని జయాపజయాలు మనచేతిలోనివికావు. కృష్ణమిత్రుడు వచించినలాగు కేవలదృష్టిప్రసారాలే చాలు స్త్రీపురుషుల మనసులను గలతపెట్టడానికి. అట్లాంటప్పుడు ఎట్టిబాంధవ్యం లేని యువతీయువకులు స్పర్శనచుంబనాలింగనకరపీడనాదుల నిరాటంకంగా నెరవేర్చుకొంటూ ఇతరులెవరైన నడిగినచో తాము కేవలం అన్నచెల్లెండ్రవలె మెలగుచున్నామని చెప్పడం ఆశ్చర్యాన్నే కలిగిస్తుంది. మొదలుమొదలిట్టి వారిస్నేహం సోదరీసోదరభావంతోనే ఆరంభం గావచ్చును; కానినిరంతరసాహచర్యంవలన గాలాంతరమున దట్టిభావం ఉండడం దుర్ఘటమే కాక అసంభవంకూడాను.

ఈసోదరీసోదర భావం ఎంత సూక్ష్మంగా పరివర్తనం పొందుతూ ఉన్నదీ వీరు గ్రహింపజాలరు. వైజయంతీ విలాసకారుడు వచించినలాగు యువతీయువకుల నిరంతరసహవాసంమూలాన్ని వజ్రసన్నిభమైన మానసం లోహమై, గ్రావమై, దృఢదారువై, తరుణవృక్షమై, ఫలమై, పూవై, అందలిమకరందమై, నీరమై, అంతకంటె పలచని పెట్రోలియమై హృదయాగ్నిచే భగ్గుమనలేచిన జ్వాలాసమూహంలోబడి సోదరీసోదర భావమూ, నయమూ, భయమూ, సిగ్గూ, భిడియం, ధర్మం, కర్మం అన్నిఒక్కపెట్టున భస్మంకాకుండా వుండడం నైసర్గికానికి కొంతవిరుద్ధమే. ఈలాటి నైసర్గికవిరుద్ధాలే ఘటిల్లుచో తత్కారకులైన కుశ, ఋష్యశృంగుల మూలంగా భారతవర్షంయొక్క భావి పండినదన్నమాటే.

స్వదేశమండలి యువతీయువకుల సంఘాలలో నిర్భయంగా మెలగనేర్చిన రాఘవరావువంటి వానికి కూడా ఇంగ్లండుచేరిన మొదటినెలలో అచటిస్త్రీల విశృంఖలవృత్తిజూచి కొంచెంసంకోచంగలుగుతూ వచ్చింది; కానిఒకనెలగడచేసరికి అదిమాయమైంది. ఇతనికిగల సూక్ష్మబుద్ధి, చాకచక్యం, సంగీతమండలి నేర్పు, నాట్యమండలినైపుణ్యం. కలియగలుపువనం అన్నీకలిసి కొన్నివారాలకే ఇతనికపరిమితమైన స్నేహితులనూ, స్నేహితురాండ్రనూ చేకూర్చిపెట్టేయి. ఇంగ్లండులోని ప్రధాననగరాలన్నింటిలో హైందవ సంగీతనాట్యకళావిశారదుడని పేరు మోగిపోయింది. ఆర్టులో, మ్యూజిక్‌లో మాస్టర్ డిగ్రీలనుపొందేడు. అక్స్‌ఫోర్డుయూనివర్సిటీ డ్రమాటిక్ సొసయిటీవారు మెంబరుపదవినిచ్చి సన్మానించారు. నాలుగుఏండ్లు పూర్తిగావచ్చేయి. ఇదేసమయాన్ని హిందూదేశానుంచివచ్చిన మిస్. లలితఅనే యువతియొకతె ఇదే క్షేత్రంలో బనిజేయుచుండిన కారణాన్ని దైవికంగా వీరిద్దరికీ నేస్తమైంది.

కొన్నాళ్లపర్యంత మిద్దరూ అక్స్‌ఫర్డువారు ప్రదర్శించే హిందూనాటకాల్లో నాయికా నాయకుల పాత్రలుధరిస్తూవచ్చేరు. ఇక్కడ ఈలాగు ఉండగా పారిస్ నగరాన్నుంచి రాఘవరావుకు వకొక ఆహ్వానంవచ్చింది. అచటి ఒక సుప్రసిద్ధ ఫిల్మ్ ప్రొడ్యూసింగ్ కంపెనీ ప్రొప్రయిటరు ఇతనికి నెలకు రెండు వేల ఫ్రాంకు లిచ్చే ఏర్పాటుమీద హిందూపురాణాలకు జెందిన ఫిల్ములకు నాయికానాయకుల వేషాల దాల్చు నిమిత్తం లలితనుగూడ తీసికొని రావలసిందని కోరేడు. ఇక గావలసిందేమిటి? నాట్యనాటక కళాభివృద్ధితోబాటు ద్రవ్యార్జనంగూడా లభించిందని సంతోషంగా పారిస్‌కు ప్రయాణమై వెళ్లేడు లలితను వెంటబెట్టుకొని.

అక్స్‌ఫర్డులోనైతేనేం, పారిస్‌లోనైతేనేం లలితారాఘవు లిద్దరూ సాధారణంగా నాయికా నాయకుల పాత్రలనే ధరిస్తూవచ్చేరు. కాబట్టి మనస్సులలో మొదలు ఆలాటి వాంఛలు లేకపోయినప్పటికీ, పాత్రాభినయానికిగాను ఆయాసమయాల్లో స్పర్శన, ఆలింగన, చుంబనాదులనూ తప్పని సరిగా చేసికోవలసి వచ్చేది. సాధారణంగా నాటకకంపెనీలలో నాయికానాయకుల వేషాలను ధరించేది పురుషులే అయినప్పటికీ చిరకాలం అట్టిపాత్రల దాల్చుచుండుటచేతనే కావచ్చును వారిద్దరికి ఒకవిధమైన అనురాగంమాత్రం ఏర్పడుతుంది. అట్టిసమయంలో నిండుయౌవనంలో ఉన్నస్త్రీపురుషులమీద ఆలాటి వేషధారణ ప్రభావం మరింత ప్రబలంగాపడినదంటే ఆశ్చర్యమేముందీ? లలితారాఘవుల స్నేహం దినక్రమాన్ని అభివృద్ధియైనకొలదీ పైనవచించిన స్పర్శనచుంబనాదులు కేవలంనాటకరంగాల్లోనేకాక పార్కురంగాల్లో, హోటల్‌రంగాల్లో హాలిడేరిజార్ట్‌రంగాల్లో ఇంతఎందుకూ అట్టికార్యాలకు అవకాశందొరికే సకలరంగాల్లోకూడా జరుగుతూ వచ్చేయి. తరువాత క్రమంగా ఒకరినివిడచి రొకరికి ఉండడానికే కష్టమనిపిస్తూవచ్చింది. లలితపై

వ్యామోహంపొందిన మొట్టమొదటిదినం జానకీ స్మరణ మితన్ని మహాబాధించింది. ఆనాడు తన సాధ్వి యెడల కౄరుడై యీలాటి ద్రోహం చేయడం మహాపాతకమని యతని అంతరాత్మ బోధనల వలన గలిగిన హృదయవేదనలచేత కళ్ల నీళ్ల పర్యంతం గూడా అయింది. కాని మరునాడు లలితను గలిసికొన్నపుడు ఆమెతో యథాప్రకారం ప్రేమసల్లాపాలాడేడు. ఆరంభదినమందు అణుమాత్ర స్వరూపంలో ఉదయమందిన లలితావిషయికవ్యామోహం దిన దినాభివృద్ధిపొందుతూ తుదకు మహాపర్వతపరిమాణం గాంచినలాగు ఇందుకు విపరీతక్రమాన్ని మొదట కొండంతలుగనుండిన ధర్మపత్నీవిషయిక అనుతాపం క్షీణిస్తూ క్షీణిస్తూ చివరకు అణువై పరమాణువై అంతర్ధానం పొందింది. లలితాదత్తఉపగూహనచ్ఛలమహనీయమహనీయమాన భోగాలముందు దూరమందలి భార్యాస్మరణం రవంతైనా పనిచేసిందికాదు. ఆఖరుకు ఇంద్రియాల పాశవికబలానికి వివేకబలం లొంగిపోయింది. తరువాత వచటి యొక్క వివాహపు చట్టంప్రకారం Miss లలితా Mrs రాఘవలలితగా మారిపోయింది. ఈ విషయమై సమస్తమూ యింటివారికి దెలియబరచి జానకికి ఆమె ఇష్టంవచ్చినలాగున ఉండవచ్చుననికూడా వ్రాశాడు. కన్యాగురుకులవాసానికి పూర్వమే ఇది సంభవించి యుండినచో ఈమె యేలాగు నడుచుకొనియుండెడిదో తెలియదు. కాని ఈ సమయాన్ని మాత్రము మగని వ్యవహారం యెడల నత్యంతదుఃఖితయయ్యు ధైర్యమవలంబించి ఆదర్శక భారతీయ రమణీవ్రతనీతులే ధరించుటకు నిశ్చయించుకొన్నది. దుర్వ్యసనానిమగ్నులై కృతఘ్నులూ, దురహంకారులూనైనపతులు తామే సర్వస్వతంత్రులమని నిరసిల్లుతూ అత్యాచారములజేయ గడగినప్పటికీ వాటి నన్నింటి కడుపున బెట్టుకొని ఓర్పుతో మెలకువతో వానికి గావింపవలసిన ప్రతివిధానముల సలుపుచు చివరకు తమ సతీత్వ ప్రభావంచేత తమ కార్యనిర్వాహణసఫలతచేత తమ్ము, తమవారలను తమ వంశములను నుద్ధరించుకొని కీర్తిగడించిన తల్లులగన్న దీ భారతవర్షము. నిజానికి పాతివ్రత్యరక్షణార్థం సుకుమారశరీరాలను అవలీలగా నగ్నిహోత్రునకర్పించి బలిదానమొనర్చిన సతీమణుల అభిదానస్వర్ణాక్షరపంక్తులు హైందవఇతిహాసములో దప్ప మరియే ఇతిహాసములో దొరకవు. మా యంతటి సభ్యశిరోమణులే లేరని చంకలు గొట్టుకొనుచు ఆధునిక పాశ్చాత్యసభ్యత మొన్న మొన్న కన్నులు తెరిచింది. కాని ఆర్యసభ్యతకు ఆదేలేదు. అనేక విద్యలలో విఖ్యాతికెక్కి కొమ్ములు దిరిగిన విద్వాంసులనేకులు ఒక్కటూడిరిగా మీనమేషాలు లెక్కిస్తున్నారు. ఆర్య సభ్యతయొక్క ఆదిని కనిపెట్టడానికి వీలితరం కావడంలేదు. ఈ మధ్యకాలంలో ఎన్ని సభ్యతలో రంగస్థలం ప్రవేశించి నాట్యమాడి మరల తెరలోనికి పోయినాయి. కాని ప్రస్తుత ఇతిహాసానికి గోచరం కాని అత్యంతప్రాచీనకాలంనుండి ఇంతవరకూ నిలచి ఉన్నది హైందవార్యసభ్యత ఒక్కటే. ఇందులకు హేతువేమిటి? భారతీయకాంతారత్నాలే. సంఘనిర్మాణానికి, సంఘబలానికి, సంఘస్థితికీ ఉత్తమసతులే కారణం. గృహిణి లేనిచో గృహమేమిటి? మనుజమాత్రులమైన మనం అల్పజ్ఞులము. కష్టసుఖాలు దైవాధీనాలు. ఎవరినిమిత్తంచేతనైనా కష్టాలు కలిగిన ధైర్యముతో, నేర్పుతో, శాంతంతో వాటిని దొలగించుకొని నిలుపుకొంటే కాపురాలు నిలుస్తాయి; కాని మగని వెడలనడచి, బిడ్డలను బారదోలి, తాను బరుగెత్తి ఇంకోచోట చేరలేనా? అక్కడకూడా ఈలాగే సంభవిస్తే—జానకియొక్క స్నేహితురాండ్రందరూ వచ్చి ఎవరికి దోచిన సలహాను వారిస్తూ వచ్చేరు. మొట్ట మొదట సోమా జానకీల సంభాషణం ఈలాటి ఒక సందర్భంలో జరిగిందే. ఈమె కావించుకొన్న నిశ్చయానికి విరుద్ధంగా ఎవ రెన్నివిధాల వాదించినప్పటికీ వారల వాక్యాలు ఈమె మనసును ద్రిప్పడానికి చాలేయి కావు. భారతమందు బుట్టిన భారతీయవిదుషి భారతీయస్త్రీత్వమంచి దూరం గావడానికి సమ్మతించిందికాదు. కలంకరహితమైన ఆర్యజాతిని అనాదికాలాన్నుంచీ నేటివరకూ నిలిపినదీ, నిలిపేదీ ఈలాటి సాధ్వీతిలకాలే.

౫

కాలవశాన్నో లేక హిందువుల దుష్కర్మవశాన్నో ప్రస్తుతం అధోగతిపాలై ఉన్నప్పటికీ పూర్వమొక సమయమున ఆధ్యాత్మికవిద్యయందు ఉన్నతశిఖర మధిరోహించి సమస్తప్రపంచమునకూ గురుభూతమై యుండినదీ భారతవర్షము. అతిశయాలకు బోక ఉచితరీతి ఐహికానందాల ననుభవిస్తూ ఆత్మజ్ఞానాన్ని పొందడమే భారతీయ సభ్యతయొక్క పరమావధి. కాబట్టి ప్రాచీనమహర్షులు రాజకీయ, ధార్మిక, సాంఘిక నియమాల నన్నింటినీ పరమావధి ప్రాప్తి నిమిత్తం చేయవలసిన ప్రయత్నాలకు అనుకూలంగా ఉండి నిశ్శ్రేయస సిద్ధికి తోడుపడే వానిగా నిర్మించుకొనిరి కాని అన్యథా కాదు. ఈ కాలమందలి సభ్యతయొక్క పరమావధి ఐహికసుఖప్రాప్తి కేవలం—కాబట్టి ఇప్పటివారి నియమాలన్నీ దాని కనుకూలంగానే చేయబడి ఉన్నాయి. పైనవ్రాసిన రాజకీయాదులలోని ఒక్కొక్క విషయానికీ ఆత్మజ్ఞానప్రాప్తి కవసరమైన ప్రయత్నాలకూ గల సంబంధాన్ని వివరించి వ్రాయాలనంటే అప్రస్తుత ప్రసంగ మధికమౌతుంది; కాబట్టి ఆ విషయాన్నిగురించి యోచించి చూచుకొనుట చదువరులకే వదలుతాను. ధార్మిక, సాంఘిక, నియమాలలో ప్రధానస్థాన మివ్వదగినది వివాహపు కట్టుబాటు - దీనియొక్క బలాబలము మీదనే, దీనియొక్క పవిత్రాపవిత్రల మీదనే, దీనియొక్క గురుత్వాగురుత్వముల మీదనే, దీనియొక్క పాలనాహేళనముల మీదనే సమగ్రసంఘస్థితి ఆధారపడిఉన్నది. ఇది ఏవంత పటుత్వం తప్పినయెడల లేక లేశమాత్రం మలినత్వం పొందినయెడల సంఘంకూడా శిథిలమై, అపభ్రంశమై, సంకరమై పోవడం నిశ్చయం. ఈలాటి సంకరాలచేత నపవిత్రములై జీవనం సలుపుతూ ఉన్న సంఘాలెన్నో ఇప్పుడు మనకళ్లయెదుట ఉన్నాయి. సంకరజాతులకు పరమావధి ప్రాప్తి ఉండనీయండి. అధోగతి మట్టుకు తప్పక లభిస్తుంది. పరిమితరీతి ప్రాపంచికసౌఖ్యాలను అనుభవిస్తూ, ఆత్మజ్ఞానలబ్ధియందే ముఖ్యంగా ధ్యాసంగలిగిన సతీపతులు తత్సంబంధములైన వ్రతదీక్షానుష్ఠానాది ధార్మిక కార్యాలలో నిమగ్నులై నిరంతర ప్రయత్నములను జేస్తూ నియతాహారవిహారులై సాత్వికగుణప్రధానులై లోకసంరక్షణ కొరకు సంతానముల బడయుచూ, ఆ మరణాంతం ఎడబాయక ఆత్మశాంతిని గలిగి చివరకు శరీరాలను వదలుతూ వచ్చేరు కాని, ఆధునికనాగరికతావలంబుల్లాగు ఐహికపారలౌకిక సౌఖ్యాన్నే పరమావధిగా బెట్టుకొని నాస్తికులై, భక్ష్యాభక్ష్య వివక్షలేక సర్వభక్షకులై, మాదకద్రవ్యద్రవ సేవలమూలమున శరీరాలు మదించిపో ఇష్టంవచ్చినంతకాలం కలసివుండి కామోద్రేకం శాంతించిన తోడనే ఏదోరవంత నెపంగల్పించుకొని విడిపోవుచూ, అవసరమైతే ఎనుబది ఏళ్ల ప్రాయమందైనా మరల నంట గట్టుకొంటూ జీవనమంతా మహా ఆర్భాటంగాబుచ్చి తుదకంతసమయాన్ని కూడా అశాంతితో దేహముల వదలు నవీననాగరికతా ఉపాసకులవలె, నశించలేదు. ఈ వివాహసంస్థయొక్క ప్రాధాన్యాన్ని బాగాగుర్తెరిగి ఉండడంచేతనే ప్రాచీన కాలమందలి మహర్షులు గుణకర్మస్వభావాలు, కులశీలాలు, తక్కిన శుభలక్షణాలు అన్నీఅనుకూలంగా ఉంటేనే, అలాటి వధూవరులకే గార్హస్థ్యధర్మం విధించేరు; కాని ఆధునికసంఘనిర్మాణానికై కంకణాలు గట్టుకొని ఉన్నమహర్షులు స్వేచ్ఛాప్రణయ దేవత నొకదాన్ని సృష్టించి దానిముందు పూర్వోక్త కులశీలాదులను బలి ఇప్పించేరు. వాటికన్నింటికీ స్వాహా అయిపోయింది. కులశీలాలు గంగలో ఐడనీ, గుణకర్మస్వభావాదులు బావిలో మరకనీ, శుభలక్షణాదులు సముద్రంలో గూలనీ, పరవాలేదు - స్వేచ్ఛాప్రణయదేవత ప్రత్యక్షమైనజాలు. ఆ దేవికి తృప్తిగలిగే వరకూ హాయిగా స్త్రీపురుషులు కలిసి ఉండవచ్చు; చల్లబడడంతోటే మళ్లీ ఎవరికి వారే యమునా తీరే కావచ్చును. ప్రాచీనులుకూడా గాంధర్వం స్వీకరించారంటారేమో. ఆ గాంధర్వానికీ ఈ గీర్వాణానికీ చాలా భేదముంది. అదిసంఘ నిష్పాదకం, ఇది సంఘవిచ్ఛేదకం. దైవోపహతులైన భర్తలు దమ్ము నిరసించినగాని త్యజియించినగాని శకుంతలా, దమయంతీ, సీతా మున్నగు సతులు వ్రతనియమధారిణులై యనేకకష్టముల సహించి మరల తమతమ పతులనే చేపట్టేరు గాని మొద

వారికే తిలోదకాలిప్పించి మరివకరినీ వారూ కాకపోతే ఇంకొకరిని గ్రహింపలేరు. వీరూ స్వేచ్ఛా ప్రణయం చేత ప్రియులను చేపట్టిన వారే. కాని ఆ కాలపు సభ్యతయొక్క ఆదర్శమే వేరుగ నుండెడిదని చెప్పి యున్నాను గదా. ఈ ప్రాచీననవీనస్వేచ్ఛాప్రణయాలకు సంక్రాంతి పీర్లపండగల కున్నంత తారతమ్యం ఉంది. ఈ ఆధునికస్వేచ్ఛాప్రణయావిర్భావప్రభావంచేతనే లలితాంబగారితో రాఘవుని మంగళకార్యం సంపన్నమైంది. మొదట ఆమె కులగోత్రాలేమిటో, పుట్టుపూర్వోత్తరాలేమిటో విచారించవలసినంత అవసరమే కలిగిందికాదు ఇతనికి. సాక్షాత్కరించిన నూతనస్వేచ్ఛాప్రణయదేవతానామక అంజనశైలవినిర్గతగాఢాంధకారవినష్టీకృతజ్ఞానచక్షువైన రాఘవుని కప్పుడు తన హస్తపాశాల్లో చిక్కిఉన్న లలితాకోమలగాత్రస్పర్శనజనితసౌఖ్యందప్ప మరొకటిగోచరించినదే కాదు. ఇక అడిగేదేమిటి? కాని కాలక్రమంగా కులగోత్రాదులగురించి ఏమీ తెలియక పోయినప్పటికీ ఈమె పూర్వేతిహాసం కొంచెం బయటపడింది. కలకత్తాలోని వేశ్యలవ్యాపారి ఒకడు కుల్లూ, చంబా ప్రాంతాలనుండి వెంటబెట్టుకొని వచ్చిన ఒక అనాథబాలిక లలిత. తలిదండ్రులెవరైందీ తెలియదు. ముందు ముందు లక్షలకొలది ధనాన్ని ఆర్జించి తన సొత్తుని బలిగిస్తుందనే పుట్టెడాశతో పాపమా వ్యాపారి ఈలాటి గౌరవనీయ వృత్తివల్లనే సంగ్రహించిన వేలకొలది రూపాయలను వ్యయం చేసి సంగీతనాట్యకళాదుల్లో మంచి ప్రావీణ్యం కలిగేలాగు జేశాడు. కాని మంచివ్యక్తి వచ్చిన రెండుమూడు సంవత్సరాల కల్లా కలకత్తా ఆర్యసమాజంవారి నాశ్రయించి వారుచేసిన భగీరథప్రయత్నం వలన ఈమె ఆ వ్యాపారి జాలంనుంచి తప్పించుకొని సామాజికుల సలహామీద అజ్మీర్ నగరంచేరింది. ఏలాగైనా ఈమెను ఉద్ధరించాలననే సదుద్దేశంతో సమాజంవారు రాజపుటానా యందలి ఒక ధనాఢ్యుడైన రయీసునకిచ్చి పెళ్లిచేశారు; కాని రయీసుగారిపై మోజు ఒకసంవత్సరంలోనే పాతబడిపోవడంవల్ల వారికి నామంబెట్టిపోయి బొంబాయిచేరి అక్కడ స్వయంగానే వ్యాపారంజరిగించు కొంటూ వచ్చింది తగినంత తెలివిగలది కావడంచేత. బొంబాయినివాసకాలమందే ఈమెకు యూరోపియన్ నర్తకీల సహవాసంచేకూరింది. పిదప కొన్నాళ్లకు వారిలో నొకరితోగలసి పశ్చిమభూమిఖండం ప్రవేశించింది. అక్కడ మిస్ లలితా నామంతో సభ్యసమాజాలలో, బాల్సుల్లో, సినిమా ఫిల్మ్‌ప్రొడ్యూసింగ్ కంపెనీలలో డాన్సులలో ఎక్కడజూచిన తానేఅయి సకలవిధాలా ద్రవ్యార్జన చేస్తూవచ్చిన కాలంలో మన రాఘవరావుతో నేస్తం కుదిరింది; కాని తిరుగేకాలు ఒకచోట నిలచి ఉండడం కష్టం. ఒకటి రెండేండ్లయినా గడిచెనో లేదో రాఘవునికించుక ఆరోగ్యంతప్పిఉన్న సమయాన్ని నతనికి స్వస్తివినిపించి నవీనమకరందాస్వాదనం చేయడానికో చేయించడానికో మరొక ప్రదేశానికి వెళ్లిపోయింది. యౌవన మదంచేత కన్నూమిన్నూ తెలియకుండా తిరుగులాడే యువతులను నిద్రనుంచి మేలుకొలిపే వీలాటి ఘటనాలే. లలిత వెళ్లిపోయిన తరువాత నితనివ్యాధి మరింత పెరగడం మొదలెట్టింది. దానిని జూచి ఇతడామె నిమిత్తమే వ్యామోహంపెట్టుకొని ఈలాగు కృశించిపోతూ ఉన్నాడని అతని మిత్రులందరూ అనసాగేరు; కాని యదార్థకారణం అదికాదు. స్వేచ్ఛాప్రణయదేవతాకారణాన్ని అనుగ్రహాలెంత త్వరలో ఉద్భవిస్తాయో విగ్రహాలూ అంత త్వరలోనే ఆవిర్భవిస్తాయి. లలిత గావించిన ద్రోహం మూలాన్ని విరాగమందిన ఇతని మనస్సులో ఇప్పుడామెకు లవమాత్రమైనా అవకాశంలేదు. కాని అదిమొదలుకొని ఇతనిని అనుతాపంలో ముంచి శరీరాన్ని కంపింపచేస్తూ ఉన్నది జానకియొక్క యమాయికమనోహరస్వరూపం. ఆస్వరూపాన్ని దలచుకొని దలచుకొని ఏడ్వని దినమూ, కలవరింపని రాత్రీ, వేడినిట్టూర్పు వదలని ప్రహరమూ, అనుతాపమొంది హోయనని ఘడియ, స్మరించని నిమేషమూ లేదు. ఇదే యతని రోగమెక్కువగా దినక్రమమున కృశించి పోవుటకు కారణము. అటుతరువాత నతనికా విదేశములో నుండుటకే మనసొప్పలేదు. కావున అచటనుండి బయలుదేరి బొంబాయిచేరి మహాలక్ష్మీవాడలో నొక

సామాన్యభవనాన్ని అద్దెకు తీసుకొని అక్కడే ఒకమాదిరిగ ఏకాంత వాసంచేస్తూ వచ్చినాడు. ఎవరో ఇద్దరు ముగ్గురికి తప్ప తానటకు వచ్చిన వార్తమిత్రుల కందరికీ తెలియపరచలేదు. తాను తనఅర్ధాంగి యెడల గావించిన ద్రోహానికిది తగిన శిక్ష భగవంతుడే విధించినాడని శాంతంతో దాని ననుభవిస్తూ కాలంగడప నెంచుకొన్నాడేకాని ఇంటికి తన వార్తను తెలియబరచుటకు సాహసించిన వాడుకాడు. ఈలాగు కొన్ని నెలలు గడచుసరికి రోగం మరింత మిక్కుటమైపోయింది. అనుభవజ్ఞుడైన డాక్టరొకడు ప్రతిరోజూ వచ్చిచూస్తూ ఒకమందు పట్టలేదని దానిని మార్చి వేరొకమందు నుపయోగిస్తూ తన శక్తివంత వినియోగించి పనిచేస్తున్నప్పటికీ లాభం లేశమాత్రమైనా కనుపించడంలేదు. తుదకు ఆ వైద్యునకూ ధైర్యం సన్నగిల్లిపోయింది. ఒకనాడతడు రాఘవుని మిత్రులను అవతలికి తీసికొనిపోయి రోగియొక్క వ్యాధి తన శక్తికి మించి పోతున్నదనీ, ఇక నొకటిరెండు వారాలు తిరుగుసరికి ఇతని స్థితియేమగునో తెలియదనీ, మంచి యౌవనంలో ఉండే ఏ ఆరోగ్యవంతమైన శరీరాన్నుంచి అయినా నెత్తురుతీసి దాని నీతని దేహంలో ప్రవేశపెడితే ఒకవేళ బ్రతికితే బ్రతుకవచ్చుననీ తెలియచేశాడు. దానిని విని ఆ స్నేహితులకూ గాభ్రా డాయికావు. ఇంతవరకూ ఇంటికి తన వార్తనెరిగింప వలదని అతనిచే నివారింప బడియున్న యీ మిత్రులిరువురూ ఇక కాలహరణం చేసినచో ఎటుపోయి ఎటు వచ్చునో యను భయంతో నితనికి తెలియచేయకయే మద్రాసునకు తంతివార్త నంపేరు. రాఘవునికై తపిస్తూ ఉన్న తలిదండ్రులకూ భార్యకూ ఆ వార్త ఆనందదాయకం హృదయవిదారకం గూడా అయింది. ఆనాడే వారందరూ సపరివారంగా బొంబాయికి ప్రయాణమై వెళ్లిపోయినారు.

....

డాక్టరు మహానిపుణుడు. అత్యంతచాకచక్యంతో అపరేషన్ చేసి యౌవనవంతమైన శరీరరక్తాన్ని రాఘవరావుదేహంలో ప్రవేశపెట్టేడు. వారానికల్లా రోగం తిరుగుముఖమైంది. అపాయం దప్పిపోయిందని అందరూ సంతోషించేరు. చదువరులారా! ప్రాణరక్త మెవరిచ్చిందీ గ్రహించేరా? సాధ్వి జానకి. ఇందుకు కృతజ్ఞతాసూచకంగా నతడామెను 'ప్రాణనాయకీ' అనిపిలుస్తూ ఉంటాడువెల్లప్పుడూ.

'శిథిలంపు జీవనము'

శ్రీమతి పి. అప్పలనరసమ్మగారు

పుట్టిపెరిగి సుఖమ్ము నెఱుగక
కాలమంతయు గడపుచుంటివి
అడివిలోపల పూసిపెరిగిన
మల్లెపూవు వలెన్.
భరతనారీమణుల పిలిచి
పిప్పిచేసిన సంఘమే నీ
సౌఖ్యజీవనమునకు భంగము
సంఘటించినది.

పరుగులెత్తే కాలమున మన
ప్రాతకట్టులు తెగనిగొలుసులు
బిగుసుకొనునేకాని తెగుటకు
రోజులేదేమో?
అమృతమూర్తివి చెల్లి! నీశిథి
లంపుజీవము మామనములలో
బ్రదికినన్నిదినాలు రగులుచు
వెలుగుచుండెడిని.

గుఱ్ఱమును గూర్చి

తాత కృష్ణమూర్తిగారు బి. ఏ; యల్. టి.

వినోద పాఠము

పుల్లయ్య అను ఒకానొక కొంటెబాలుడు గుఱ్ఱమును గూర్చి వ్రాసిన క్రింది కాంపోజిషను ఎల్లరు చదువదగి యుండుటచే ఈ పత్రికలో ప్రచురించుచున్నాను:—

"గుఱ్ఱము గాడిదజాతి జంతువులలో నొకటి. గేదెవలె దానికి కొమ్ములుండవు. కాని, స్వాములవారి పాంకోళ్లవంటి టక్కుటక్కులాడు డెక్కలుండును. దానికి నాలుగు మూలలను మంచము కోళ్లవలె నాలుగు కాళ్లుండును—ఇనుపనాళ్లతోనున్న రాళ్లవంటి డెక్కలతో! గుఱ్ఱమునకు బలమంతయు వెనుక కాళ్లలోనే యుండును.

ముఖమున కెదురుగా దానికి నిడుపైన పెద్దతోక యుండును. స్వహజముగా పెరుగనిచ్చిన యెడల తోక ముచ్చటగా పిల్లల జడవలె యెదిగి వ్రేలాడుచు, పట్టి యీడ్వవలెనని బుద్ధి పుట్టించును. కాబట్టి కొందరు తోకను పొట్టిగా కత్తిరించెదరు.

తోక పొడుగును పట్టి, గుఱ్ఱములలో రకము లేర్పడును. పొట్టితోక గుఱ్ఱమును స్వారీగుఱ్ఱ మందురు. పొడుగుతోక గుఱ్ఱమును పోనీ అందురు. మధ్యరకముతోక గుఱ్ఱమును జట్కాగుఱ్ఱ మందురు. ఇంకా తెల్లగుఱ్ఱము, నల్లగుఱ్ఱము, ఎఱ్ఱగుఱ్ఱము, బొల్లి గుఱ్ఱము, పంచకళ్యాణిగుఱ్ఱము, పెద్దగుఱ్ఱము, చిన్నగుఱ్ఱము, తట్టుగుఱ్ఱము, ఢంకాగుఱ్ఱము, ఆటగుఱ్ఱము, గుడ్డిగుఱ్ఱము, కుంటిగుఱ్ఱము, గుగ్గిళ్లగుఱ్ఱము, నీటిగుఱ్ఱము, తాపులగుఱ్ఱము, అని అనేక రకముల గుఱ్ఱములుండును. బగ్గబగ్గలున్న పెద్దపులివంటి గుఱ్ఱమును జీబ్రా అందురు. మా స్కూలులో ఉమామహేశ్వరరావును శంఖుమూతి గుఱ్ఱమందురు.

అన్నిటికన్న హిందూదేశములో జట్కాగుఱ్ఱములే జాస్తీ. అవి ముందుకూ, వెనుకకూ, కూడా నడవగలవు. ఒక్కొక్కప్పుడవి రోడ్డుమీద అడ్డముగా కూడ నడుచు చుండును—గిరగిరమని గుండ్రముగా తిరుగుచుండును—దారిపోయే మనుష్యుల మీదికి దుముకుచుండును.

పూర్వము మనదేశములో రాజకుమారులందరికిని కీలుగుఱ్ఱము లుండెడివి. వాటికి రెక్కలుండెడివి కాబట్టి సప్తసముద్రములను దాటుచుండెడివి.

గుఱ్ఱము మిక్కిలి దుష్టస్వభావము కల జంతువు. వీపుమీద సవారీచేయుటకు ముచ్చటపడు బాలురను మోసముచేసి క్రిందపడ వేయుటే దానికి ముఖ్యలక్షణము. అది

గాక మూతిపళ్లు రాలునట్లది వెనకకాళ్లతో తన్నగలదు; లేదా వెక్కిరించునట్లు పండ్లిగిలించి, పైబడి కఱవగలదు.

తక్కిన జంతువులవలె గుఱ్ఱము పనికివచ్చే జంతువు కాదు. మన పూర్వుల కాసంగతి తెలియక గుఱ్ఱములను శ్రద్ధగాపెంచి, వాటికి దంతధావనము కూడ చేసెడివారు. అందుకనే, మావాళ్లు నన్నొక్కొక్కప్పుడు "ఏమిరా! ఇంతసేపును నీవేమి రాచకార్యము చేయుచుంటివి? పెద్దగుఱ్ఱమునకు పళ్లుతోముచుంటివా?" అని అడుగుచుందురు. ఇంట్లో గుఱ్ఱమున్నయెడల ఉపయోగము తక్కువేకాని ఉలవలఖర్చు యెక్కువ. ఎక్కి తిరుగుదామంటే దాని మీదినుంచి పడి, కాళ్లుచేతులు విరుచుకుంటామేమో అని భయము. బండికి కట్టినా ప్రయోజనములేదు. మీదుమిక్కిలి యెంత చక్కని బండి అయినా మూడురోజులలో ముక్కలవకతీరదు. కిమిడిలో రాజుగారి గుఱ్ఱమొకమాటు బగ్గీతో సహా చెఱువులోకి దుమికినదట!

కాని, కొందఱి పెళ్లిలో పెండ్లికొడుకును కూచోబెట్టుటకు గుఱ్ఱము పనికివచ్చును. వైద్యులు కొందరు, గుఱ్ఱపు చెమటతో అశ్వగంధ లేహమును చేసెదరు. పూర్వము మనరాజులు అశ్వమేధయాగమని యేదో పండుగ చేసుకొని గుఱ్ఱములను చంపి తినెడివారు.

మొత్తముపైని గుఱ్ఱము గాడిదకంటె నిరుపయోగమైన జంతువు. అందుకనే, మనవాళ్లు తరుచుగ మొగపిల్లడిని తిట్టవలసివచ్చినప్పుడు "ఓరి గాడిద! ఓరి పశువ! పెద్ద అడ్డగాడిద లాగున్నావు కదా బుద్ధిలేదూ?" అనెదరు; కాని "ఓరి గుఱ్ఱమా!" అని తిట్టరు. ఆడపిల్లని మట్టుకు, "యేపైన గుఱ్ఱమువంటి పిల్ల!.. ఇంకా పెళ్లి లేదు" అనెదరు.

"జన్మసార్థకమగుగాదె—జగతియందు"

శ్రీమతి జానికెట్టి వేంకటరత్నమ్మగారు

అవనిలో సర్వసామర్థ్య మమరి మనము
సుంతయోచించి నడచెదు కాంతలకును
హరిహరుల దివ్యచరితంబు లనవరతము
స్మరణజేసి తరించెదు తరుణులకును
కారణములేని కార్యముల్ గలుగబోవు
జననమొందించి నయ్యది జరుపునతుల
పుడమి జరియించుకున్మరి పురుగునీతి
మలినమినుమంతచొరనీక మనెడువారి

యేలపుట్టితిమోకార్య మెద్దిగలదో
జన్మసార్థకమగుగాదె జగతియందు
బరగవినుచుండివారల బరమభక్తి
జన్మసార్థకమగుగాదె జగతియందు
దైవమెద్దియో జేయింప దలచినుడల
జన్మసార్థకమగుగాదె జగతియందు
సారమింతయులేని సంసారజలధి
జన్మసార్థకమగుగాదె జగతియందు

విడాకులచట్టము

౧

శ్రీమతి పులవర్తి కమలావతీదేవిగారు

భారతదేశదాంపత్యధర్మము ప్రపంచమున నెల్లఖండములవారిచేతను ఎల్లజాతులవారిచేతను సర్వోత్తమమైనదని యెన్నబడుచున్నది. విడాకులచట్టమను పేరు వినినంతనే పవిత్రవాంఛాపూరితమైన భారతనారీహృదయము ప్రకంపితమగుచున్నది. పతిని దైవముగ జూచు స్త్రీలు హైందవజాతియందుతప్ప మరొకటలేరు. ఇతరజాతి స్త్రీలకు పతి స్నేహితుడో, అభివృద్ధికాంక్షకుడో, ఆచార్యుడోగాని దైవమనుభావ మెన్నడును లేదు. సతులను క్రూరముగ హింసించు పతులు లేరని నేననజాలనుకాని అట్టియల్పులగు వట్టివారిచరిత్రల మనమునందిడుకొని ఇట్టి శాసనము గావించి ప్రశాంతమగు హైందవదాంపత్యసాగరమున భయంకరబడబానలము నుద్భవింపజేయుట నాకెంతయు నసమ్మతము. అఖండభోగలాలసులగు నమెరికావారిదేశమున ఈచట్టమువలన నెన్నియో సంసారములు విచ్ఛేదములై పోవుచున్నవి. హైందవులు ఇంకను క్షేమకరమగు అవిభక్తకుటుంబపద్ధతిని విడనాడలేదు. అవిభక్తకుటుంబపద్ధతి జీవించియుండునంతవరకు పతిని చావగొట్టుచుండ అత్తమామలు అన్నదమ్ములు చూచుచు నూరకుండునంతటి కఠినరాక్షసులింకను హైందవులుకాలేదని స్త్రీలోకమునకు మనవిచేయుచు ఈచట్టమును ప్రతిఘటింపవలయునని ప్రార్థించుచున్నాను.

౨

శ్రీమతి బులుసు లక్ష్మీనరసమ్మగారు

బులుసు లక్ష్మీనరసమ్మగారు

శారదాచట్టము శాసనసభలోఁ బ్రవేశపెట్టఁబడుటయేగాక తత్సభవారిచే నంగీకరింపఁబడిన సంగతియును, ప్రభుత్వమువా రట్టిచట్టమును "ఏప్రిల్" మాసమునుండి యమలులోనికి వచ్చునట్లు తీవ్రముగా శాసించుటయును సర్వజనవిదితము. అట్టిచట్టము పూర్వసంస్కర్తల కానంద మొనర్చుచున్నను శిష్టాచారులకును వృద్ధులకును మీదని మనఃక్షోభముగలిగించుచున్నది. అయిననేమి సేయగలరు? ఇట్టి స్థితిలో "పులిమీద పుట్రలాగున" విడాకుల చట్టమును గూడ శాసనసభలోఁ బెట్టనుంకించుట కడుంగడు చిత్రముగాను శోచనీయముగానున్నది. ఇట్టి చట్టమును శాసనసభలోఁ బ్రవేశపెట్టవలసినంత అగత్యము దేశమునకేమి సంభవించినది? శారదాచట్టమును బ్రవేశపెట్టుటకు గొంతయావశ్యకత లేకపోలేదు. మన భారతదేశము పరమపవిత్రము. అందుఁ బుట్టిన మనకు సమంత్రకములును, అసాక్షికములునునగు వివాహములు ప్రాచీనకాలమునుండియు జరిగియుండుటలేదు. పూతములగు వేదమంత్రములతోడను, బ్రహ్మరూపుడగు అగ్నిదేవుని సాక్షిగాను మనవివాహములు శిష్టాచారములైయున్నవి. అట్టియాచారముల నణఁగద్రొక్కి యపవిత్రములగు

విదేశాచారముల ననుకరించుట మనకు శ్రేయోదాయకమగు పనికాదని వారియొక్క అసమ్మతిని మన స్ఫూర్తిగాఁ దెల్పుచు విరమించుచున్నాను.

౩

శ్రీమతి కొంగర అన్నపూర్ణమ్మగారు

వివాహము ధర్మార్థకామమోక్షములను సాధించుకొరకేర్పడినది; కాని విడాకులకొఱగాదు. ప్రాచ్యఖండవాసులు వివాహమును మోహాపేక్షతో చూడక ఐహికాముష్మికసుఖంబుల కేర్పడిన యొకపవిత్ర కార్యముగ నెంచిరి. ప్రపంచమం దన్నిఖండములలో భరతఖండము వివాహబంధములోను పతివ్రతాత్వము లోను నుతికెక్కి మిన్నగాంచినది. భరతభూమియందిట్టి విడాకులచట్టమును ప్రవేశపెట్టి వివాహకార్యము నపవిత్రము జేయ నెంచుట చాలవిషాదకరమగుసంగతి. పాశ్చాత్యులు వివాహమును మతవిధిగ నెంచరు. విడాకుల చట్టములతో ఇంగ్లాండు అమెరికా మున్నగు దేశీయులు బడుచున్నకష్టనష్టములను బరికించుచున్న మనమేల అట్టి చట్టమును దెచ్చిపెట్టుకొనవలయును? భారతనారీమణులు ప్రేమనిధానములు. వారికి విడాకుల చట్ట మనవసరము. (అయినను మనదేశమున ఇదివరకే కొన్ని వర్ణములయందు విడాకులిచ్చుకొనుట యుండనే యున్నది.) హిందూయువతుల పవిత్రభావములను నిర్మూలించు నీ విడాకులచట్టమున కిప్పుడేమి ప్రత్యేకావసరముగలిగినది? ఉన్నతవిద్యావంతులగు సోదరీమణులు పాశ్చాత్యులనుండి సేర్వదగిన మంచియంశములనే సేకరించి సంఘమును బాగుచేయవలయును గాని వారిననుకరించి విడాకులచట్టమును మాత్రము శాసనరూపముగ కొనిరాలగదని నా అభిప్రాయము. అర్థికసంపదయందన్ని దేశములకన్న వెనుకబడియున్న మనకు ఈ డైవర్సు కోర్టులకు గూడ ధనమెక్కడనుండి వచ్చును? ఇట్టి చట్టమును గొనితెచ్చి విద్యాధికులగు సోదరసోదరీమణులు హిందూవివాహధర్మము నపవిత్రము జేయకుందురుగాక.

౪

శ్రీమతి కో. రాజరాజేశ్వరమ్మగారు

మన స్త్రీలకు మగడు త్రాగుబోతైనను, వికలాంగుడైనను, కుష్ఠరోగియైనను, పుట్టుగ్రుడ్డివాడైనను, పిచ్చి వాడైనను అతనితోడ సంసారము చేయవలసినదనుట గొప్ప అన్యాయమైయున్నది. అట్టిసందర్భములలో ఒకన్యాయస్థానమందు భర్తయొక్క లోపములబుజువుపర్చుకొని వివాహవిమోచనమును గావించుకొనుటకు ఒకశాసన మవసరమని నేను మనవిచేయుచున్నాను. హైందవనారీమణుల అభివృద్ధికై మనసోదరులు ఇప్పటి కాలమున చేయూత నొసగుచుండుటనుగూర్చి మనము మిక్కిలి సంతోషించవలసియున్నది. ఇట్టిసమయమందు మన పురోభివృద్ధికి ఆటపట్టగు కొన్ని నూతనశాసనములు మనకు సత్వరము కావలసియున్నవి. వాటిని చర్చించి అమలులోకి వచ్చునటుల చేయగలందులకు మనసోదరులగు పురుషరత్నములను వినయముతో ప్రార్థించు చున్నాను. అట్టిశాసనములలో వివాహవిచ్ఛేదకచట్టమును అమలులోకివచ్చునటుల కృషి చేయవలసియున్నది. ఇట్టిశాసనము బరోడాశాసనసభలో అంగీకారమును పొందినటుల ఒకానొక వార్తాపత్రికయందు చదివినటుల జ్ఞాపకముగలదు. కనుక ఇందువిషయమై ఆంధ్రసోదరీమణులందరు తరుచు పత్రికలకు వ్యాసములు వ్రాయుచు ఆందోళనసల్పగలందులకు అతివినయముతో ప్రార్థించుచున్నాను. ఈలాటి స్త్రీల వ్యాసములకు చోటిచ్చుటకు గృహలక్ష్మిపత్రికారాజము కంకణముకట్టుకొన్నదిగాన ఇందుకు సంబంధించిన వ్యాసములు, తమతమ అభిప్రాయములు ఆ పత్రికయందు ప్రకటించెదరని కోరెదను.

౫

శ్రీమతి అద్దంకి అనసూయాదేవి గారు

అద్దంకి అనసూయాదేవి గారు

భారతమహిళలు కొందరు విడాకులశాసనమును కావలయునని కోరుచుండిరి. ఈశాసనమువలన గలుగు అనర్థము లనేకములు గలవు. అనేకధర్మములకు గట్టుపడి అగ్నిసాక్షిగ వివాహమాడిన దంపతులు యేదోఒకమనో నైకల్యమువలన వివాహబంధమును వదలుకొనుట చాల శోచనీయము. వివాహబంధము తెంచుకొనుటవలన వారిబిడ్డలగతి ఏమగునో ఆలోచింపవలసినది. ఆంగ్లేయ సోదరీమణులనుంచి మనవారుగ్రహించినది వివాహవిచ్ఛేద శాసనమేగాని, అట్టియాచారమువలన వారెంతటి యిక్కట్టులకు లోనగుచున్నారో మాతృగ్రామాలగు నారీరత్నము లాలోచింపనవసరము లేదా? అటులయిన కోరగాని భర్తలభించినను, వాడెట్టి అవినీతిపరుడైనను, అతను భార్యనుచూడక సానివాడల దిరుగుచున్నను భార్య అతని నాశ్రయించుకొని యుండవలసినదేనా యని ప్రశ్న పుట్టకపోదు. దానికి నాయొక్క చిన్నమనవి. మనశాస్త్రములయందు స్త్రీపురుషు లిరువురకును సమాన గౌరవస్వాతంత్ర్యము లొసగియున్నారు. ఇద్దరకును దాంపత్యధర్మమునందును సమానధర్మములున్నవి. అట్టిగౌరవస్వాతంత్ర్యములను రానురాను పురుషుడు నిరాటంకముగ సాగించుకొనుచు స్త్రీని తనచేతి కీలుబొమ్మవలె నొనర్చి తన స్వేచ్ఛను మరింతవడిగా సాగించుచున్నాడు. మహాశక్తివంతమగు పవిత్రశక్తిస్వరూపమును గుప్తపరచిన వెంటనే పురుషులు కొందరు పవిత్రాదర్శములు కోలుపోయి పవిత్రమార్గాచరణమునందు పాల్గొనుటకు తగిన ధీశక్తిలేక తమకుగల స్వేచ్ఛను యిష్టమువచ్చినట్లు ఉపయోగించుకొని మిక్కిలి దుర్వ్యసనములకు దాసులై అవినీతిపరులగుటయేగాక స్త్రీలను ఆమార్గమునకే లాగుచుండిరి. ఈపద్ధతి మార్పునొందవలయును. స్త్రీలు పురుషులవలెనే సమానస్వాతంత్ర్యగౌరవములను కోరుట చాల ఆవశ్యకము. అట్టిస్వాతంత్ర్యము నెట్లు సంపాదించవలెననెడి విచారణ చేయవలసియున్నది. భర్తకు ఇష్టములేకున్న భార్యను విడుచుటలేదా? అటులనే సమానవ్యక్తిత్వముగల మనమేల చేయరాదుఅనెడి దురూహతో మాత్రము మనమట్టి విచారణచేసి భారతజాతి నీతిమతాచారములనెల్ల పతనము చేయగల డైవర్సుబిల్లును కోరరాదు. స్త్రీలకు పాతివ్రత్యము పురుషులకు ఏకపత్నీవ్రతము అత్యంతపవిత్రములయినవి. పురుషులకు ఏకపత్నీవ్రతములేక అట్టి ధర్మమిదివరకే సగము సన్నగిల్లినది. ఈబిల్లువలన సంపూర్ణముగ సన్నగిల్లును. కావున నారీలోకోద్ధరణకై కృషిసల్పు మహనీయులిట్టి శాసనములకై పరుగువెట్టుటకన్న పురుషులను ఏకపత్నీవ్రతులుగ చేయజాలు పరస్త్రీవిసర్జనచట్టము, మద్యపాననిషేధశాసనము మొదలగునవి నేర్పరచి వారినైతికజీవనము ఉత్తమపథముల బట్టింపవలయును. ఇట్టిశాసనములకు భారతీయులందరు ఆమోదించెదరనుటకు సందియములేదు. ఇట్టి చట్టముల వలన ప్రతివ్యక్తియు, ప్రతికుటుంబమును, ప్రతిదేశమును

బాగుపడును. దీనికి శాస్త్రములు కైతము ఆమోదించును. ప్రతివ్యక్తికిని తగిన తేజోబలపరాక్రమధైర్యస్థైర్యము అలవడును. అప్పుడు భారతదేశము పాటిదేశములలో తారకలలోని చంద్రునివలె ప్రకాశించును. అంతట విడాకులచట్టమునకు గల ఆగత్యము లేకనే పోవును.

౬
శ్రీమతి పి. రుక్మిణీబాయిగారు

పి. రుక్మిణీబాయిగారు

వివాహవేదికయందు మంత్రోచ్చారణ చేయుచు అగ్నిసాక్షిగా అష్టదిక్పాలుర ఎదుట పరిణయమాడిన భర్తను విడనాడుట న్యాయమా? స్త్రీలయి జన్మించిన తరువాత ఏదో ఒక పురుషుని అండనుండి కష్టసుఖములు బడయుట న్యాయమా? భర్తదుష్టుడైనంత మాత్రమున భార్యకేమి లోపమున్నది? ఆమె పతివ్రతామాహాత్మ్యమేమగును? తొల్లి కుష్ఠుచే పీడింపంబడు కౌశికధర్మపత్ని నర్మద గ్రహమార్గమును అరికట్టలేదా? అనసూయ తన్ను పరీక్షింప వచ్చిన త్రిమూర్తులను బాలకులుగ చేయలేదా? పరనారీలోలుడగు రావణుని తొల్లి వేదవతికన్య బంధుమిత్రపరివారసహితముగ నాశనముచేయలేదా? ఇట్టి నారీమణుల జాతియందు పుట్టిన భారతస్త్రీలు విడాకులచట్టమును కోరుట పాశ్చాత్యనాగరికతచే వ్యామోహితులగుటచేతనే అనుట నిశ్చయము. భారతనారీమణులు తమ మానప్రాణములు అగ్ని సాక్షిగా పరిణయమాడిన భర్తకే ధారాదత్తము చేయుదురు. అట్టివానితో నామె విడివడుటకు సహింపజాలదు. కావున మనదేశమున కిట్టి చట్టము ఎంత మాత్రము అవసరము లేదు.

౭
శ్రీమతి ఆదుర్తి భాస్కరమ్మగారు

చెన్నపురియందు చెన్నరాష్ట్ర స్త్రీవిద్యాసాంఘికసంస్కరణసభ జరిగి యందు స్త్రీలు విడాకుల చట్టతీర్మానమును తెచ్చిననాటనుండి దేశమంతయు నట్టుడికినట్లుడుకుచున్నది. ఇందాశ్చర్యకరమగు విషయమేమున్నదో తెలియరాకున్నది. ఇది మన దేశములో క్రొత్తా? పురుషు లేకాగ్యమును జేసినను వింతలేదు. కాని స్త్రీలనగానే ప్రతివిషయమూ వింతగనూ, నాశ్చర్యముగనూ గన్పట్టుచుండును. ఎందఱో పురుషులు తమ భార్యలెంతసౌందర్యవతులైననూ, విద్యావతులైననూ, సచ్ఛీలలైననూ, సుగుణరాసులైననూ, పతివ్రతామతల్లులైననూ కొంచమైననూ గణింపక, వారి విషయములో ఏమంతయైననూ సానుభూతిలేక, అంతరాత్మ అనునది లేక, ధర్మమునైనను లెక్కింపక వివాహకాలమందు చేసిన ప్రమాణమునైననూ పాటింపక, తా మగ్ని

సాక్షిగాఁ బరిణయమైన భార్యయందు; భర్తయే సకల రక్షకుఁడు, దేవుఁడు, సమస్తమూ నని తలంచి పవిత్రమైన మనస్సుతో గాఢమగు ప్రేమతో తమను నమ్మి, తమపాలఁబడిన అమాయికలగు ముగ్ధరాండ్రగు, తమ ప్రియభార్యలయందు; అర్ధాంగలక్ష్మలయందు సామాన్యముగా మానవుల కుండవలసిన జాలి, భూతదయ అయిననూ లేక తాము తప్ప నితరమే యాధారమునూ లేక తమ పాలంబడిన యా పసిబాలికలను తామంత నిర్దయులై విడిచిపెట్టినతర్వాత వారిగతి యేమగునో యను నాలోచన కొంచమైనను మనస్సునందు లేక యతినిర్దయులై క్రూరులై తమ యింటనుండు నొక వస్తువునైనను వదలిపెట్టుటకుండు పాటి సందేహమైననూ లేక యతిసులభముగా వదలివేసి మరునాడు మొంటిపెండ్లికన్న రెట్టింపుకట్నము తీసికొని మరియొక భార్యను పరిణయమాడు పురుషులు గల మనదేశములో నిప్పుడు స్త్రీలు విడాకులన్న నింతయాశ్చర్యమెందులకు? ఇప్పుడు స్త్రీలుకోరు విడాకులచట్టము పురుషులవలె సంతద్రోహులుగా నుండవలయుననికాదు. ప్రకృతిధర్మము ననుసరించియే స్త్రీ లట్టివారు కారు. అందుననూ పాతివ్రత్యధర్మములో ప్రఖ్యాతిగాంచిన భారతనారీమణులా అట్టివారగుట? వారు కోరునదేమన భర్త కుష్ఠువాడుకాని, త్రాగుబోతుగాని, జారుఁడుకాని, దుష్టుఁడుగాని అగుచో నట్టివానితోడనే సంసారము చేయుటను తన కిష్టము లేనప్పుడు నిర్బంధములేకుండగలందులకును, తిరిగి వివాహమాడ కోరికయున్నచో నాడుట కవకాశము కలిగియుండుటకును, మరియు నిష్కారణముగా భార్యలను వదలిపెట్టు పురుషులకు బుద్ధిచెప్పుటకును, తమ పక్షము బలముగానుండుటకును, నవసరమగునప్పు డుపయోగించుకొనుటకును మాత్రమే గాని పాశ్చాత్యులవలె ఈదినముననే యొక పురుషుని వివాహమాడి మరునాడే విడిచిపెట్టవలయుననిగాదు. ఈ విడాకుల చట్టము మన దేశమునందలి క్రైస్తవులలో నున్నది. మహమ్మదీయులలో నున్నది. కాని మన హిందూపురుషు లంత సులభముగా వారిలో పురుషులుగూడా విడాకులిచ్చుచున్నట్లు గావరాదు. ఇక స్త్రీల సంగతి వేరేచెప్ప కెందులకు? ఈ విషయమైన తీర్మానము బెజవాడలో జరిగిన ఆంధ్రరాష్ట్ర స్త్రీలవిద్యాసాంఘిక సంస్కరణసభలో కూడా పెట్టవలయునని చాలామంది తలంచిరి గాని శారదాబిల్లుకొఱకే తహతహపడుచున్న యీసమయములోనే యీబిల్లునుకూడా సభలో పెట్టుకొని కోరుటంతమంచిదిగాదని యూరకుండిరి. ప్రస్తుతపు మనదేశమునందలి స్థితిగతులను బట్టి చూచిన నీ చట్ట మావశ్యకమనియే పలువురకు తోచుచున్నది. నాకూ నట్లే గన్పట్టుచున్నది.

౮

శ్రీమతి కొడాలి సీతారానుదేవిగారు

ఈ చట్టమననుసరించి స్త్రీలకుపురుషులకు వలెనే స్వేచ్ఛ లభించుననియు, ఒకభర్త తనభార్యను విడనాడినయెడల నామెను యెటుబోవుటకును దారిదోచదనియు పుట్టినింటికిపోయిన భూలోకనరకము ననుభవించుననియు యీ చట్టముక్రింద ఆమె యింకొకనితో స్వర్గసుఖము ననుభవించవచ్చుననియు కొందఱివాదన. కానియిదిసరికాదు. పాశ్చాత్యపద్ధతులనే యనుకరించి వారి యాచారముల నవలంబించినయెడల స్త్రీలకు యిహపరములందు సౌఖ్యమునిచ్చునట్టిదియు యిహమునందు శాశ్వతమైన యశస్సునుకలుగజేయునట్టిదియునూనైన పతివ్రతాధర్మము దూరమగును. ఒకగృహములో వివాహమైన కొలదిసంవత్సరములకు భార్యాభర్తలకు కలహము జరిగినదనుకొందము. వారికి సంతానమున్నదనుకొందము. భార్య భర్తను వదలి మఱియొకనిని చేపట్టును. భర్తకూడ మఱియొకతెను వివాహమాడును. అప్పుడు సంతానముగతియేమి? ఎన్నియొకష్టములు పడవలయును గదా? దానికిగూడ కొన్నిచట్టము లేర్పఱచబడునను కొనినను ముందు భారతదేశములోని కుటుంబజీవనము తారు

మారగుటనిస్సందేహము. ఇదియొకయనర్థకమని చెప్పవచ్చును. ఈచట్టముక్రింద శిశుహత్యసహితయవకాశమున్న దని నాయూహ. ఎట్లన సంతతిగల దంపతులు విడిపోవునప్పుడుతమసంతతిని సంరక్షించుట కష్టమని వారిని హత్యగావించవచ్చును. కామముచేగలిగిన కోర్కెలను నెఱవేర్చుకొనుటకీచట్టము బాగుగ నుపయోగపడును గాని యిహపరములను సాధించుట కనువగురీతిని మనస్సును స్వాధీనము చేసికొనుట కుపయోగపడదు. కీర్తిశేషులైన లాలా లజపతిరాయి గారు యేదేశములో నీచట్టముండునో ఆదేశములో వేశ్యావృత్తియే జీవనముగ నుండుననియు హత్యలు దురాచారములు ప్రబలుననియు వ్రాసిరి. ఇది ముమ్మాటికిని సత్యము. ఈ చట్టమును కోరుచున్నవారి మతమున స్త్రీ పురుషసంబంధము కామముమీద ఆధారపడుటయేగాక వివాహబంధము దానిని నెఱవేర్చుకొనుటకు జరిగిన యొడంబడిక యగును. దానికిని భారతవివాహధర్మమునకును ఉన్న భేదము హస్తిమశకాంతరము. భారతభూమిని వివాహము యిహపరముల కుద్దేశింపబడినది గాని యొక యిహమునకే గాదు. అట్టిదానిని విడాకులచట్టముచే మార్పెంచుట కొఱవితో తలగోకికొనుటయె యగునని నానమ్మకము.

కోడాలి సీతారామదేవిగారు

౬

శ్రీమతి ఆచంట మంగళాంబగారు

మన భారతదేశమున విడాకులచట్టమొకటి ప్రవేశపెట్టవలయుననుకాంక్ష కొంతమంది స్త్రీల మనస్సును కల్లోలపరచుచున్నట్లు పత్రికలమూలమున తెలియుచున్నది. స్త్రీలకు అబలలన్నపేరు కొన్ని విషయములలో కొంతవరకు సార్థకనామమని తోచుచున్నది. బలములేనిది అబలఅని పూర్వపు పండితుల అభిప్రాయమేమో గాని మనోపుష్టితక్కువైతే నేఅబలలని నా అభిప్రాయము. ఎట్లనిన మన దేశములో బుద్ధికుశలతగల స్త్రీలు లేరని కాదు నేననునది. మహారాణి ఝాన్సీ లక్ష్మీబాయి, రోషనార మొదలగు మేధావతులగు స్త్రీలు ఉద్భవించి తమ కీర్తిని చిరస్థాయిగ భారతదేశమున నెలకొల్పి స్వర్గస్థులైరి; కాని ప్రస్తుతపుస్థితులలో మన దేశమున అట్టి స్త్రీ లెచ్చటను ఉన్నట్లు కాన్పించదు. ఇంతకు నేను చెప్పబోవునదేమనగా ఆ మనోదార్ఢ్యము తక్కువగుటవలననే పొరుగింటి పుల్లకూరరుచి అన్నట్లు అన్యదేశాచారమైన వివాహపద్ధతిని భారతస్త్రీలు కోరుచున్నారని. ఇట్లు కోరుట శ్రేయోదాయకము కాదు. ఇదియునుంగాక "పంచేంద్రియోన్మాదంబున్ బరిమార్చి బుద్ధిలతకున్ మారాకుహత్తించి" అని బమ్మెరపోతనామాత్యుడు వచియించినట్లు బుద్ధిని కోరికలలో పోయినంతదూరము పోనీయక సాధ్యమైనంతవరకు వశమునందుంచుకొని ఆత్మవిచారణసల్పి న్యాయమై ధర్మబద్ధమైన దాని నవలంబించి ఉన్నదానితో తృప్తి

పొందుట యీ లోకమునందు సుఖము; పరలోకమునందు మోక్షము. కనుక ఎన్ని విధముల ఆలోచించినను విడాకులచట్ట మనునది మన స్త్రీలు కోరుట మంచిసంప్రదాయమును, శ్రేయస్కరమును కాదు. భర్త లెన్ని విధముల నిర్బంధించినను వానితోనే అవస్థపడవలయునా అని కొందరు స్త్రీ లడుగవచ్చును. మళ్లీ చేసుకున్న మొగుడును బాధపెట్టిన అప్పుడు చేయునదేమియు లేక మళ్లీ మొదటిగతియే యగునుకదా? దీనికి తెగుదలయెప్పటికి? కావున వివాహపురద్దుచట్టమువల్ల సుఖమున్నదనుకొనుట కేవలము భ్రమయేకాని వేరుకానేరదని నానిశ్చితాభిప్రాయము.

౧౦

శ్రీమతి అయ్యదేవర బాలాత్రిపురసుందరమ్మగారు

అయ్యదేవర బాలాత్రిపురసుందరమ్మగారు

చెన్నపురియందు చెన్నరాష్ట్రస్త్రీవిద్యా సాంఘికసంస్కరణ సభలో విడాకుల చట్టతీర్మానము ప్యాసైనప్పటినుండియు దేశమునందు కొంత కలవరము హెచ్చినది. కారణము దేశమునందు శారదాచట్టము గొడవ తీవ్రముగా నున్నది. ఇటువంటి సందిగ్ధావస్థలోనే మరల విడాకులచట్టము కూడా పెట్టినచో అనేకావస్థలకు లోనుగావలసివచ్చును. అదియునుగాక బాల్యవివాహములు రద్దుపరచు శారదాచట్టము అమలులోనికిరానున్న సమయమున విడాకులచట్టమునకు అవసరము లేదని నామనవి. ఏలయన ఇదివరకు అనగా బాల్యవివాహములు అచారములై యున్నప్పుడు భార్యాభర్తలన్యోన్యానురాగవిషయములలో కొరతపడి యుండి అనేకవిఘాతములకు లోనైన కుటుంబము లనేకములు ఉండినవి. అప్పుడిట్టి విడాకులచట్టమున్నను కొంతవర కుపయోగమయ్యెడిదేమో; కాని నేడన్ననో అట్లుగాదు. ఇంతటినుంచిజరుగు [శారదాచట్టము మూలమున] వివాహము లెట్లయిన వధూవరులు యుక్తాయుక్తవిచారులై, జ్ఞానపరివర్తనులై, ఒకరిగుణములొకరు తెలిసికొను వయసునందే జరుగును. తమతమ భావిభాగ్యోదయపురోభివృద్ధి గమనింపవలసిన బాధ్యత వారి పైననే యుండును. ముందటికాలమునందువలె ఇతరులపై నాధారపడవలసిన అగత్యము లేదు; కావున విడాకులచట్టమునకు ఇప్పుడు తొందరఅయిన అవశ్యకత లేదు. ఉన్నదన్నప్పటికిని కొంతకాల మీ వివాహపరిస్థితులను (శారదాచట్టము వచ్చినతదుపరి) కూడ చూచిన అనంతరము నీ విడాకులచట్టము అవుసరమయిన ఆలోచించవచ్చును; కాన హిందూధర్మశాస్త్రములొప్పని, ఆర్యసంప్రదాయము లంగీకరింపని పాశ్చాత్యసంప్రదాయముల అనుకరణమగు విడాకులచట్టము ప్రస్తుతము అనవసరమనియే తోచుచున్నది.

☞ పై మాసమున మఱికొందఱు మహనీయురాంధ్ర అభిప్రాయముల వెలువరింతుము.

— సంపాదకుడు,

—స్వాప్నిక ప్రియ—

పెమ్మరాజు రాజగోపాలముగారు బి. ఏ, సారస్వతసమాజము

౧

ఆయతమైన యీజగము నంతయు ముంచిన పండువెన్నెలం
గాయుచునుండె రేవెలుగు; కాంతలతానికుంజపుంజముల్
తీయని వాసనల్ జిలికె; లేయన శాంతివరింపగా ప్రహ
ర్షాయుతచిత్తయై ప్రకృతి హాయిగ కన్నులుమూసి కూర్కెడిన్.

౨

తెలతెలవారు వెండినునుదారము తీసిన రీతి చంద్రికా
విలసితమౌచు నందరుగు వేణిక యొండు; తదీయతీరమం
దలరగ నిల్చియున్న లలితాంగినొకర్తును గాంచి యెవ్వరో
తెలియగ కోరి యందుజని తిన్నగ నిల్చితి నామె యున్నెడన్.

౩

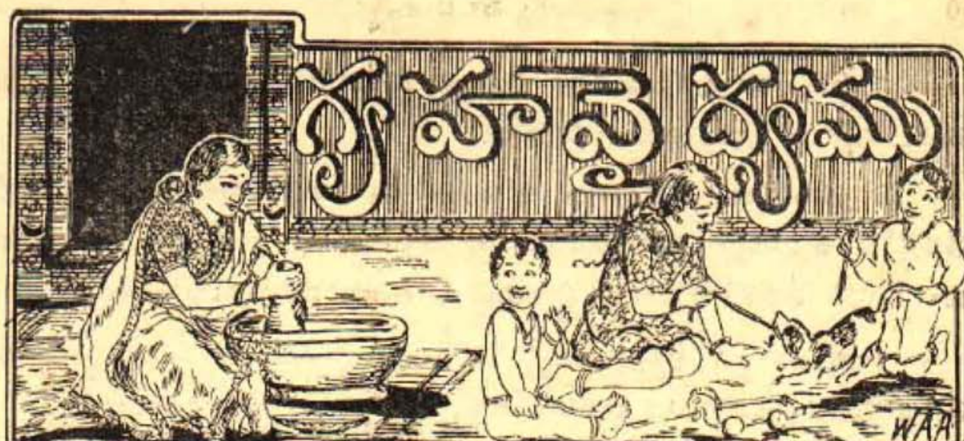
ఆకసయి శ్వేతమేఘశకలావళివీడి వెలుంగు పూర్ణిమా
సోము విధాన, మేల్ముసుగు నంతసడల్చి విలోకనప్రభా
స్తోమసుధాతరంగముల సొంపెసలారెసి కన్నుదోయి న
న్నామె బహూకరించె; యెవరామెయు? నాప్రియురాలె చూడగా.

౪

మఱచి సమస్తదుఃఖములు, మానవకోటి నడంచు భారముల్
మఱచి యసహ్యవేదనలు, మానస మేర్చెడు మర్మఖేదముల్
యిరువుర మొక్క కౌగిటనె; యీనరలోకనితాంతచింతలున్
నురిఁగి విలుప్తమై చనగ పొలితి మాగతియేగె యామముల్.

౫

ప్రేమగదించి యొండొరుల వేల్లితహస్తము లంత నేడకో
ఆమెయు నేను వేపయనమై యటుపోవగబోవ నెన్నొ ఆ
రామనదీనదావళులు, రమ్యతలంబులు, నూత్నదేశముల్
మేము గ్రమించినార మటుమీదట నొక్కట మేలుగాంచితిన్.

డాక్టరు యస్. శేషగిరిరావుగారు, యల్. ఐ. యమ్.

సాధారణముగ బిడ్డలకు జ్వరము, అజీర్ణము - అందువలన గలుగు వ్యాధులు, మలబద్ధకము, దానిచే కలుగు యుపద్రవములు, గ్రహణి, ఈడ్పులు, క్రిములుచేయు ఉపద్రవములు, చర్మరోగములు మొదలగునవి కలుగుట తరచు కనుచున్నాము. ఇట్టివ్యాధులకు శిశుపోషణమున పూర్ణానుభవముగల ముసలమ్మలు ఏదో ఇంత వాము నలిపియో ఏదో ఇంత ఆకుపసరు పిండియో శిశువులను అట్టివ్యాధులనుండి రక్షించుటయు మనము కనుచున్నాము. ఇటువంటి సులభసాధ్యములగు అనుభవ యోగములు కొన్ని ప్రత్యేకము సేకరించియు, కొన్ని వైద్యగ్రంథములనుండి క్రోడీకరించియు ఈ క్రింద వివరించుచున్నాను.

జ్వరములకు

అతివసచూర్ణమును 10 మొదలు 20 గోధుమగింజలయెత్తు వరకు తేనెతో ఇవ్వవలెను.

గోరోజనమును చనుబాలతో నిచ్చిన బిడ్డలకు దోషజ్వరము నివర్తించును.

పారిజాతపుచెట్టు ఆకుల రసము బిడ్డల జ్వరములను హరించును

మండూకబ్రహ్మి ఆకును వెచ్చజేసి మెంతులువేసి తేలిక కషాయము కాచి యిచ్చిన బిడ్డలజ్వరము కట్టును.

ములుగోరింటచెట్టు ఆకురసము తేనెతో గాని, పంచదారపాకముతో గాని యిచ్చిన జ్వరము నివర్తించును.

రెడ్డివారినానుబాలుచెట్టు చూర్ణము జ్వరములు కట్టును.

వేపాకు, మాక్షికమను తేనె, నెయ్యి ఒకటిగచేసి ధూపము వేసిన జ్వరము యొక్క వేగము శీఘ్రముగ హరించిపోవును.

తుంగముస్తలు, కరకపువ్వు, అతివస వీనిని సమభాగములుగ చూర్ణముచేసి తేనెతో కలిపి పసిపిల్లలకు నొసంగిన వాంతి, దగ్గు, జ్వరము హరించును. లేక అతివస చూర్ణముచేసి తేనెతో నొసంగిన పిల్లలయొక్క అతిసారము జ్వరము హరించును.

కర్కాటకశృంగి, అతివస, పిప్పళ్లు వీని చూర్ణమునైనను; అతివసచూర్ణమునైనను తేనె కలిపి శిశువుల కొసంగిన వారికిగల దగ్గు, జ్వరము, వాంతులు నశించును.

కాసములకు

ఉస్తిపండు లేక వేరు నేతిలోవేసి కాచి యానేతిని బిడ్డలకు ఉగ్గుపెట్టిన దగ్గు హరించును.

బిడ్డలకు రాత్రివేళ కర్పూరతైలము వెచ్చజేసి రొమ్ముకు పూసిన శమించును.

కుక్కతులసి ఆకురసము బిడ్డలకిచ్చిన దగ్గులు హరించును. మోతాదు పూటకు 120 చుక్కలు చొప్పున దినమునకు 2 పూటలు నియ్యనగును.

కుప్పింటాకురసము వేపనూనెలో కలిపి బిడ్డలనాలుకకుపూసిన వాంతి కలిగి శ్లేష్మమును పడునట్లు చేయును. దగ్గు నిమ్మళించును.

కోరింతచెట్టు ముదురుకాడలలోనుండి తీసినపాలు (చొన) బిడ్డలకు వచ్చెడు కోరింత దగ్గును పోగొట్టును.

నల్లతులసి అకురసములో తేనెకలిపియిచ్చిన బిడ్డలకు గొంతుకలో ధ్వని వగర్పు గలదగ్గు నిమ్మళించును.

గారపండు తేనెతో నరుగదీసి యిచ్చిన బిడ్డలదగ్గు శ్లేష్మము, హరించును.

తమలపాకురసములో తేనె గలిపిపోసిన బిడ్డలదగ్గులు, శ్లేష్మము హరించును.

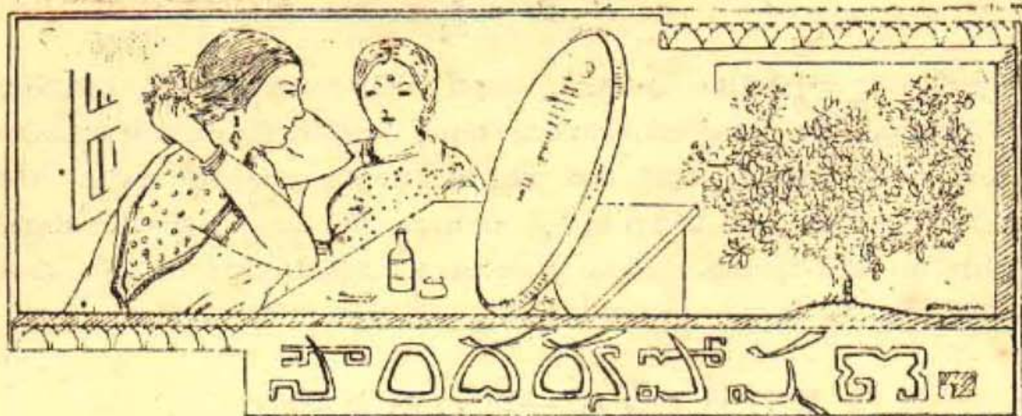
తమలపాకులకు ఆముదము చరిమి వెచ్చజేసి రొమ్ముపైన ఆకుమీద ఆకును దళసరిగవేసిన బిడ్డలదగ్గు, వగర్పు అణగును.

నల్లవావిలి ఆకురసము బిడ్డల దగ్గును పోగొట్టును.

వసను నీళ్లతో గంధముతీసి బిడ్డలరొమ్ముకు పట్టించిన దగ్గు, శ్లేష్మము హరించును.

వెల్లుల్లిదండను మెడలో కట్టిన బిడ్డల ఉక్కిసదగ్గు నయమగునని జనవాక్యము.

సదాప ఎండినయాకుల పొగవేసిన బిడ్డలదగ్గు నెమ్మదించును.

సౌందర్యము—సద్గుణములు

శ్రీమతి జ్ఞానాంబగారు

మనోహరమును నాకర్షకమునగు స్వరూపమునందందరికి నభిమానమున్నది; కాని యాకర్షకస్వరూపమును గలుగజేయు ముఖ్యసాధనములను గూర్చి మాత్రె మందరికి తెలియదు. ధనగౌరవములయందాకర్షణము లేదు. మంచి బలారోగ్యములు, సమర్థత, సంతోషము వీనియందే యాకర్షణమున్నది; కావున శారీరకాభివృద్ధిని కోరువారెల్లరు నిజమగు సౌందర్యమునకువలయు సద్గుణములను సంపాదింపవలయును. సుస్వరూపమును ప్రసాదింపగల మూలసూత్రములు మూడు కలవు. అందు మొదటిది మనోభావముల నభివృద్ధిచేసి యుక్తమార్గమున నడపుట. రెండవది శరీర వ్యాయామము. మూడవది క్రమమగు పథ్యము. ఈ మూడును ఒకదాని కొకటి సహాయకారులును ముఖ్యావశ్యకములునై యున్నవి. దుస్తులు, భూషణములు వట్టి యాభాసములే. సౌందర్యమున కివి ముఖ్యమైనవి కానేరవు. సౌందర్యమును బలమును కలిగించుటకు మనస్సునకుగల బాధ్యత నిస్సంశయముగా ప్రధానమైనదై యున్నది. మనఃప్రాబల్యము ముఖలక్షణములను మార్చుచున్నది. శరీరముయొక్క అర్వాధర్మముల నడగించుటకును అభివృద్ధిచేయుటకును దానికి శక్తియున్నది. కనుకనే వారివారిపనుల ననుసరించి వారివారి ముఖములు రూపములు మారుచుండును. ప్రత్యేకమగు భావనాబలమువలన నీ మార్పు కలుగుచున్నది. ఎవరికిని ప్రత్యేకముగ నొక గురుతుతో గూడినముఖము లేదు. ఆతురత ఆందోళనము వీనివలన నొసట ముడుతలు కలుగును. కోపమువలన కన్నులు నోరు భయంకర రూపమును ధరించును. భయము, ద్వేషము, అసూయ, ఈ గుణములవలన రక్తప్రసారము కలతజెంది శరీరపోషణము తగ్గి యారోగ్యము చెడిపోవును. కోపమువలన గుండె మిక్కిలి యెక్కువగా కొట్టుకొనును. భయము వలన హృదయస్పందనము (గుండెకొట్టుకొనుట) ఆగిపోవును. దుఃఖమును కష్టమును కలిగించు

తలంపులవలన జీర్ణవ్యాపారము పాడగును. దీనిని బట్టి మనస్సుయొక్క స్థితిగతులు రక్తాభిసారమును నాటంకపెట్టి యక్రమపరచుననియు, నందుమూలమున ననేకనష్టములు కలుగుననియు తేలుచున్నది. కనుక మన మనోభావములను స్వాధీనపరచుకొని శరీరమందలి ప్రతియవయవమును పోషణమును, బలమును పొందునట్లు చూడవలయును. రక్తాభిసారము క్షీణించుటయు, శరీరము క్షీణించుటయు నొకటియేగాన జాగ్రతగ నుండవలయును. (ప్ర కృ తి)

దంతములు—సౌందర్యము

ఎంత సుందరవదనమునకైనను పాచిపట్టినపండ్లు అందవికారము నాపాదించును. అందవికారమును గొనితెచ్చుటయే కాదు జీర్ణకోశమునకు సంబంధించిన అనేకరోగములకు అవి ఆహ్వానకర్తలు కాగలవు. పిప్పిపండ్లు, పాచిపట్టినపండ్లు ఆరోగ్యమును భంగించునవి గావున దంతములను అతిశుభ్రముగ నుంచుకొనవలయును. హిందువుల మగు మనము పడుకనుండి లేచినతోడనే దంతధావనముచేయుట అనుశూచితాచారమై యున్నది. ఇది యెంతయు మంచి ఆచారము. పడుకొనబోవునపుడుకూడ పండ్లు తోముకొనుట అవశ్యము అవలంబింపవలసిన ఆచారము. ఏమందురా? మాటలాడుట, నవ్వుట, ఏదైన పదార్థములను తీసికొనుట మొదలగు పనులు చేయుచున్నంతకాలమును నోటినుండి 'సెలైవా' (నోటియందు ఊరెడు నీరు) ఊరుచు దంతశుద్ధికి కొంతవరకు తోడుపడుచుండును. మనము నిద్రించునపుడట్లుకాదు. 'సెలైవా' ఊరుట తగ్గియుండును; గావున అప్పుడు పండ్లసందున యిఱుకుగొను పదార్థశకలములు పులిసి బాక్టీరియా రోగమునకు మార్గము ఏర్పఱచును. కావున పండుకొనపోవునపుడు పండ్లసందున ఎట్టి పదార్థము ఇఱుకుకొని ఉండకుండ ధారాళముగ నీటితో పుక్కిలించుట, దంతముల పాచి పూర్తిగ తొలగిపోవుటకు కుంచెవలె నమలిన దంతకాష్టముతో తోముట విధిగ చేయునాచారము అలవఱచుకొనవలయును. దంతముల కంటియుండు సున్నితమగు చర్మము నురిగిపోకుండులాగున వానిని తోముకొనునపుడు క్రిందనుండి పైకి తోమవలెను. ప్రక్కవాటున ఎన్నడును తోమరాదు. తోమినతరువాత కూడ పండ్లసందున ఇంకనేమైన చిక్కియున్నట్లుండెనేని ఒక చెంబుడు నీళ్లలో ఒక టీస్పూను (చెమ్చాడు) బైకార్బొనేటు ఆఫ్ సోడాను వైచి ఆ నీళ్లతో పుక్కిలించి ఉమియవలయును. ఈ విధుల ననుసరించుచో దంతములు తెలుపెక్కి తేటదేఱి ఆరోగ్యవర్ధకములగుటకు తోడు కొత్తలావణ్యమును కొనితేగలవు. మందహాసము చేసినపుడు వెలికిబాఱు దంతములు మరబియ్యపుగింజలవలె ధవళధవళములై యుండుచో వదనవికాసము చేసి ఎంతటిఅందమును గొనితెచ్చునో అనిర్వాచ్యముగదా!

బాలవిజ్ఞానశాఖ

౧. పదము

తొక్కు పల్కులు

కారుపల్లి కోదండరామయ్యగారు

శ్రీమతి జాగర్లమూడి జానకమ్మగారు శ్రమచేసి సేకరించిపంపిన పిల్లలసంభాషణములను 'తొక్కు పల్కులు' అను మనోహరమగు శీర్షికక్రింద ప్రచురింపుచు గృహలక్ష్మిపత్రిక ౨-వ సంపుటము ౧౧-వ సంచికలో ఏతత్పత్రికా సంపాదకులు ఇట్లు వ్రాసియున్నారు. "సంభాషణరూపముననుండు పిల్లల అవ్యక్త మధురభాషణములు ఇట్టివి దేశమున పరశ్శతములుగనున్నవి. కాని వానిలో కొన్నిటికైనను ఇంకను అక్షరరూపము చేకూఱలేదు. ముద్రణసౌకర్యములు సమకూడియున్న ఈ దినములలోకూడ వానిని వాగ్రూపముననే యుంచుటపాడిగాదు. కావున అట్టివానియందు రుచిగలవారు వానిని సేకరించి 'గృహలక్ష్మి'పత్రికాముఖమున లోకమునకు చేకూర్ప ప్రార్థించుచున్నాము." ఈ వాక్యములచదివి ఉత్సాహినై నేను సేకరించిన క్రింది తొక్కు పల్కులు గృహలక్ష్మిముఖమున ఆంధ్రలోకమున కర్పించుకొనుచున్నాను. ప్రశ్నోత్తర పూర్వకముగనుండి వచ్చిన మాటలే తిరుగవచ్చుచుండు ఈ పల్కులు తలయేఱుగొనకయే చిన్నపిల్లలు ఉల్లాసపూర్వకముగ కంఠస్థ మొనర్చుకొన జాలియున్నవి. జాతికి ప్రత్యేకసంపదఅనదగిన ఈ తరగతి బాలసాహిత్యము విస్మృతిగహనము పాలుకాకుండ అర్థప్రకాశము నీయసంకల్పించిన గృహలక్ష్మిపత్రికాధిపతులను కొనియాడుచు వారికీ యుద్యమమునందు యథాశక్తి నితోడ్పడుదురు గాకయని ఆంధ్రమహాజనులను హెచ్చరించుచున్నాను.

కాలువకుపోదాం
వస్తావా ?
ఏ కాలువ ?
రాజుకాలువ—
ఏ రాజు ?
అడవిరాజు—
ఏ అడవి ?

చెట్లడవి—
ఏ చెట్టు ?
సొరచెట్టు—
ఏ సొర ?
మంచిసొర—
ఏ మంచి ?
కాయమంచి—

ఏ కాయ ?
గరిటికాయ—
ఏ గరిటి ?
ఉక్కుగరిటి—
ఏ ఉక్కు ?
నీముక్కు—

౨. పాటలు

జోలపాటలు

శ్రీమతి జాగర్లమూడి జానకమ్మగారిచే సంపాదితము

రాములవారిమీద

శ్రీరామ! రఘురామ! శృంగారరామ!
చారువిక్రమరామ! చంద్రముఖరామ!
భక్తిజనదారిద్ర్య భంజనుఁడ! రామ!
ముక్తిదాయక! రామ! మునివంద్య! రామ!
శివువిల్లువిరచిన శృంగారరామ!
అట్టి సీతను చెట్టపట్టినరామ!
ధరణిజపతి! రామ! దశరథరామ!
పట్టంబుచేకొన్న పట్టాభిరామ!

శ్రీకృష్ణులవారిమీద

ఎవ్వరేనాస్వామి నవ్వుల్లతండ్రి
శంఖచక్రాలతో జన్మించినాడు
నవ్వుముఖముతో నాతండ్రి! కృష్ణా!
పువ్వుటుయ్యెలలోను పొంగియూగుమురా
నిద్రపో నిద్రపో నీలవర్ణుండా!
బలభద్రుతమ్ముఁడా! హరి! నిద్రపోరా
నిద్రకువెయ్యేండ్లు నీకువెయ్యేండ్లు
నందగోపకుమార! నవనీతచోరా!
మందరగిరిధరా! మాధవ! కృష్ణా!
ఏడువకునాతండ్రి! యేడువకుకృష్ణా!
పాడియూచెదనిన్ను బాలగోపాల!

౩. నీతికథ

అసూయ కూడదు

శ్రీమతి మాడభూషి చూడమ్మ గారు

ఒకవూళ్లో ఒక బీద బ్రాహ్మఁడు ఉండువాఁడు. అతనికి లేక లేక ఇద్దఱు పుత్రులు గల్గిరి. మొదటి పిల్లవానికి నాగమ్మ అనియు రెండవ వానికి కృష్ణమ్మ అనియు నామకరణము చేసిరి. పెరిగినతరవాత కూడ నాగమ్మ నాగమ్మగానే ఉండెను. ఎవరైన ఎదురైహాస్యమునకు పలుకరించిన వెకిలినవ్వునవ్వుచు చేతిలోని వస్తువునట్టె విడిచి తెల్లపోవుచుండెనన్న వాని తెలివి తేటలు స్పష్టముగ ఊహింపవచ్చును. పెద్దకాలమునకు ముద్దుగబుట్టిన వారగుటచేత నెట్లో దొర్లి యావెఱ్ఱినాగమ్మ కాతండ్రి యొకవనితారత్నమును పెండ్లిచేసెను.

ఆగ్రామమునకాయనయొక్కఁడే వైదికవృత్తివలన జీవించుటచే పేరిశాస్త్రి పోటీలేని భిక్షాధికారియై లక్షాధికారివలె సుఖజీవనము చేయుచుండెను. కొంతకాలమున కాయన కాలముచేసెను. నాగమ్మ యిల్లుదిద్దవలసివచ్చెను. తల్లి ముదుసలి. భార్య

తెలివితేటలమూలమున తల్లి యాలోచనతో నాగేశ్వరశాస్త్రి తండ్రిలేని లోపము లేకుండ తమ్మునికి వివాహముగావించెను. "పువ్వుపుట్టగనే పరిమళించు" నన్నట్లు కాపురమునకు వచ్చినదే కృష్ణశాస్త్రిభార్య కాపురము వేరుగావించెను. గ్రామమందలి పౌరోహిత్యము, ఆబ్దికపుభోజనములు, అక్షయపాత్రయును వారికిగలయాస్తి కనుక ఆ యూరునున్న గృహముల వరుసను పంచుకొనిరి. నాగరాజు "భవతి భిక్షాందేహి" యనునంతనే దోసిలినిండ నిచ్చెడు నిల్లాండ్రు కృష్ణప్పనుచూచి మూతులు విరచెడివారలు. ఏలనగా ముదుసలి తల్లిని విడిచి భార్యతో వేరు పోవడమే యిందులకు కారణము. తలిదండ్రుల నిరసించినవానిని దూషించు నాచార మిప్పటికిని పల్లెటూళ్లయందుగలదు. కృష్ణయ్య భార్యకిది కిట్టలేదు. తన గౌరవలోపమున కాయత్తయు బావయు కారణమని వారి నతికఠినముగ తిట్టియు శాప మొసంగియు, కనుపించిన వారందరితోను చెప్పుచుండెడిది. నాగశర్మ యిదియంతయు గాంచి తమ్ముని శ్రేయము గోరినవాడగుటచేత తానాయూరు వదలి మొండైన పోవ సమకట్టి యావార్త తల్లికెరిగించెను. తల్లియు సంతోషించి మన మవతలికి పోతి మా యావెత్తిపాడెకట్ట భార్య పోరుడిగి సుఖించును. నాయనా త్వరగా నేదో గ్రామము నివాసయోగ్యమగునది చూడుమనెను. ఏలుటకూళ్లుగానము గాని మెత్తుకు తినుట కూళ్లు లేవా? యని యడగగా భార్య ముందు మీరేచేని యూరుపోయి చూచి వచ్చిన పిదప సందరము పోదమని చెప్పి, దారిబత్తెమునకని యొకపూటకు దధ్యన్నము కట్టియిచ్చెను. మధ్యాహ్నము వకగంటవరకు నడచి చెట్టునీడయు జలాశయమును గానరా నాతడానీడ నాశ్రయించి నిదురించెను. ఆకల్హారము దేవతాస్త్రీ విహారస్థానమగుటచే నియమితకాలమున కాస్త్రీలుచేరి జలకమాడి, నిదురించుచున్న బ్రాహ్మణుని, చెట్టున వ్రేలాడు నన్నపుమూటను గాంచి దివ్యదృష్టిని యావిప్రుని తలంపెరిగి జాలిజెంది, యాయన్నమును దిని యామూట యందొక పాత్ర కట్టిరి. కొంతసేపటికి కాభూసురుడు మేల్కాంచి యాకాలనియమానుష్టానమును (సాయంసధ్య) దీర్చి యన్నమునకై చూడ నామూటలో గిన్నెయుండెను. కారణము లేని కార్యముండదనుచు ఆతడు పరమేశ్వరా దీనివలన నాయాకలిదీరుగాక యనెను. వెంటనే పంచభక్ష్యపరమాన్నసహిత మైనఅన్నము ఆచిన్నిపాత్ర యొసంగెను. తృప్తిగ భుజించి తనతల్లి కావార్త తెలుప త్వరితగతి నిల్లు చేరెను. ఆరాత్రి ఇంట వారిసంతోషమునకు పారములేదు. మరుచటిదిన మావిశేషము గ్రామవాసుల కందరికిఁ దెలుప నిశ్చయించి ఊరివారందరిని బిలిచి సంతుష్టిగ భోజనములచే మెప్పించిరి. ఆగ్రామ మందలి జన మాదిన మా విశేషమే చెప్పుకొనుచు ఆశ్చర్యాంబుధి నోలలాడిరి. ఆరాత్రి కృష్ణయ్య భార్య నిద్దురబోలేదు. తోడికోడలు గౌరవింపబడుట

చూచి సహింపలేకపోయెను. ఈసున రోసముగల్గి భర్తచెంతజేరి తనకొకటి అట్టిగిన్నె సంపాదించి యివ్వవలయుననియు, లేకున్న తానురిబోసికొనియో, నూరిబైట నూతబడియో ప్రాణములు వదలెదననియు పట్టుబట్టెను. అంత ప్రాణమువిసిగి ఆతడు యెట్టకేలకు పయనమాయెను. పయనమునకుముందు అన్నవద్దకేగి గిన్నెను సంపాదించిన కథనంతయు నెరిగి తానుగూడ నటులగావించెను. కృత్రిమకార్యగాములకు నిమరయు, నిర్మలమనముండునా? ఒకయుత్తరీయముగప్పుకుని యరమోడ్పుతో చూచుచుండెను. దేవతాస్త్రీలు యప్పటియట్ల వారి నియమప్రకారము సరిగవచ్చి యాకొలనిలో స్నానమాడి యాచెట్లనీడల విశ్రమించి మన కృష్ణమూర్తిని గాంచిరి. ఆలోచనాపరతంత్రుడై వారాయన్న మెప్పుడు తిందురా తనకెప్పుడట్టిపాత్ర మొసంగుదురా యనుచు తలచుచు వారి శృంగారమునకు ముగ్ధుడగుచుండెను. అప్సరసలు వానినిగాంచి తమ దివ్యదృష్టిని పరికించి వీనికి తగిన పని చేయవలయునని యెంచి యెప్పటి యట్ల నొకపాత్రనందుంచి దివికేగిరి. వెంటనే సంతోషస్వాంతమున మైమరచి తానును సంపాదింపగలిగితి గదా యనెడు గర్వము త్వరపెట్ట యొక్కనిమిషమునకే ఆతడు యిల్లుచేరి యాఫలిత మర్ధాంగి కెఱిగించెను.

గొప్పతనము గౌరవమే ప్రధానముగ నెంచిన నాయిల్లాలు ఆపాత్రమహిమ నెరుగకయే మరుచటిదిన మాయూరివారందరిని భోజనముల కాహ్వానించినది. కృష్ణశర్మ సంపాదన కందరును సంతోషించి నాగేశ్వరునింటికిరాక ఇంత సత్తిసరు మెతుకులదిని తరువాత విచారించిన మహనీయులందరు గూడ నీతని పిలువునకుహాజరైరి.

ఆయూరి బ్రాహ్మణోత్తములు మణీదారు మొదలగు పెద్దమనుష్యులు సకాలమునకువచ్చి వరుసలుదీర్చి కూర్చుండిరి. చీనిచీనాంబరధారులై వనితారత్నములు బాలబాలికలు గుబుగుచుండ యిదిగో తెస్తున్నారు, అదిగో తెచ్చిరని సమాధానములు చెప్పుచు నిటు నటు కూర్చుండబెట్టుకొని భోజనము వడ్డించెడు పళ్లెము రాదేమని యనుకొనుచుండిరి.

కృష్ణమూర్తిదంపతులు పట్టుపుట్టంబుల ధరించి యొయ్యారముగ నాపాత్రమహిమను తనయన్న చెప్పలేదన్నలోటు కృష్ణశర్మతీర్ప నిశ్చయించి తానాపాత్రకొరకెంతో కష్టపడితినని దేవలోకమునకు పోతినని తనకు విమానము నచ్చెనని యెన్నో విచిత్రముల నేకరవుపెట్టి యాగిన్నెనందఱకు చూపిరి. కృష్ణశర్మ శక్తికి యందరాశ్చర్యనిమగ్నులైరి.

పిదప నాగిన్నెను జనమధ్యమున యొకవిశాల ప్రదేశమునసుంచి పాత్రమాతృప్తిగ వడ్డించమ్మా యనిరి. అందుండి తళతళ కాంతులు మెరయ కుప్పతిప్పలుగ మంగళ

కత్తులు బయలువెడలి వరుసగ నందరినియొక్క ముహూర్తకాలమునకు తలబరువులవదల్చి క్రొత్తగచేరినస్వాములవారినిగ చేసెను. ఆదృశ్యమునుగని కృష్ణదంపతులు చకిత నేత్రులై సిగ్గున నిలిచిరి. హాహారావములతో కొందరు పారిపోయిరి.

స్త్రీబృంద మల్లకల్లోలముగ కోలాహలముచేయగా నందఱమధ్యను నాగశర్మ భార్య యిట్లని స్తుతింప నాకత్తు లాస్త్రీం జోలికి రాకుండనుండెను.

భర్తృపాదంబులెఱమ్మి బరగితేని
పరమపురుషుని నమ్మి భజించితేని
పెద్దవారల చెప్పుడు పూజించితేని
భయము గొల్పెడియీపద బాయుగాక!

అనూయాపరవశత్వ మెంత హానికరమైనది?

౪. ఆరోగ్యము

పసిబిడ్డ ఆజ్ఞలు

ఆకుండి వేంకటశాస్త్రి గారు

ఆరోగ్యవంతముగ పెరుగగోరు పసిబిడ్డ తనతల్లికి ఈపది ఆజ్ఞల నిచ్చుచున్నది:—

1. నీవు నానోటి నెన్నడును ముద్దిపెట్టుకొనకుము.
2. నాముఖముపై నీవు ఎన్నడును తుమ్మకుము; దగ్గకుము.
3. నాకు త్రాగుటకు కాచి చల్లార్చి వడపోసిన పరిశుభ్ర జలమునిమ్ము.
4 నీవు నాకు పాలనిచ్చు సమయమున సంతోషచిత్తముతో నుండుము.
5. జీర్ణమగు పదార్థములనే నాకు పెట్టుచుండుము.
6 ప్రతిదినము నాఒడలు తోమి కడగి చక్కగ స్నానము చేయింపుము.
7. ధరించుటకు కాలానుగుణ్యముగ పరిశుభ్రమైన ఉడుపులనిమ్ము.
8. నాకు ప్రత్యేకమైన మెత్తని శయ్యనిమ్ము.
9. శుభ్రమైన గాలి ధారాళముగ ప్రవేశించుటకు అవకాశమునిచ్చు కిటికీలు గల గదిలో నాపడుక నేర్పాటుచేయుము.
10. ముద్దు ముచ్చటలకొఱకు నాకెన్నడును నిద్రాభంగము చేయకుము.

౫. పద్యము

బాలికలకు

వేంకట కాళిదాస కవులు

ఓ సుకుమారలార! యిటు లూరక కాలము వ్యర్థపుత్తు రే
లా? సుమనోహరమ్ములు విలాసమయమ్ములు మోహనమ్ములై
వాసన లీనుచున్నవి నవప్రసవమ్ములు కోర్కి దీరఁగాఁ
గోసికొనుండు మాలికలు గూర్చికొనుండు ముదంబు సెందుచున్.

ఆ యుదయాద్రి నిల్చిన నవారుణబింబము మోహసంగతిన్
వేయికరంబులన్ బ్రణయినిన్ గిలిగింతలు వెట్టుచున్న యీ
తీయని వేళనే మనసుదీరఁగ గోసికొనుండు పుష్పముల్;
పోయిన దానికిన్ వగపుఁ బూనిన నేమిఫలంబు వాటిలున్?
కాలము పక్షముల్ పరచి గాఢరయంబునఁ బోవుచున్న దో
బాలికలార! మీఁది కెగఁబ్రాఁకుచునుండినవాఁడు సూర్యుఁ; డా
భీలతరాంధకారపదవీపరికల్పితకాళరాత్రి యు
న్మీలితమృత్యుదృష్టి నరుదేరక మానదు నిర్దయమ్ముగన్.
చెలువముతోడ నేఁడు వికసించిన పుష్పము రేపు వాడి రే
కులు విడిపోవ రాలిపడు; కోమలులార! వయోవికాసముల్
తొలఁగకమున్నె చిత్తములతోఁ బ్రియకాంతుల కర్పణమ్ముగా
నలరుల దండ లల్లి యుపహారము లిం డనురాగసంపదన్.

౬. బుద్ధిపరీక్ష

పొడుపుకథలు

వక్కలమాడి దశరథ రామయ్య గారు

[ఇవి బాలురయు, బాలికలయు బుద్ధిబలమును పరీక్షించుటకు ఉద్దిష్టమైనవి. కావున ఈ పొడపు కథలకు విడుపులు స్వతంత్రముగ నాలోచించి బాలబాలికలు మార్చి 10_వ తేదీలోపుగ లేఖాముఖమున మాకు తెలియజేయ కోరెదము.—సంపాదకుడు.]

1. నన్ను కలిగియుండనివారు కావలెనని కోరరు. ఉన్నవారు పోవలెనని కోరి నను పోవను. నన్ను గెలిచినవారు నన్ను కలిగియుండరు. నన్ను ఓడినవారును గెలిచిన వారును విచారమునే పొందుదురు. ఒకరు బయట, మిగిలినవారు లోపల. అంతే భేదము. నే నెవరు?

2. ఒకరిమెడలో మాత్రముపడి చనిపోవువఱకు ఇరువురను బంధించునది ఏది?

3. నేను బండితో వచ్చి బండితో వెళ్లుదును. నే నున్నందువల్ల బండికి ప్రయోజనములేదు. కాని నేను లేనిది బండి వెళ్లలేదు. నే నెవరు?

4. తీసిన కొద్ది పెరుగున దేది?

5. నీదై యుండి యితరులుకూడా వాడుకొనునది యేది?

6. పేరు చెప్పగనే పోవునది ఏది?

7. మనము కావలెనని కోరి దానిని పొందగనే మనము కలిగియున్నామని తెలిసికొనలేని దేది?

8. నేను కలుసుకొనుట వలన భాగింతును. భాగించుట వలన కలుసుకొందును. నే నెవరు?

౭. బాలవాఙ్మయవిమర్శనము

గీతామంజరి

(ఐదుభాగములు)

ఆంధ్ర శేషగిరిరావుగారు బి. ఏ. (సారస్వతసమాజము)

ఇంతవఱకు సాధారణముగ ఆంధ్రవాచకపుస్తకములలో వచనభాగము విస్తరించి యుండుటయు, వాచకమునకు చివర ఏవో కొన్ని పద్యములు లాంఛనార్థము ఉంచబడుటయు నాచారమైయున్నది. కంఠస్థమొనర్చుకొనుటకు అనువై యుండుటను, రాగముతీయవలెననెడు బాలుర సహజాభిలాషను పెంపొందింప జాలియుండుటను పద్యము గద్యముకంటె పిల్లలకు చిత్తాకర్షణీయముగ నుండుననుసత్యమును ఆయా వాచకములను వ్రాసిన పెద్దలు గ్రహించినట్లు పొడగట్టదు. కాని ఇటీవల కొందఱు విద్యాధికు లీ సత్యమును బాగుగ ఆకళించి తత్పరిపోషణమునకు కొన్ని పద్యవాచకములను ప్రచురించియున్నారు. అందు శ్రీయుతులు వేంకటపార్వతీశ్వరకవులు రచియించి ప్రచురించిన బాలగీతావళులును; శ్రీయుత అద్దేపల్లి లక్ష్మణస్వామినాయుడుగారు రచియింపించి ప్రచురించిన గీతామంజరులును ప్రథమమున పేర్కొనదగినవి. ప్రస్తుతము గీతామంజరుల పరామర్శితము.

ఇవి మొదటితరగతి మొదలు ఐదవతరగతివఱకు అక్కఱకు వచ్చునట్లు ఐదు భాగములుగ రచియింపబడినవి. రచయితలు శ్రీయుతులు చింతా దీక్షితులు; వేదుల సత్యనారాయణశాస్త్రి. ఇందు శ్రీయుత చింతాదీక్షితులు ఆంగ్లాంధ్రసారస్వతనిష్ణాతుడు; నిత్యవ్యవహారమున బోధనాపద్ధతుల లోతును బాతును పరికించియున్న పరికించుచున్న ఉపాధ్యాయుడు; ఆంగ్లమున R. L. Stevenson వలె ఆంధ్రమున కొంతవఱకు ప్రత్యేకము బాలవాఙ్మయసృష్టికి దోహద మొనర్చిన ఉచితజ్ఞుడు; 'ఆడవె ఆడవె అమ్మణ్ణి', 'వచ్చిముద్దియవే వరహాలతల్లి' 'బాజాలురా నాన్న బాజాలు' మొదలగు ప్రతిపదరసనిష్యందములగు బాలగీతములను ప్రచురించి పెద్దల ప్రశంసల నందినప్రోడ. ఇక రెండవవారగు శ్రీయుత వేదుల సత్యనారాయణశాస్త్రి గుంటూరు కళాశాలాంధ్రపండితుడు; పలుకుపలుకున భావమాధుర్యము జాలువార్చు కవితాత్మగలవాడు; ఆధునికయుగమున ఆంధ్రకవితాసరస్వతికి పరువము పరిమళముగల పద్యపుష్పముల సమర్పణచేయుచున్న సంఖ్యావంతుడు. ఇట్టివారుభయులును ఏకీభవించి పరిశ్రమించి ఆంధ్రదేశమున ప్రాథమికవిద్యావ్యాప్తికి విపులప్రయత్నము నడచుచున్న ఈ దినములలో ఇట్టి మనోహరపద్యవాచకములను రచియించి ఆంధ్రుల కర్పించుట సమ్మానార్హమగు విషయము.

ఇట్టి వాచకములందలి పాఠములు బాలుర వయోభివృద్ధితోపాటు విషయముల యందును, తద్వివరణమునందును క్రమాభివృద్ధి నందుచుండవలయును. ఈ గ్రంథముల కర్త లీవిషయమును బాగుగ గుర్తెఱింగిరనుట కొక నిదర్శనము చూపెదను. 'నక్షత్రముల'ను గూర్చిన పాఠము మూడవభాగమునందును, ఐదవభాగమునందును కూడగలదు. ఈపాఠములందు ఆయాపాఠములను పఠించువారి వయస్సునకు తగిన విషయములు ప్రస్తరింపబడినవి. పరికింపుడు. గీతామంజరి మూడవ భాగము. పుట 15

అమ్మ! యెవ్వరో యాకాశమందుఁ జిత్ర
చిత్రమగు ముగ్గులుంచిరి; చిన్నచిన్న
చుక్కలెల్లెడఁ బెట్టిరి సొంపుగాఁగ
పిండితోడనో ముత్యాలగుండతోనొ.

తెల్లనౌ చందమామతో నల్లమబ్బు
లెల్ల దోబూచులాడుచు మెల్లఁగాను
కలువపతినుండి వెన్నముద్దలనుదీసి
కూడియాడెడు వెన్నెల కుప్పలాట.

ఇఁక గీతామంజరి ఐదవభాగము పుట 13 పరికింపుడు.

వెండటనొక్క చుక్క పొడుచు నేమూలనో
మినుకుమనుచు మంచు దినుకువోలెఁ,
జూచుచుండ మిన్ను చుక్కలమయమౌను
మిరపతోటపూసి విరిసినట్లు.
ఆదియంతములేని యాకాశమందున
రిక్కలెల్ల నొక్క రీతి వెలుఁగ
నొక్కమూలనుండి లెక్కింపవలెనంచుఁ
దలఁతుగాని గుఱుతు దప్పిపోదు.

చీఁకటులకెంతో సాయంబుజేయునట్టి
నల్లమబ్బేమి పాపమొనర్చెనో నెనో
మినుకుమినుకను చీఁకట్ల మెరయుగాని
మబ్బురిన చుక్కలన్నియు మాయమగును.
సూదిమోపుటకును చోటైన లేకుండ
మింటచుక్కలన్ని మెరయుచుండ
నాన్న యిరువదేడునక్షత్రముల పేర్లె
యెపుడుఁ జెప్పు నాకదేమొగాని.

ఈరెండు గీతములును బాలురేపలికినట్లు (ఉత్తమపురుషలో) వ్రాయబడినవి. మూడవతరగతిలో చదువు విద్యార్థి లేతమనమునకు పరిశీలనాశక్తి యుండనేరదు. కావుననే అతనికి ఆకాశమున అనంతముగ కనిపించు చుక్కలు నిత్యము ముంగిట తాను చూచు ముగ్గుచుక్కలైనవి. ఆవిద్యార్థి బుద్ధి అప్పటి కింకను క్రీడాచాపల్యమునుండి విడివడి యుండదు. కావుననే అతనికి నల్లమబ్బులు చంద్రునితో దోబూచులు, వెన్నెలకుప్ప ఆటలు ఆడుచున్నట్లుతోచినది. ఐదవతరగతి బాలునకు అట్లుగాక వయస్సుతో బుద్ధియు పెరుగును కావున ఆతనికి చుక్కలు నిత్యము తాను ముంగిట చూచు ముగ్గుచుక్కలుగాక అప్పుడప్పుడు అక్కడక్కడ తాను చూచు తోటమిరపపండ్ల పోలికలైనవి. ఇప్పటి కాతని బుద్ధి క్రీడాచాపల్యమునుండి విడివడి విషయవిచారమునకు దొరకొనును. కావుననే ఆతనికి చుక్కలను చూచి ఊరకుండుటలో తృప్తిలేక వానిని లెక్కింప ఉత్సాహముపుట్టినది; ఇన్నినక్షత్రములుండగా తన తండ్రి ఇరువదియేడింటినామములు మాత్రమే చెప్పుటేమి అను జిజ్ఞాసకల్గినది. మూడవతరగతివిద్యార్థికి చంద్రునితో ఆటలాడుచున్నట్లు తోచిన మబ్బులు ఐదవతరగతివిద్యార్థికి చుక్కలుచూడనొల్లని పాపపువస్తువులుగ

తోచుట వారి వయోవ్యత్యాసమునకు అనుగుణముగ నున్నది. గీతామంజరుల రచనమున విద్యార్థుల చిత్తముయొక్క క్రమవికాసము గుర్తింపబడినదనుటకు ఈ ఒక్కనిదర్శనము చాలును.

గీతామంజరులు మొదటిభాగమున (అది మిక్కిలిచిన్నపిల్లలకు ఉద్దిష్టమైనదగుట) విద్యార్థులు తమ చిన్నతనమునందు లాలన ఎఱిగిన మాతృదేవియొక్క ముఖమున విను జోలపాటలు; తోడబుట్టినతోడులతో నాడుకొనునపుడు నేర్చుకొను ఆటపాటలు మాత్రమే కూర్పబడినవి. రెండవభాగమున ఇట్టి పాటలకుతోడు బుద్ధిని పరీక్షించు పొడుపుకథలు కూడ జేర్పబడినవి. మూడవ నాలగవ ఐదవ భాగములందు విద్యార్థులకు సుపరిచితములగు జంతువులను గూర్చియు వృక్షములను గూర్చియు పాఠములు వ్రాయబడినవి. ఇట్టిపాఠములు తెలిసిన దానినుండి తెలియని దానితో బాలురకు పరిచయము చేయుటకును, క్రమాభివృద్ధి గాంచు వారి భావనాబలమును పెంచి పోషించుటకును సమర్థములై యున్నవి; గృహజీవనము, నీతివర్తనము—ఇవి విద్యార్థులను భావికాలమున మంచిసంసారులుగను పౌరులుగను చేయునవిగావున—వీనిని గూర్చి కొన్ని పాఠములు ప్రత్యేకించి వ్రాయబడియున్నవి. ఇట్లు విషయప్రాశస్త్యముతో నలరారు ఈపుస్తకములు ఉత్తరసర్కారులలో ఉత్తమతరగతిముద్రణమునకు పేరుకెక్కిన రాజమండ్రి సరస్వతిపవరుప్రెస్సులో ముద్రింపబడుట పదియాఱుపన్నెబంగారమునకు పద్మరాగముతోడి సంపర్కలబ్ధి సమకూడినట్లయినది. విషయప్రాశస్త్యమునకు విలువ కల్పించుచు, ముద్రణాసౌందర్యమునకు మెరుగుదీర్చుచు ఈవాచకములందలి చిత్రపటములు చెన్నలరుచున్నవి. ఇందలి మేలెంచి పాఠశాలాధికారులు వీనిని అర్హప్రచారము లోనికి గొనిరా ప్రార్థింతును.

ప్రశంస

చిరుమామిళ్ల శివరామకృష్ణప్రసాదు గారు

కనువిందుగూర్చు చక్కని చిత్రపఠముల కాలవాలంబుగా నలరినావు,
మిన్నకుండిన స్త్రీల మేల్కొల్పి వారిచే మంచివ్యాసములు వ్రాయించినావు,
కవికుమారులువ్రాయు కమ్మనిపద్యముల్ ప్రకటించి సత్కీర్తి బడసినావు,
క్రొత్తపోకడలతో క్రొత్తరూపంబుతో క్రొత్తదారిని బోవగోరినావు,
నీవు జన్మించి రెండేళ్లు నిండెనపుడె
అంచితంబగు కీర్తినార్జించినావు,
తెనుగురమణుల కొఱతలు దీర్చినావు,
తగిన రూపంబు గృహలక్ష్మి! తాల్చినావు.

152 సంవత్సరములు జీవించిన పురుషుడు :—

ఆంగ్లావనియందలి ష్రాప్షైరులోని ష్రూజుబరీ దగ్గరనున్న ఆల్బరుబరీయందు థామసుపార్ అనియొకడు వసించుచుండెను. అతడు తనకు ఎనుబదియేండ్లు వచ్చు వఱకు అవివాహితుడుగనే యుండెను. ఎనుబదియేండ్లకాలమున ఆతడు పెండ్లిచేసికొనెను. ఆ భార్యవలన ఒక కుమారుని, ఒక కుమార్తెను గాంచెను. అతడు 122 ఏండ్లునిండగా తిరిగి వివాహము చేసికొనెను. 152 సంవత్సరములు జీవించి అతడు గతమాసమున కాలముచేసెను. అతడు ఇక రెండుమాసములకు చనిపోవుననగా అతని నొకసారి లండనునగరమునకు కొనివచ్చిరి. అతడంతకుమున్నెన్నడును జన్మస్థలము వీడినవాడు కాడు. అగుటచే నాతని కానూతనప్రదేశ సందర్శనము సంభ్రమము పుట్టించెను. మరణకాలమున డాక్టరులు ఆతని శరీరమును పరీక్షించి యిట్లుచెప్పిరి. "ఇతని దేహము మంచిస్థితిలోనే ఉండెను. అగుటనే ఇతడు మరణకాలము సమీపించినను ఇరువది సంవత్సరములుగా గ్రుడ్డివాడైయుండినను చక్కగ వినగలిగియు, చెప్పినదానిని బాగుగ గ్రహింపగలిగియు నుండెను." మహానీయులకుగాని ఎందు ఖననము లభింపదో అట్టి వెస్టుమినిష్టరుఅబీ నందాతని కళేబరము పాతిపెట్టిరి. అచటి రాతిమీద "పదిమంది ఆంగ్లమహారాజుల క్రమపరిపాలనములను చూచినవాడు" అను వాక్యమును చెక్కించిరి.

11 ఏండ్ల బాలిక టెన్నిసు పందెములలో గెలుపునొందుట:—

పదునొకండు వత్సరముల బాలికయగు మార్గరెటువుడ్ కాక్ అనునామె అలహాబాదు హైకోర్టు టెన్నిసుపందెములందు గెల్పు బిరుదమునందెను. ఈమెతో సహకారిణియై ఖలీఫుల్లాగారు టెన్నిసు ఆటను ఆడిరి. ఇంత చిన్నవయస్సు బాలిక ఇదివరకెన్నడును టెన్నిసు ఆటలలో బిరుదుగట్టిన పేటియగుట కనివిని యుండలేదు. ఈమెకు పోటీపందెములో వచ్చిన బహుమానము మాత్రముగాక న్యాయమూర్తులైన దళాలుగారొక ప్రత్యేకబహుమతి నొసంగిరి. మరొకరు ఇంకొక ప్రత్యేకబహుమానము నొసంగిరి.

ఈగల అభివృద్ధి :—

ఒక్కొక్క ఈగ తన జీవితకాలమున 20,000 పిల్లలను పెట్టగలదని అంచనావేయబడెను. ఈ 20,000 పిల్లలును తమ జీవితకాలమున ఒక్కొక్కటి 20,000 పిల్లలను పెట్టునుగదా. దీనినిబట్టి ఒక శాస్త్రవేత్త ఈగల అభివృద్ధి నిట్లు అంచనావేసి చెప్పుచున్నాడు. మార్చి ఇరువదియవ తేదీని గల ఒక్క ఈగ ఏప్రియలు

ఇరువదినాలుగవ తేదీకి మూడువందల ఈగలను పొదుగును. అవి మే మాసము ఇరువదిఎనిమిదవ తేదీకి మూడువందలకు మూడువందలరెట్లు అనగా 90,000 అగును. అవి జూలై నెల రెండవ తేదీనాటికి 27,000,000 అగును; ఆగష్టు ఎనిమిదవ తారీఖునాటికి 8, 100, 000, 000 అగును.

కొబ్బరిచెట్టుమీద 5 రోజులు ఉన్న పిచ్చివాడు :—

కాలికట్టు పిచ్చిఆసుపత్రిలో మలాపపురము నివాసియగు ఉన్నియన్ అనునొక పిచ్చివాడు ఉండెను. అప్పటప్పట రోగుల స్థితిగతుల తెలిసికొనుటకు ఆసుపత్రిలో వారిని తూచుటవాడుక; కాబట్టి ఇతరరోగులతో పాటు ఉన్నియన్ కూడ తులామానముదగ్గరకు తీసికొనివచ్చిరి. అచ్చట డాక్టరులు ఆంగ్లమున 'వెయింగు' (Weighing) (తూచు) అని మాట్లాడుకొనుచుండిరి. ఉన్నియనుకు ఇంగ్లీషురాదు. అతని మాతృభాషయగు మళయాళమున "వెయింగు" అనగా ఉరితీయుట అని అర్థము. అందుతో ఉన్నియన్ చాలభయపడి 'మీరు నన్ను ఉరితీయుచేరు' అని పెద్దకేకలు వేయుచు పరిగెత్తుకొనిపోయి దగ్గరఉన్న ఒక కొబ్బరిచెట్టు ఎక్కి దానిమువ్వలో కూర్చుండెను. అట్లాతడు తనుకంటె ఆకాశమునకు డెబ్బది అడుగుల చేరువను ఉపస్థితుడై ఉండగా క్రిందనున్నడాక్టరులు, తదితరులు నిర్ఘాంతపోయి నిలబడిపోయిరి. ఇది జరిగినది ఒకానొక లక్ష్మీవారమున. కొంచెముసేపు ఉన్నతరువాత క్రిందనున్నవారు అతనిని దింపవలెనని తలపోసిరి. కాని ఎవరైన చెట్టు ఎక్కుట చూచి అతడు క్రిందికి దుమికి ప్రాణములు విడుచునేమో నని భయపడి అట్టి తలపులను మానివైచిరి. విధి విరామములు లేక రాత్రింబవళ్లు చెట్టుక్రిందకొందరు కాపుకాయుచుండిరి. ఇట్లు రోజులు గడుచుచుండెను. పిచ్చివాడు మాత్రము దిగిరాలేదు. ఆమువ్వలో ఎట్లో చోటుచేసికొనియుండెను. ఆహారపానీయములకు అతనికి లోటులేకుండెను. ఏమన కొబ్బరికాయలను కోసి వానిని తన పండ్లతో పీకి ఒలిచి నీళ్లుత్రాగి, కొబ్బరి తినుచుండెను. ఇట్లుండ ఈ వింతచూచుటకు జనులు విశేషముగ వచ్చి కొంత దూరమునచెట్టుచుట్టును మూగుచుండిరి. కాని చెట్టుక్రిందికి మాత్రము ఎవరును పోకుండిరి కొబ్బరికాయలు విసిరి పిచ్చివాడు తమ తలలు పగులగొట్టునేమో నను భయముచేత. ఈ పిచ్చివానిని క్రిందికి గొనివచ్చుట ఎట్లు అనునది అచ్చటి డాక్టరులకు ఒకగొప్పసమస్యగానుండెను. మండలవైద్యశాఖాధికారికూడ వచ్చెను. అతనికి ఏమియు పాలుపోక జిల్లాకలెక్టరుగారికి వర్తమానించెను. కలెక్టరుగారువచ్చిరి. చెట్టు ఎక్కి కూర్చున్న పిచ్చివానిని ఏమియుచేయలేక కలెక్టరుగారు చుట్టు మూగియున్న జనులమీద 144-వ శెక్షను ప్రయోగించి అక్కడ జనము మూగకుండునట్లు నిషేధించిరి. అనంతర మా అధికారులు అతిదీర్ఘముగ ఆలోచించి పిచ్చివాడు క్రిందపడుచో ప్రాణాపాయకరముగు దెబ్బతగులకుండుటకై చెట్టుచుట్టును కొంతదూరము కొంతఎత్తున ఒక పెద్దవలపన్నిరి. ఉన్నతాసనముమీద ఉపస్థితుడై ఉన్న పిచ్చివాడిది చూచెను. 'ఓ వెఱ్ఱి వెంగలప్పలారా! మీవలలో పడుటకు నేను చేపను కాను.' అని అరచుచు వాడు క్రిందికిదుమికెను. వలదాటి ఆవలపడెను. అతని తొడలు విఱిగిపోయెను, ఇది మంగళవారము మధ్యాహ్నము జరిగెను. అనగా వాడా చెట్టుమీద ఐదురోజులున్నాడన్నమాట. దుమికిన ఒకగంటకు వాడు ప్రాణములువిడిచెను.

చిలుకలవలన జ్వరము :—

ఎలుకలవలన ప్లేగు, దోమలవలన మలేరియా కలుగునట్లే చిలుకలవలన ఒక విధమైన జ్వరముకలుగుచున్నదనియు, దానివలన కొందఱు మరణించిరనియు ఇంగ్లండులో ప్రవాదము పుట్టినది. ఈకారణమున పలువురు తమ పెంపుడుచిలుకలను చంపివేయుచున్నారు. దయార్ద్రహృదయులగు కొందఱు వానిని జంతుప్రదర్శనశాలలకు పంపివేయుచున్నారు. బర్మింగుహ్యాములోనొకవైద్యుడు ఒక్కసారిగా తన పదిహేను చిలుకలను చంపివేసెను.

వనితాలోకము

శ్రీమతి టై. జానకమ్మగారు:—

టై. జానకమ్మగారు

ఈమె టైపు రైటరు వ్యాపారస్థులగు టై. నారాయణగారి తనయ. వయస్సు పదునో కండు వత్సరములు మాత్రమే. ఆంధ్రాంగ్ల భాషలలో వయస్సునకు మించిన పరిచితి సంపాదించిన వివేకవతి. ఈమె గానకళ యందును మంచి ప్రజ్ఞ నార్జించి పరీక్షలలో జయముకాంచినది. విశేష మేమన ఈ కన్య తండ్రిగారికితగిన కుమార్తెయై గడచిన క్రిష్టమసువారమున మదరాసునందు జరిగిన పార్కు వేడుకలయందు బిజోయి టైపురైటరు ప్రదర్శనముగావించినది. ఆ ప్రదర్శమున ఆంగ్ల, తమిళభాషల టైపు యంత్రములను చురుకుగనుపయోగించి ప్రేక్షకమహాజనులచే మెప్పులందినది. ఈమె ఈ విషయమున భావికాలమునందు మంచిపేరు సంపాదించుననుటలో సందేహమునకు తావులేదు.

శ్రీమతి అన్నపూర్ణాబాయిగారు:—

కొంతకాలము బొంబాయి కార్పొరేషను మేయరుగానుండిన డాక్టరు దేశముఖ్ గారిసతి. ఈమధ్యజరిగిన హిందూమహిళాసమాజమువారి పదునొకండవ వార్షికోత్సవ సందర్భమున ఈమె అధ్యక్షురాలుగా నుండినది.

శ్రీమతి డి. యి. జూలియన్ కన్యగారు:—

గుడియాట్టములో నూతనముగా స్థాపింపబడిన అమెరికను మిషను ఆసుపత్రిలో ప్రధానవైద్యురాలుగా నియమింపబడినది.

శ్రీమతి కె. రామసుబ్బమ్మగారు:—

కె. రామసుబ్బమ్మగారు

ఈమె రెడ్డికులమునకు చెందినది. కడప మునిసిపలు సంఘసభ్యురాలుగా నియమింపబడినది. పురపారిశుద్ధ్య సంఘములందు సభ్యురాలుగానున్న రెడ్డికాంత ఈమె ఒక్కతియే అని తెలియుచున్నది.

శ్రీమతి యస్. జానకికన్య:—

కాలికట్టులో గౌరవన్యాయాధికారిణిగా నియమింపబడినది. ఆనగరమునందలి పిచ్చిఆసుపత్రికి అప్పుడప్పుడు పోయి అందలి మంచి చెడ్డలను అరయుచుండుటకు గవర్నమెంటు వారీమెను కోరియున్నారు.

శ్రీమతి మూర్గరెటు యఫ్. బార్బరుకన్య:—

కాలికట్టు మునిసీపలు సంఘసభ్యురాలుగా నియమింపబడినది.

శ్రీమతి పి. చినలక్ష్మమ్మగారు:—

అనంతపురము మండల విద్యాసంఘములో సభ్యురాలుగా నియమింపబడినది.

శ్రీమతి పి. సుశీలబాయిగారు:—

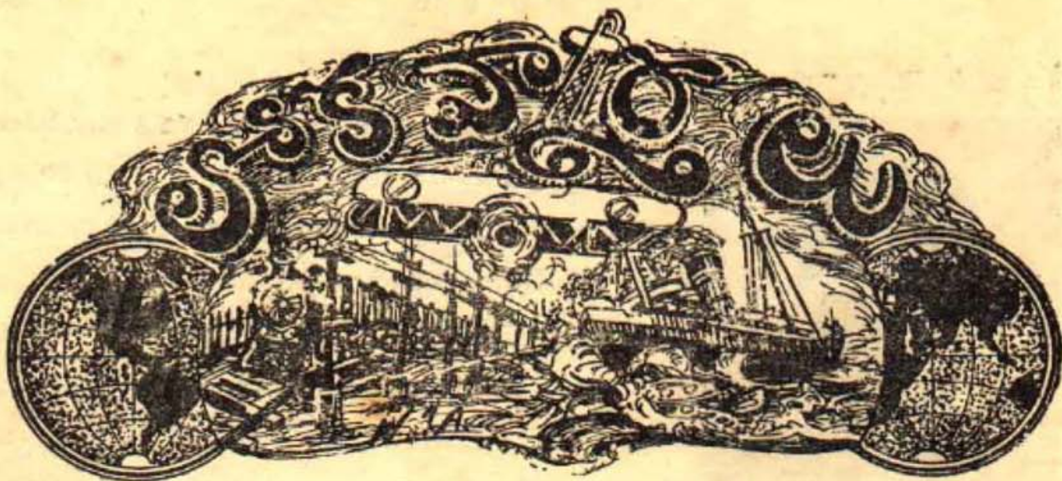
మద్రాసునందలి హిందూస్త్రీ సంఘసభ్యురాలు. కలకత్తాయందలి చిత్తరంజన పరిషత్తువారు నిర్వహించిన అఖలభారతదేశీయ వ్యాసరచన పరీక్షలో ప్రథమ బహుమానము గాంచినది. వ్యాసవిషయము 'స్త్రీయుద్యమమున హిందూస్త్రీయొక్క స్థానము' అనుదానినిగూర్చి. గ్రామోద్ధరణ విషయములందు ఈవిదుషికి అభిరుచిమెండు. శ్రీయుత ఆర్కాటు రంగనాథమొదలియారువారు మంత్రిత్వము వహించినపుడు గ్రామపునరుద్ధరణమునుగూర్చి వారేర్పఱచిన వ్యాసముల పోటీపరీక్షలో ఈమె పాల్గొనెను.

పి. చినలక్ష్మమ్మగారు

శ్రీమతి జోషికన్యగారు:—

వెస్టరన్ ఇండియను స్టేట్సుఏజెన్సీకి చెందినది. ఇంగ్లండున ఉన్నతవిద్య బడయ నవకాశము కల్పించుచు నీమెకు ఇండియాగవర్నమెంటువారు విద్యార్థిసివేతనము నిచ్చియున్నారు.

తమలపాకులు ఈయనందుకు కొట్టిచంపుట:——

అహమ్మదు ఫకీరునకు ముప్పది సంవత్సరములు. అతని భార్య పదునేడు వత్సరముల పడుచు. ఫకీరునకు భార్యపై ఇష్టము లేకుండెను. ఇట్లుండ ఒకనాడు అతడు భార్యను తనకు తమలపాకులు చుట్టి ఇమ్మని అడిగెను. ఇచ్చుటలో ఆమె కొంచెము ఆలశ్యముచేసెను. అందుమీద అహమ్మదు ఆగ్రహములో ఆకాశమంటి భార్యను బాదెను. ఆబాదుల కా అబల అసువులబాసెను. ఇది ప్రాసిక్యూషనుకథ. ఆలిపూర్‌లో విచారణ జరుగుచున్నది.

భార్యరోగమునకు భర్త ఆత్మహత్య చేసికొనుట:—

బ్రిగాడియర్ జెరార్డు క్రిస్టియను అను సైనికోద్యోగి ఉచితజ్ఞుడు కావున తన భార్యను అత్యంతము ప్రేమించియుండెను. ఇట్లుండ విధివశమున భార్య జబ్బుపడెను. తాను గాఢముగ ప్రేమించిన ఇల్లాలు రోగగ్రస్తయగుటతోడనే అతడు అతివైక్లబ్యము నొందెను; భరింపలేక నోటియందు రివాల్వరు కాల్చుకొని చనిపోయెను. రోగార్తులగు భర్తలకొఱకు ప్రాణములను తృణప్రాయముగ నర్పించిన భార్యల నామములను కొల్లలుగ పేర్కొనవచ్చును; కాని భార్యలకొఱకు ప్రాణములిచ్చిన బ్రిగాడియర్ జెరార్డువంటి పురుషులు కోటికొకరైన దొరకుట సందేహము. ఆత్మభార్యయందు దేవీస్వరూపముగాంచిన ఈ సైనికోద్యోగి చిరస్మరణీయుడు; స్వార్థపరులగు పురుషులలో తప్పబుట్టిన మహనీయుడు.

ప్రజ్ఞారక్షితశీలయగు యువతి:—

కిరణబాలదాసి భాంగోరు నివాసిని. ఆమెకు పదునేడేండ్లు. ఆమె భర్త వర్తకపనిని తఱుచు కలకత్తాకుబోవుచుండువాడు. జతీరామునాస్కరు అనుదుష్టుడు వారి పొరుగువాడు అట్టిసమయములందు కిరణబాలదాసి ప్రవర్తనము చెడమార్గములకు త్రిప్ప ప్రయత్నము చేయుచుండువాడు. కిరణబాలమాత్రము లొంగలేదు. ఇట్లుండ ఆమె ఒంటరిపాటుననున్న సమయమున జతీరాముడు దౌర్జన్యము చేయ నుంకించెను. అందుతో ఆమెకు కోపము పేరెత్తి ధైర్యము తెచ్చుకొని పీటతో నాతనిని కొట్టెను. జతీరామునకు గట్టిదెబ్బలు తగిలినవి. ఆస్పత్రిలో పడవేసినారు. అందుండిగాయములు మాన్చుకొని అతడు మూడుమాసములకుగాని బయటపడలేదు. ఈలోగా ఈవిషయము కోర్టునకెక్కినది. ఆలిపూర్ సబ్‌కలెక్టరువారీకేసు విచారించి

జతీరామునకు ఆరుమాసముల కఠినశిక్షను విధించుచు తీర్పులో కిరణబాలదాసి నిట్లు ప్రశంసించెను. "ప్రజ్ఞాబలముచే మానము కాపాడుకొన్న ఈబాలామణిప్రవర్తనము విధివశమున సమాసన్నివేశములు గల్గుచో మేలుబంతిగనుంచుకొని ధైర్యముతో వర్తించి వంశమునకు అనూనయశము కొనితెత్తురుగాక అని వంగ యువతులను హెచ్చరించుచున్నాను."

"మగ వొల్లని సతి":—

శ్రీమతి రాజకుమారి పదితొమ్మిదివత్సరముల పడుచు. లాహోరునగరమునకు శాలలో బి.యే సీనియరు తరగతియందు చదువుచున్న తనభర్త అమరదాను అనువానిపై ఫిర్యాదుచేసి నగరన్యాయాధికారియొద్ద రాజకుమారి ఇట్లు చెప్పెను. "నేనొక మర్యాదవంశమునకు చెందినదానను. అమరదానునకును నాకును 1923-వ సంవత్సరము అక్టోబరు 12-వ తేదీని వివాహము జరిగినది. వివాహము అయిన తరువాత రెండుసంవత్సరముల వఱకు నేను నాభర్తతో అత్తవారింటనుంటిని. ఆకాలమున నాతలిదండ్రులే నాకు కావలసిన ధనము, నగలు, బట్టలు, తదితరములగు వస్తువులు పంపుచుండిరి. పంపిన వానినెల్ల నామామగారు చల్లగ అందుకొని తమ స్వాధీనములోనే ఉంచుకొనుచువచ్చిరి. రెండుసంవత్సరములు గడచిన తరువాత నామామగారు, అత్తగారు, భర్త నన్ను బాధించుచు అగౌరవము చేయజొచ్చిరి. లేనిపోనిసాకులు కల్పించి నన్ను తఱుచు పుట్టింటికి తోలివేయుచుండిరి. తఱుచు నాభర్త నాతలితండ్రులను ధనముకొఱకై నిర్బంధించుచుండెను. నన్ను వారు పెట్టుబాధలకు నామనస్సు క్రమముగా వికారమునొందెను. అందుతో నాకు శరీరమున ఏదో రుగ్మత ప్రారంభమయ్యెను. అంతట మాఅత్తవారు నాకు క్షయరోగము తగిలినదని చెప్పుచు వారియింటినుండి తఱిమివైచిరి. నాతలిదండ్రులు నన్ను గొప్పగొప్ప డాక్టరులకు చూపి పరీక్షచేయించిరి. వారందఱు నాకు అట్టిరోగ మేదియులేదని నిరూపించిచెప్పిరి. ఇంతలో నాఅత్తగారు నాభర్తకు తిరిగి వివాహముచేసిరి. నాధనమంతయు వారు అపహరించిరి. నన్నుఏలుకొనుటకు నిరాకరించిరి. మనోవృత్తియిచ్చుటకైనను అంగీకరింపలేదు. నాకు రావలసిన 'స్త్రీ ధనమును' ఇచ్చివేయుటకును, నాకు మనోవృత్తి కల్పించుటకును 1929-వ సంవత్సరము ఆగష్టుమాసము 18-వ తేదీని నేను నోటీసు ఇచ్చితిని. నాభర్తదానిని పాటించలేదు. నోటీసుతీసివేసికొనుచో నన్నుతిరిగి నాభర్త ఏలుకొనునని నామామగారు నాతండ్రితో చెప్పగా అట్లేచేసితిమి. కాని నాభర్త నన్నుతిరిగి పరిగ్రహింపలేదు. కావున కోర్టువారు నాభర్త నాకు నెలకు నలుపదిరూపాయిలు మనోవృత్తియొసగునటుల ఉత్తరువు దయచేయ ప్రార్థించుచున్నాను."

పండ్రెండేండ్లకు రెండు పెండ్లిండ్లతో మరణము:—

కెయిరా మండలమునందలి నడియాదువాసియగు మనియాల్ గిరిధరలాలు భట్టుగారు తనరోగిష్టి కుమారునకు పండ్రెండేండ్ల బాలకునకు ఇదివరకే ఒకసారి వివాహమైయున్నవానికి తిరిగి వివాహముచేయ ప్రయత్నపడుచుండెను. ఇది తెలిసికొని అచ్చటి యువజనసమితివారు ఆందోళనముచేసి పెండ్లికాకుండ ఆగబట్టుటకు కోర్టు ఇంజక్షను తెప్పించిరి. అయినను భట్టు తనపట్టు విడువలేదు. బరోడా సంస్థానమునకు కొమరుని తీసికొనిపోయి అతనిని, అతనిరోగమును ఇచ్చి ఒక వధువునకు వివాహముచేసెను. కట్టుకున్న కాంతలను విధవలనుగా జేయు మహాత్కార్యమునకే భారతభూమి కవతరించిన ఆ పండ్రెండేండ్ల బాలుడు రెండవ వివాహమైన కొలదికాలముకే ఊర్ధ్వలోకమునకు వేంచేసెను. ఇప్పుడు బొంబాయి హైకోర్టువారు కోర్టును ధిక్కరించినాడని భట్టుపై కేసుపెట్టి విచారించుచున్నారు.

తాంబూలము:విరుద్ధవస్తువులు :—

14-1-30—వ తేదీనాటి 'క్రామోదకి' పత్రికలో 'ఇంటిమందులు' అను శీర్షిక క్రింద తాంబూలమునుగూర్చి వ్రాసినవిషయములలో దిగువ నుదాహరించినవి ముఖ్యముగ గమనింపదగియున్నవి.—

"పాలు, వెలగపండు, పనస, ఆమ్లములుగానుండు ఫలములు, అరటిపండ్లు, ఇక్షుఖండములు, ఘృతము, తేనె, నారికేళము ఇవి తాంబూలముతో విరోధించును; కనుక వీనిని మెసవిన నుత్తరక్షణమునందే తాంబూలము సేవింపగూడదు. ఈ విరుద్ధవస్తుసంయోగజనితవిషము మహాక్రూరమై మనుజులను హింసించును. తాంబూలము వేసికొనుచు నట్లనే ప్రాణములను త్యజించినవారలు అనేకులుగలరు. అట్టివారియొక్క కష్టములేని నిష్కారణమరణములకు కారణమేమి యుండవచ్చునని యాలోచించుచున్నవారలు సూక్ష్మముగ బరికించినచో ఇట్టి విరుద్ధములే సంప్రాప్తములై యుండునేమో ఎవరూహింపగలరు. మఱియు భుజించియు, నిద్రనుండి లేచియు, స్నానమొనర్చియు, వాంతిజేసికొనియు నుండునట్టివారలు గడియసేపు నిదానించిగాని తాంబూల చర్వణమున కుపక్రమింపజనదు."

పాలు:విద్యార్థులు :—

'ది సౌతుఇండియను మెడికలుయూనియను' వారి మాసపత్రికలో డాక్టరు టి. బి. ఓర్; డాక్టరు జెరాల్డువెయిటను అనువారలిట్లు వ్రాయుచున్నారు.—

"మీగడతీసినవికాని తీయనివికాని అయినపాలు పుచ్చుకొనుచో విద్యార్థులు పొడుగుగా నెదుగుటయు తూకమున పెంపొందుటయు కల్గునని కనుగొనబడినది. తొమ్మిదిమొదలు పదునాలుగుసంవత్సరముల వయస్సుగల బాలురకు దినమునకు ఒక్కొక్కరికి అర్థశేరు పాలిచ్చితిమి. ఇట్లు ఎనిమిదిమాసములు చేయగా వారు పాలుపయోగించని బాలురకంటె పొడుగుగాను పుష్టిగాను ఎదిగిరి. పాలయొక్క గుణమేకలదని ప్రకటింపబడు బిస్కత్తులను కొందఱికి ఇచ్చితిమి. అవి వారికట్టి క్రొత్తపుష్టిని కొనిరాలేదు. పాలుపయోగించినపిల్లలు పొడుగున, పుష్టియందు పెంపొందుటకుతోడు మంచిఆరోగ్యవర్ధమములో నొప్పిరి. తేజస్సుకలమొగము, నలుపెక్క నిగనిగలాడు తలవెంట్రుకలు, ఉద్దీపితోత్సాహము కలిగి విలసిల్లిరి. ప్రపంచమున ముందుకువచ్చిన జాతులన్నియు పుష్కలముగ పాలుత్రాగుటకు అలవాటుపడినవారే యను సత్యమున కీవిషయము పోషణమిచ్చుచున్నది."

ఆంధ్రవిశ్వవిద్యాలయప్రాచ్యవిద్వత్పరీక్షలు: స్త్రీలదుస్థితి:—

'ఒకవిద్యాభిలాషిణి' ఫిబ్రవరిమాసము 11—వ తేదీనాటి ఆంధ్రపత్రికలో నిట్లు ప్రకటించుచున్నది.—

"ఈమధ్య కొందఱు భాషాభిమానులు ఆంధ్రపత్రికయందు ప్రయివేటు విద్యార్థులకష్టములను వివరించి ప్రయివేటువిద్యార్థు లిరువదియైదుసంవత్సరములకు లోపువయసున పరీక్షలకు అర్హులు కారను నిబంధనను తీసి వేయవలయునని ప్రకటించుచు కృషిసలుపుచున్నారు. ఈ సందర్భమున మా స్త్రీలదుస్థితినికూడ ముఖ్యముగా తెలుపుకొనవలసియున్నది. ఆంగ్లేయపరీక్షలకువలె గాక ప్రాచ్యవిద్వత్పరీక్షలకు ప్రత్యేకముగా పరీక్షకు పోవుటకు అనుగ్రహించినందులకు భాషావ్యాప్తిని గురించి ఆంధ్రవిశ్వవిద్యాలయమువారి సరళహృదయమును కొనియాడవలసియే యున్నది. కాని అందులో 25 సంవత్సరములు దాటినగాని ప్రయివేటుగా విద్వాన్ శిరోమణి పరీక్షల కర్హులు కారని యుండుటచే మిగుల అసంతృప్తికరముగా నున్నది. పురుషులకిది వర్తించినను స్త్రీల కీనిబంధన పూర్తిగా పనికిరాదని వ్రాయ సాహసించుచున్నాను. ఏలయన 25 సంవత్సరములు వచ్చు సరికి సామాన్యముగా స్త్రీలు 4, 5 గురు సంతానమును గని తమ యౌవనమును, దానితో బాటు బుద్ధిబల మును, చదువుకొనుట కవకాశమును పూర్తిగా కోల్పోవుచున్నారనుట సత్యదూరము కాజాలదు. అట్టి పరి స్థితులలో నామె విద్యావ్యాసంగము చేయుట కెట్టి వీలునులేదు. పల్లెటూళ్లలోని స్త్రీలు ప్రాచ్యవిద్యాభ్యా సము చేయుట కవకాశములుకలవు. కాని అట్టివారికి పరీక్షలకు చదువవలెనను కోరికయున్నను వారు పట్టణ ములకు బోయి మగవారితో పాటు సమముగా పరీక్షలకు కూర్చుండుటకు మనస్కరించుటలేదు. ఒకచో నందుల కిష్టపడినను తల్లిదండ్రులు భర్తయు దాని ననుమతింపరు. కాన 10 మంది విద్యార్థినిలుగల ప్రతిచోటను వారికి ప్రత్యేకముగా సెంటర్ల నేర్పరచి స్త్రీవిద్యను పోషింతురని ఆంధ్రవిశ్వవిద్యాలయమువారిని కోరు చున్నాను. ఈ పైవిషయములను, ముఖ్యముగా వయోనిర్ణయనిబంధనను గురించి స్త్రీవిద్యయెడ అభిమానము గల ఉదారహృదయులును, మా ఆంధ్రమహిళాసభవారును, తదితర విదుషీమణులును తగు శ్రద్ధవహించి పూర్తిగా కార్యము కొనసాగువరకు కృషిసలిపి స్త్రీవిద్య నభివృద్ధి గావింతురని ప్రార్థించుచున్నాను."

రామమోహనుడు : స్త్రీయుద్యమము:—

బ్రాహ్మసమాజశతవార్షికోత్సవసందర్భమున పశ్చిమగోదావరిమండల తిలక నగరమగు ఏలూరునందలి స్త్రీప్రార్థనాసమాజమువారిచే ప్రకటింపబడిన శ్రీమతి సత్తి రాజు శ్యామలాంబగారిచే విరచితమగు కరపత్రమునుండి క్రిందిభాగము లుద్ధృతములు:—

"రామమోహనుని కాలమునాటి స్త్రీలస్థితి ఆ కాలములోని స్త్రీలకు తమ ప్రాణమును రక్షించు కొనుటకైనను సంఘములో స్వాతంత్ర్యము లేనిదై యుండెను. భర్తచనిపోయిన భార్య సతి యనఁబడు సహ గమనము చేయవలసినదే. పురుషులు నిరంకుశస్వాతంత్ర్యపరులై పెక్కుమందిని పెండ్లి యాడుటయును అట్టి పురుషునితో పాటు భార్యలందరును సహగమనము చేయవలసి యుండుటయు నాటిఘోరము. పసికూనలను కూడా మేళతాళములతో నూరేగించి బలవంతముగా కాళ్ళను చేతులను కట్టివైచి వద్దని విపరీతముగా నేడ్చు చున్నను భర్తయొక్క మృతకళేబరముతో పాటు చితిలో పడవేసి ఆమెపై పెద్ద దుంగలను దాపి పైకిలేచి రానివ్వక ఘోరమగు ఆర్తనాదముపైకి వినబడకుండ బాజాలను వాయించి ప్రాణములను తీసెడు యీ ఘోరదురాచారము మన దేశమందు తప్ప మరియే యితర మెుఱటుదేశమునందును ఉన్నట్లు వినము. కరుణా స్వరూపుడగు రామమోహను డీ దురంతమునుండి దేశము నుద్ధరించుటకు బద్ధకంకణుడై యనేకసభలను కావించి ప్రజలకు ప్రబోధించి అనేకుల సంతకములతో కూడిన మహాజరులను ఈ బలవన్మరణముల నాపవలసినదని గవర్నమెంటుకు పంపించెను. అట్టితరి దేశమంతయు నాయనపై తిరుగబడిరి. ఇప్పు డీబాల్యవివాహమును నిషేధించు చట్టమును చేయించిన శ్రీ హరవిలాసశారదాగారిని మనపూర్వాచారపరాయణు లెట్లు నిందిం

చుచు హుంకరించుచున్నారో చూడుడు. అట్టి తరి నూరు సంవత్సరముల క్రిందట దేశమం దింతవిద్యావ్యాప్తిలేని కాలములో కేవల మూర్ఖత్వముతో నిండియున్న దినములలో గాఢాంధకారమున గొప్ప సర్చిలైటువలె యీ సంస్కరణము దేశమును తారుమారు కావించి యెట్టి సంఘర్షణము కావించియుండునో యోచించుడు. అట్టితరి మేరుధీరుడగు శ్రీరామమోహనుడు నిశ్చలుడై నిలిచి ఘోరసమరము సలుప సాగెను. మతవిషయికసంస్కరణము కావించి బ్రహ్మోపాసనామందిరమును కలకత్తానగరమున నిర్మించి దేశమున కనేకరక్షణోపాయముల కావించెను. పిమ్మట ఢిల్లీపాదుషా రాయలవారిని స్వంతపనిమీద ఇంగ్లండు దేశమునకు పంపించెను. దాని నవకాశముగా గైకొని రాయలవారు సీమదేశమున కరిగి సతి అను స్త్రీల పాలిటి బలవన్మరణము నాపివేయు చట్టమును కావించెను. పిమ్మట దేశీయుల దురదృష్టమువల్ల కొద్ది రోజులలోనే ఆ మహామహుడు అచ్చటనే తన భౌతికదేహమును చాలించెను. ఇట్టి పుణ్యమూర్తికి భారతస్త్రీలెట్టి కృతజ్ఞత చూపవలసియున్నదో ఊహింపజాలము.

ప్రార్థనాశీల :—

ఉత్తేజకరములగు దిగువపంక్తులు 10-వ తేదీనాటి 'ధర్మసాధని'నుండి గ్రహింపబడినవి.—

"ఇంగ్లాండులోని ఒకానొకభాగ్యవతి గాలిమార్పు నిమిత్తము తానున్న పట్టణమును వదలి సముద్రపు టొడ్డు ప్రదేశమునకు బోవ సంకల్పించి యుండెను. తా పయనమగుటకు పూర్వము భోజనపదార్థములతో బండ్లను నింపి బరువును పెంచవద్దని ఆమె తన భృత్యులతో గట్టిగా చెప్పెను. ఏర్పాటు చేసికొన్న ప్రకారము ఆమె తన పరిజనముతోడను కావలసిన వస్తుసామగ్రితోడను బయలుదేరి సముద్రతీరస్థమగు ఆరోగ్యప్రదేశమునకు జనుచుండెను. మార్గమధ్యమున బరువును మోయజాలక గుఱ్ఱములు అలసిపోవుచున్నట్లు ఆ యజమానురాలికి తోచెను. అపుడామె బండ్లలోనున్న వస్తువులను పరిశీలింప దొడగెను. అపుడామెకు భోజ్యపదార్థములు కనుపించెను. యజమానురాలు వద్దని నుడివినను రహస్యస్థలమునందు పదిలముచేసి పనివాండ్రు కొన్ని ఖాద్యవస్తువులను తమ వెంట తీసికొని వచ్చుచుండిరి. ఇపుడు ఆగుట్టు బయల్పడినది. యజమానురాలు ఉగ్రురాలై సేవకులను పిలిచి యిపు డీ పదార్థముల దీసి యిచ్చట పారవేయు డనిన ఒక పనికత్తె 'అమ్మా! ఈ వస్తువుల నిచ్చోట వ్యర్థముగా పుట్టి పాలు చేయ నేల? అదిగో గ్రామ మొకటి సమీపించుచున్నది. నే నీపదార్థముల నచట నెవరికైన నిత్తును. దయచేసి కొంచెము సేపు ఓపిక పట్టుడు' అని వేడుకొనెను. గ్రామము రాగనే ఆ భృత్యురాలు ఆ ఖాద్యవస్తువుల నెల్ల తీసికొని ఒకటి రెండిండ్లు దాటి ఒక గృహమున ప్రవేశించెను అందు చినిగిపోయిన మలినవస్త్రములను దాల్చి ఒక స్త్రీ చేతులు జోడించి ఈశ్వరుని ప్రార్థించుచుండెను. ప్రార్థన ముగియువరకు వేచియుండి ఆభృత్యురాలు తా దెచ్చిన భోజనవస్తువుల నెల్ల ఆ పేదరాలికి నొసగెను. నిరుపేదయగు ఆ స్త్రీకి తత్సమయమున కలిగిన సంతోషమునకును, కృతజ్ఞతకును, విశ్వాసమునకును మేర లేదు. తనకు ఆహారద్రవ్యములను తెచ్చి యిచ్చిన మగువను జూచి "అమ్మా! నాభర్త దీర్ఘకాలము వ్యాధిచే పీడితుడై యిటీవలనే మృతి జెందెను. ఆయన చికిత్స నిమిత్తమును ఉపచారమునిమిత్తమును నా సర్వస్వమును ధారపోసితిని. నా దేహములోని రక్తమాంసములుగూడ ఆయన సేవకై యర్పించి చర్మము ఎముకలతో నే నిట్లు నిలిచియున్నాను. ఆహారద్రవ్యములు అన్నియు పూర్తిఅయ్యెను. నేడు ఉపోష్యము చేయవలసిన స్థితి సంభవించినది. భగవంతుని గూర్చి 'తండ్రీ! నేడు నేను తిండిలేక మాడవలయును. లేదా ఏ అనాథ శరణాలయములోనో ప్రవేశింపవలయును. ఇది నీ కిష్టము గానిచో అన్నము నొసంగి యీ దినము నాప్రాణము కాపాడుము' అని కన్నీరు కాల్వలు గట్ట ప్రార్థించితిని. పరమపిత యీ దీనురాలి ప్రార్థన నాలకించి సమృద్ధిగా నాకు ఆహారముఁ దయచేసి యున్నాడు. ఆహా! ఆయన కారుణ్యము అపారముగదా" అనెను. ఈశ్వరుని దయ యందు ఆ పేదరాలి కెట్టి విశ్వాసము? ఇట్టి సరళవిశ్వాసమే మనుష్యులను తరింపజేయునది. భగవంతుని దయాపరత్వమునందు నమ్మకము కలిగింప జాలని దర్శనశాస్త్రము లేల? విజ్ఞానచర్చ లేల? ఈశ్వరకారుణ్యమునందు దృఢవిశ్వాసముగలవారు ధన్యులు."

మాంటినిగ్రో స్త్రీలు

మాంటినిగ్రో ఆల్బేనియా, సెర్బియా, హెర్జిగోవినా దేశములనడుమ ఎడ్రియాటిక్ సముద్రమునకు కొంచమవలనున్న చిన్నదేశము. ఆదేశము బహువత్సరములు పారతంత్ర్యమున మ్రగ్గినది. పర్వతబహుళమైన దేశమగుట అందలి ప్రజలు దృఢకాయులును, శ్రమకోర్చెడు వారునైయున్నారు. ఆ దేశపు పురుషులు స్వదేశస్వాతంత్ర్య సంపాదనార్థము పడినకష్టములు పరశ్శతములు. ఈ విషయమున ఆ దేశపుస్త్రీలు

మైలీవా రాణి

మాంటినిగ్రోస్త్రీల సౌందర్యము అంగసౌష్ఠవము జాతీయములగు దుస్తులు ఈమెకడ కాంచనగును.

పురుషులకు చేసిన తోడ్పాటు స్తుత్యాతీతమై యున్నది. గృహకార్యనిర్వహణమునకు తోడు పెద్దపెద్దబరువులను మోయుట, భూమిదున్ని వ్యవసాయముచేయుట మొదలగు వానిని నిర్వహించుచు పురుషులు తమ శక్తినంతటిని యుద్ధప్రశంసలయందే గడపునట్లు ఆ దేశపుస్త్రీలు చేసిరి. పురుషుడనగా ఆ దేశమున యుద్ధముచేయు ఒకానొక యంత్రము. పురుషునికంటె స్త్రీ ఏ విషయమునను లొచ్చుకాదను సత్యము ఆ దేశమున బాగుగ ఆచరణమున నున్నది. యుద్ధకార్యములను మాత్రము పురుషునకు వదలి ఆ దేశపుస్త్రీ మిగిలిన సకలకార్యములను తానే చక్కబెట్టును. చర్చికిపోవునప్పుడును, ఒకప్రదేశమునుండి మఱియొక ప్రదేశమునకు ఏదైన భారమగు సామానుగొనిపోవునపుడును తప్ప మిగిలిన సమయములందు అచ్చట స్త్రీలు బయట కానరారు. మాంటినిగ్రోదేశపు న్యాయశాస్త్రము ప్రకారము హత్యానేరము తప్ప మిగత ఎట్టినేరములును స్త్రీలపై మోపుటకు వీలులేదు. భార్యచేసిన నేరములకు భర్తయు, కూతురుచేసినవానికి తండ్రియు, చెల్లెలుచేసినవానికి సోదరుడును జవాబుదారులై యుందురు. ఇది లెస్సగనేయున్నది. ఏమందురా? ఇంతకుముందు చెప్పినట్లు ఆ దేశమున పురుషులు అవసరము వచ్చినపుడు యుద్ధముచేయుట తప్ప మిగిలిన ఏకార్యమును చేయ

నక్కఱలేదు. సహజముగ తాము చేయుకార్యములనేగాక పురుషులుచేయు పనులను కూడ తామే నిర్వహించి శక్తికిమించి పనిచేసి కొద్దికాలమునకే శరీరపాటవమును పోగొట్టుకొను స్త్రీలవిషయమున ఈమాత్రపు బాధ్యత పురుషులువహించుట లెస్సయే.

మాంటినిగ్రోస్త్రీలు వ్యవసాయమునందు శ్రద్ధ ఉత్సాహము కలవారు. తమది సారవంతమైనదేశము కాకపోయినను ఆ దేశపుస్త్రీలు కష్టపడి భూమినిచీల్చి పంటలపండింతురు. అనుగునేలనైనను వారు ఊరికేఉంచరు. అచ్చట ఒక్క బంగాళా దుంపనైనవిత్తి పండించెదరు. కొండ అంచులు, లోయలుకూడ ఆ స్త్రీలు మడులుగ నుపయోగింతురు. ఇంతకష్టపడినను వారికి కడుపు నిండ ఆహారము దొరుకుట దుస్తరమే.

మాంటినిగ్రోస్త్రీలు వీరవనితలు. వారు సమస్తకార్యములను తాముచేసి యుద్ధకార్యములకు బంపిన పురుషులు అందు వెనుకంజవైచిరేని అట్టివారికి తమ దుస్తులనొసగి కత్తిపట్టిన ఆతనిచేత కదురునుంచి మఱికొన్నికదురులతో వారిని బాది దేశమునుండి తఱిమివేయుదురు.

మాంటినిగ్రో దేశస్థుల ఇండ్లు సాధారణముగ ఒక అంతస్థునే కలిగియుండును. పశువులను పెంచువారియిండ్లుమాత్రము రెండంతస్థులు కలిగియుండును. క్రిందిఅంతస్థున పశువులును పైఅంతస్థున ప్రజలును నివశింతురు. ఇంటికి పొగపోవు గొట్టములు ఉండవు. పర్వతబహుళమైన దేశమగుట సాఫీయైనరోడ్లులేవు. తపాలు మోటారులు కొనిపోవును.

కొంచమగు దుస్తులు

ఇతర ఐరోపాదేశీయస్త్రీలవలె మాంటినిగ్రో స్త్రీలు ఆడంబరమగు దుస్తులు ధరింపరు. జాబ్బా, జాబ్బాపైన చేతులు లేని పొట్టిజాకట్టు, (బుటెదారి పనిచేయబడియుండును) నడుమునకు పిల్కబట్ట ఇవి ఆదేశపు స్త్రీల దుస్తులు.

ఆదేశమున అవివాహితలగువారు ఎఱ్ఱనిశిరోభూషణమును తాల్తురు. వివాహానంతరము నల్లనిశిరోభూషణమును ధరింతురు. ఆ దేశమున నీరు ఆవునేతికంటె కూడ అధికమగు విలువతో చూడబడును. నూతులు తక్కువ; ఉన్నను అవి పాతాళలోకమునకు మార్గము చూపుగోతులు మాత్రమే. మాంటినిగ్రోయందు కొన్నికొన్ని తావులలో జలమే దొరకదు. కావుననే దాడివెడలువారా దేశమును జయించుట బహుకష్టముగానుండినది. మంచుకరిగించుకొని మంచినీరుగా ఉపయోగింతురు.

డైరి

జనవరి: 21:—శ్రీమతి వంగల వాణీబాయిగారు (శ్రీ వంగల శివరామగారి సతి) 1929-వ సంవత్సరము జూలై మాసారంభమున భర్తగారితో యూరపు ఖండమునకు వెళ్లి ఇటలీ, స్విడ్జర్లాండు, ఫ్రాన్సు, హాలండు, జర్మనీ, బెల్జియము, ఇంగ్లాండు, స్కాట్లండు, ఐర్లాండు మున్నగు దేశములను చూచి హిందూదేశమునకు ప్రయాణమై వచ్చి బొంబాయి చేరిరి.

" 22:—బొంబాయినగరమున శ్రీమతి సరోజనీదేవిగారి అధ్యక్షతక్రింద జరుగుచున్న నాలుగవ అఖిల భారత మహిళాసభవారు స్త్రీ జనాభివృద్ధికి తోడ్పడు పెక్కు తీర్మానములు గావించిరి.

" 23:—బ్రాహ్మసమాజ శతవార్షికోత్సవ సందర్భమున పశ్చిమగోదావరి మండలములోని మాధవరమునందలి ప్రార్థనసమాజములో శ్రీమతి బాలసీతారత్నమ్మగారి అధిపత్యమున స్త్రీల బహిరంగ సభ జరిగెను. సభలో అధ్యక్షురాలు అహింసనుగూర్చి కొన్ని పద్యములు చదివి ఉపన్యాసము గావించెను.

" 24:—గవర్నరుగారి సతి మైలాపూరునందలి సేవాసదనము సందర్శించెను.

" 25:—బరంపురములో నూతనముగా స్థాపింపబడిన 'యువతీనాటక సభ' వారు శ్రీకృష్ణతులాభార నాటకమును ప్రదర్శించిరి. ఇందు స్త్రీలు స్త్రీపురుషపాత్రములును పురుషులు పురుష పాత్రలను ధరించిరి. ఇందు మిస్. యం. ఎన్. రాజితం అనునామె సత్యభామ పాత్రను ప్రశంసనీయముగ నిర్వహించెను.

" 26:—సంపూర్ణస్వాతంత్ర్యోత్సవదినము. ఆసందర్భమున ఢిల్లీ నగరమున ఆర్యసమాజభవనమున జరిగిన మహిళాసభకు రెండువేలమంది స్త్రీలు వచ్చిరి.

" 27:—

" 28:—బెల్లామీకన్య అను ఐరోపాదేశస్థురాలు తన స్నేహితుడగు డాక్టరు షా అను హిందూదేశస్థునితో నాట్యమాడ లండనులోని ట్రాసెండు రెస్టారెంటునకుబోవ అచ్చటి యజమానులు నల్లవానితో నాట్యమాడు కొఱకైనచో ఆమెను రానీయమనిరి. బెల్లామీకన్య ఈ విషయము వెంటనే లేఖాముఖమున శ్రీరాణీగారికి తెలియజేసెను.

" 29:—కొచ్చినుసంస్థానపు సీనియరు రాణీగారగు శ్రీపళియఅమ్మగారు తమ ఏనుబదితొమ్మిదవఏట మరణించిరి.

" 30:—కొంతకాలమునకుముందు హిందూదేశమునకు వైస్రాయిగానున్న లార్డురీడింగుగారి భార్యపరమపదించెను.

" 31—యుద్ధమువలదని 60 00 000 అమెరికను స్త్రీలును, 18 00 000 జపాను స్త్రీలును సంతకము చేసి ఆ మహాజరును లండనులో జరుగనున్న నౌకాదళనిర్ణయసభ కందచేయుటకు అమెరికను, జపాను స్త్రీలు ముగ్గురు లండను చేరిరి.

—పడుపువృత్తి నిర్మూలనపుబిల్లు మదరాసు శాసనసభలో అధిక సంఖ్యాకులచే ఆమోదింపబడెను.

ఫిబ్రవరి: 1:—గూడూరు నివాసులు శ్రీ టి. వేంకటకృష్ణయ్యగారి (ఎం. ఏ. బి. ఇ. డి.) భార్యయు విద్యా

వతియునగు శ్రీ॥ సూర్యకాంతమ్మగారు పదునేడేండ్ల బాలప్రాయమున నిన్న ఉదయము 9 గంటల 20 నిమిషములకు ఇహలోకము వీడిరి.

ఫిబ్రవరి 2:—నైజాము ప్రభుత్వమువారు హైద్రాబాదులోనున్న మహబూబియా బాలికా పాఠశాల భవన నిర్మాణమునకై 1,78,900 రూపాయిలను మంజూరుచేసిరి.

,, 3:—రాజమండ్రి పురపాలక సంఘమువారి సన్మానపత్రమునకు ప్రత్యుత్తరమిచ్చుచు శ్రీ గవర్నరు గారు ఆంధ్రస్త్రీలకు ప్రత్యేక మొక కళాశాల నిర్మించువిషయము ఆంధ్రవిశ్వవిద్యాలయాభివృద్ధితో సంబంధించి యుండునని చెప్పిరి.

,, 4:—మద్రాసు సంగీతపరిషత్తువారు క్వీను మేరీసుకళాశాలలో బి. యే. తరగతిలో కూడ సంగీత మొకవిషయముగ చేర్పఅవలయునని ప్రధానమంత్రిగారిని సందర్శించి కోరిరి.

,, 5:—మద్రాసులో టెన్నిసునందు చాలా పేరుపడి గతమూడేండ్లనుండియు దక్షిణ ఇండియా చాంపియనుషిప్పు పందెములయందు జయముపొందియున్న ముల్లెరు కన్య రైల్వే ఉద్యోగియగు హొర్యా అలను నెయిలరుగారిని వివాహమాడెను.

,, 6:—యుద్ధబహిష్కరణవాదినులగు స్త్రీలు మగ్డొనాల్డుగారిని చూచిరి. లండను సభ జయప్రదముగ జరిగి వీరికి తోడ్పడగలదనియు, ఈ పనిని సాగించుచునే యుండవలెననియు,ఇట్టి సభ లింకను జరుగవలసియున్నవనియు మగ్డొనాల్డుగారనిరి.

,, 7:—శ్రీ గవర్నరుగారి సతి బెజవాడలో స్త్రీల ఇండియా సంఘమువారి భవనశంఖుస్థాపనోత్సవము గావించెను.

,, 8:—అనంతపురములోని గవర్నమెంటువారి స్త్రీల బోధనాభ్యసన పాఠశాలాసారస్వతసంఘమువారి వార్షికోత్సవము సాయంకాలము 5 గంటలకు దత్తమండల కళాశాలా మందిరమున జరిగెను.

,, 9:—గ్వాలియరు సర్దారు పాఠశాలాధ్యక్షులగు పియర్సు అను విదేశీయుడు తన మతమును విడిచి హిందూమతమును స్వీకరించి హిందూమతస్థులగు కీ. శే. యస్. జి. పరంజిపి వారి కుమార్తె అనసూయను వివాహమగుదురని 'టైమ్సు ఆఫ్ ఇండియా' పత్రిక తెలుపుచున్నది.

,, 10:—తన భర్త లాలాదివానుచందుగారి ఆకస్మికమరణముచే గలిగిన దుఃఖమును భరింపలేక శ్రీమతి ప్రకాశదేవి (ఢిల్లినివాసిని) తన స్నానపుగదిలో రివాల్వరుతో ప్రేల్చుకొని ఆత్మహత్యగావించుకొన ప్రయత్నించెను. ఆహా! భారతస్త్రీల పతిప్రేమ!

,, 11:—తన అంగీకారవయోనిర్ణయపు బిల్లునకు సహాయము చేకూర్చుకొనుటకు హరబిలాసు సారుగారు నూతనఢిల్లీకి వచ్చిరి.

,, 12:—మద్రాసు కార్పొరేషనువారు శ్రీ సత్యమూర్తిగారు ప్రతిపాదించిన క్రింది తీర్మానము నామోదించిరి. "శిశుసంరక్షక సంఘాధ్యక్షురాలు సూచించిన జన్మనిరోధప్రచారము కూడదని ప్రతిఘటించుచుఅది కార్పొరేషనువారి విధులలోనొకటి కాదని ఈసభ వారుఅభిప్రాయపడుచున్నారు."

,, 13:—రాజమండ్రి పురమందిరమున కీ. శే. శ్రీ దామెర్ల రామారావుగారి పంచవార్షికస్మారక సభలో శ్రీమతి కృష్ణాబాయికన్యగారు బి. యె., యల్. టి. గంభీరోపన్యాసము గావించిరి.

,, 14:—రాజమండ్రిలోని గవర్నమెంటు స్త్రీల బోధనాభ్యసనపాఠశాల వార్షికబహుమానప్రసాదదినోత్సవము శ్రీ సి. వి. కృష్ణస్వామి అయ్యరువారి అధ్యక్షత క్రిందజరిగెను.

,, 15:—అనంతపురము స్త్రీసమాజమువారి వార్షికోత్సవము అనంతపురమండల న్యాయాధికారియగు అనిరుద్ధినుగారి సతి సుల్తానాబీగముగారి అధ్యక్షతక్రింద జరిగెను.

,, 16:—కెనడాసినేటులో నార్మనువిల్సుగారి భార్య సభ్యురాలుగా నియమింపబడినది. సినేటుసభ్యత్వము వహించిన కెనడాస్త్రీలలో ఈమె ప్రథమురాలు.

„ 17:—శ్రీమునగాల రాజావారు ఏలూరునందలి శ్రీ అన్నపూర్ణాదేవి విద్యాలయమునకు 100 రూపాయిల విరాళము వాగ్దానముచేసిరి.

„ 18:—సీతానగరం యేస్టేటు జమీందారిణీగారగు, వాడ్రేవు జగ్గయ్యమ్మారావుగారు జ్వరబాధితులై రాజమహేంద్రవరమున సాయంకాలము తమకు 52 సంవత్సరముల వయస్సున కాలధర్మము నొందిరి. తమ మరణశాసనములో 80 వేల రూపాయిలను బీద నియోగి బ్రాహ్మణవిద్యార్థుల సహాయార్థమును, 20 వేల రూపాయిల వేదవిద్యనేర్చుకొను విద్యార్థుల సహాయముకొఱకును ధర్మముచేసిరి.

„ 19—వంగదేశస్త్రీల నాల్గవ విద్యాసభ మోరుభంజి మహారాణీగారగు శ్రీమతి చారుదేవిగారు అధ్యక్ష్యమున కలకత్తాలో సాయంకాలము నాలుగు గంటలకు ప్రారంభమయ్యెను.

గ్రంథవిమర్శనలు

నారాయణశతకము:—

పాటగాపాడదగిన ఛందమున వాక్సులభశక్తిగల ఒకానొక పూర్వకవీశ్వరునిచే వ్రాయబడిన చక్కని శతకము. వేదాంతవిషయికజ్ఞానమును సులభముగ తెలిసికొనగోరువారీ శతకమును చదివినజాలును. విశేషవిద్యాగంధములేని స్త్రీలుకూడ చదివి సులభముగ అర్థము చేసికొనజాలు తేలికశైలిలో ఒప్పుచున్నది. పాటపణితిని వ్రాయబడియుండుటచే నిది వారు కంఠస్థమొనర్చుకొనుటకు అనువైయున్నది. ఇందలి మనోహరమగు శైలిని సులభగ్రాహ్యమగు విషయవివరణమును ప్రదర్శించుటకు నాలుగుపదముల ఉదాహరింతుము.

వేగిలేచినదిమొదలు
  సంసారసాగరంబున నీదుచు
నీ గుణము లొకవేళను
  తలంపగదె మేలనుచు నారాయణా!

ఆటలన్నియు రంకులు
  జేసాడుమాటలన్నియు బొంకులు
పాటింపనీతకైన
  నున్నదేపాపంబు నారాయణా!

లాభలోభము వవిడిచి
  యిహపరములను ఫలమ్మాసింపక
నీ భక్తులైనవారు
  ధన్యులై నెగడెదరు నారాయణా!

చిలుకపలుకులు పలికితి
  నాకేమితెలియుం దత్త్వరహస్యము
వలదు వను జేరమెంచ
  సాధులకు నలినాక్ష నారాయణా!

చక్కని ఈ శతకమును శ్రీపెరంబూరు నటేశమొదలియారువారు మంచిముద్రణమున వెలయించినారు. గ్రంథము సైజు ఫూల్‌స్కేపు, ఇరువదియైదు పుటలు. 1929–వ సంవత్సరమున ప్రకటితము. వెల 0-2-0 అణాలు. వలయువారు శ్రీపెరంబూరు నటేశమొదలియారు, 49, తులసింగమొదలివీథి, పెరంబూరు పోస్టు, మద్రాసు అని వ్రాయునది.

సనాతనధర్మప్రశ్నోత్తరావళి:—

సనాతనధర్మమును సాధారణులకు బోధించుటకుగాను ప్రశ్నోత్తరముల రూపమున వ్రాయబడిన చక్కని గ్రంథము. ఇది ప్రథమవాచకము. ఇందు ధర్మము; వేదములు; వేదశాఖలు; ఉపవేదములు; వేదాంగములు; బ్రాహ్మణములు; ఆరణ్యకములు; ఉపనిషత్తులు; ధర్మశాస్త్రములు; ఇతిహాసపురాణములు; ఉపాంగములు; షడ్దర్శనములు; అవతారములు; ప్రాతఃకాలకృత్యములు; సంస్కారములు; జాతులు; ఆశ్రమములు; కాలము; సంప్రదాయభేదములు; శ్రాద్ధాచరణము; పుణ్యతీర్థములు; పర్వకాలములు; మూర్తిపూజ; అస్పృశ్యత; సదాచారము అను ఇరువదిమూడు విషయములనుగూర్చిన సమాచార మీ గ్రంథ

మున శ్రుతి, స్మృతి, ఇతిహాస, పురాణప్రమాణయుక్తమనుభవపూర్వకముగ సంగ్రథితమైయున్నది. ఆర్యసంప్రదాయములతో ప్రవేశపరిచయము కల్గించుకొనగోరువారు ముఖ్యముగ చదువదగిన గ్రంథము. డెమ్మీసైజు 30 పుటలు. 1929-వ సంవత్సరమున ప్రచురితము. వెల 0-4-0 అణాలు. గ్రంథము వలయువారు గ్రంథ సంపాదకులగు క. మార్కండేయ శర్మగారికి, బృందావనము, కీల్‌పాకు, మదరాసు అని వ్రాయవలెను.

గ్రంథస్వీకారము

1. పశువైద్యవస్తుగుణదీపిక — యేజెళ్ల శ్రీరాములు చౌదరిగారి; 2. విషాద సంసారము—ఆదిభట్ల తరిణయ్యసిద్ధాంతిగారు; 3. పశునేత్రచికిత్స—యేజెళ్ల శ్రీరాములు చౌదరిగారు; 4. శ్రీవిఘ్నేశ్వరచరిత్రము — గొబ్బూరు వెంకటానందరాఘవ రావుగారు; 5. పశువ్రణచికిత్స—యేజెళ్ల శ్రీరాములు చౌదరిగారు;—6. ప్రేమ—వెలువోలు సీతారామయ్యచౌదరిగారు.—ఈగ్రంథములను వందనములతో నందుకొంటిమి. కాలక్రమమున విమర్శింపగలమని మనవి.

పత్రికాపరిచయము

వర్ణాశ్రమ:—

వర్ణాశ్రమ ధర్మములను ప్రబోధించుటకేర్పడిన మాసపత్రిక. సంపాదకుడు మోపిదేవి వేణుగోపాల రావుగారు. సాలుచందా 1-8-0 మాత్రము. విమర్శనార్థము మాకందిన మూడవసంచికలో వర్ణాశ్రమ, 'స్త్రీస్వాతంత్ర్యమర్హతి,' మతద్రోహమా? కాదుమరేమిటి?, కాంగ్రెసునకు అల్టిమేటము, కాంగ్రెసునాయకులచర్య, వర్ణాశ్రమ వాదులకర్తవ్యము, నిరశనవ్రతము నేరముకాదా?, ఉపన్యాసకేసరి, ధర్మము, విశేష వితర్కాంశములు మొదలగు వ్యాసములు గలవు. తన ఆదర్శములను బాగుగ వెల్లడించుచున్నది. పత్రిక వలయువారు సంపాదకునిపేర బెజవాడకు వ్రాయునది.

పుష్పాంజలి:—

సారస్వతసాంఘిక చరిత్రాత్మక పరిశోధక కథలు, వ్యాసములు, పద్యములు ప్రచురించుమాసపత్రిక. మొదటిసంచిక జనవరిమాసమున వెలువడినది. ఈ సంచికలో ౧. అమ్మకం —(కథ) సంపాదకుడు; ౨. అంజలి — (పద్యములు) శ్రీ వేంకట కాళిదాసకవులు; 3. విమల — (కథ) శ్రీ వడ్డాది శేషగిరిరావు బి. యె.; ౪. వియోగిని — (పద్యములు), కవికుమారుడు; ౫. ఉపగుప్త — శ్రీ వెంపటి నాగభూషణం; ౬. అస్పృశ్య మహర్షి; హరిదాసు — శ్రీ కొచ్చర్లకోట కామేశ్వరరావు; అను విషయములు గలవు. పత్రిక సంపాదకుడు. జొన్నలగడ్డ వేంకటరాధాకృష్ణయ్యగారు. పత్రికయొక్క ఆశయములు "నేడు ప్రపంచవాఙ్మయమున చిన్నకథలు వ్రాయుట మహాశిల్పముగ నెన్నబడుచున్నది. ఇట్టి నవ్యశిల్పసౌభాగ్యమునకు మేమువితరీతి నాంధ్రభారతి కలంకారముగూర్ప యీ చిన్నికథల పత్రికను ప్రారంభించియున్నాము." పత్రిక డెమ్మీసైజున 24 పుటలు. సాలుచందా 0-12-0 అణాలు మాత్రము. తెలుగుపత్రికలలో ఇది మిక్కిలి చవకపత్రిక. వలయువారు పత్రికాప్రకటనకర్తలగు కర్పగం అండ్ కంపెని, 5, వీరాస్వామిపిళ్లె వీథి, మదరాసునకు వ్రాయవలెను.

ఆఫ్ఘనిస్థానము : ఘోషా పద్ధతి :—

'టైమ్సు ఆఫ్ ఇండియా' విలేఖరి యొకడు పెషావరునుండి ఇట్లు వ్రాయుచున్నాడు: "ఫ్రాంటియరు అడ్వొకేటు అను వార్తాపత్రిక యొక్క కాబూలు విలేఖరి తెలిపిన దానిని బట్టి ఇప్పుడు ఆఫ్ఘనిస్థానమునకు రాజుగానున్న నాదిర్‌ఖానుగారు తమ రాజ్యములోని స్త్రీలు ఘోషాపద్ధతి వదలివేయ వచ్చునని ఆదేశించియున్నారు. ఆ ఆజ్ఞప్తిననుసరించి అంతఃపురస్త్రీలుకూడ మోటారుకారులనెక్కి ఎట్టి మేలిముసుగును లేక నడివీధుల వెంట పోవుచున్నారు." వెనుకటి ఆఫ్ఘనురాజగు అమానుల్లాగారు ఇతర సంస్కరణములతోడు ఘోషాపద్ధతిని నిర్మూలనమునకు ప్రయత్నించి ఒక్క సంవత్సరము నిండినదో? లేదో? సంస్కరణములు కొనివచ్చినందులకు అమానుల్లా రాజ్యపదభ్రష్టుడైనాడు. అమానుల్లా అనంతరము రాజ్యమును పొందిన నాదిరుఖాను ఆసంస్కరణములనే తిరిగికొని వచ్చుట ఆశ్చర్యముగా నుండకమానదు. అయితే అమానుల్లా నాదిరుఖానుల సంస్కరణపద్ధతులయందు చాలవ్యత్యాసముగలదు. అమానుల్లాయందు సంస్కరణాభిలాష అగ్గలమై ఘోషాపద్ధతి విసర్జించుట నిర్బంధ మొనర్చునట్లు చేసినది. ఆకారణమున సంప్రదాయపరులు అతనిని శక్కరించిరి. నాదిరుఖాను సంస్కరణమున ఇట్టి నిర్బంధములేదు. ఇష్టమున్నవారు ఘోషాపద్ధతి వదలివేయుటకు ఎంత అవకాశమున్నదో ఇష్టములేనివారు దానిననుసరించుటకును అంతే అవకాశమున్నది. భారమంతయు ప్రజలపై పెట్టి లోకాభిప్రాయమెట్లు పోవుచున్నదో కనుగొనుచున్న వశీకృతచిత్తుడు నాదిరుఖాను. రేగుటి తంగేళ్లుగ త్రొక్కుచు పరుగెత్తి బోర్లపడుటకంటె నిదానమున కూర్చుండి కార్యసానుకూలము చేసికొనుట క్షేమకరమను పద్ధతి అమానుల్లా నాదిరుఖానులచరిత్ర స్పష్టీకరించుచున్నది. నిదానముమీద కార్యములు నెఱవేర్చుకొనువాడు కావుననే నాదిరుఖాను నేడు అమానుల్లా తిరిగి ఆఫ్ఘనిదేశమునకు వచ్చుచున్నను ఎట్టి కంగారును పడకున్నాడు.

రాజ్యాంగవిధానమున ఎట్టి విక్రాంతివిప్లవములకు కారణభూతమైనను ఆఫ్ఘనిస్థానమున అచిరకాలముననే ఘోషాపద్ధతి సమసిపోవు సూచనలు సర్వత్ర చూపట్టుచునేయున్నవి.

కీ. శే. రీడింగు ప్రభ్వి:—

శ్రీ ఇర్విను ప్రభువుగారికి పూర్వము మనకు వైస్రాయిగానున్న రీడింగుప్రభువుగారి సతి (1930-వ సంవత్సరము) జనవరి ముప్పదవ తేదీని కాలప్రాప్తి నొందిన వార్త తెలుపుటకు మిక్కిలి విచారించుచున్నాము. ఆమె హిందూదేశమున నున్న దినములలో ఇచ్చటి సాంఘికపరిస్థితులను చక్కచేయ ఎక్కువగ పాటుబడినది. భారతదేశమున ఈమె ఆసుపత్రులకుగాను పదిలక్షల పౌనులు వసూలుచేసినది. ఇవి అన్నియు ఆమహనీయురాలు తన అధికారపదవి ప్రజాక్షేమమునకు వినియోగించినదనుటకు ప్రబల నిదర్శనములు. ఆమె పవిత్రాత్మకు శాంతి ప్రసాదింప సర్వేశ్వరుని సంప్రార్థింతుము.

శ్రీ మల్లయ్యశాస్త్రిగారి కార్యదీక్ష:—

పండితులగువారు పూర్వాచారములను—అవి ఎంతటిదురాచారములైనను—విడనాడుటకు అంగీకరింపరు. విడనాడుచో తాము శ్రోత్రియ శిఖామణుల మనిపించుకొనుటకు వీలుచాలదను భయము వారిని పిశాచమువలె వేధించుచుండుటచేత దేశమాతయొక్క తపఃఫలముచేత సకృతుగ కొందఱు పండితులు అట్టిభయపిశాచమును పాఱద్రోలి దేశకళ్యాణమునకు మార్గము చూపు నవీనాచారములను స్వీకరించి ఆచరించి సంశయగ్రస్తులగు ప్రజల హృదయమున కార్యోత్సాహమును పూరింతురు. పర్లాకిమిడి కళాశాల పండితులగు కావ్యతీర్థ బంకుమల్లి మల్లయ్యశాస్త్రిగారు సాంఘిక సంస్కరణములకు శాస్త్రములనుండి ప్రమాణములనెత్తి వ్యాసముల వ్రాసి ప్రజలకు చెప్పుచుండిరి. చెప్పినంత చేయగల ధీరశిఖామణులుగావున వారు ఇపుడు తమ బాలవితంతుపుత్రికలను శతావధాని వేమల సత్యనారాయణశాస్త్రిగారికిచ్చి పరిణయముచేసిరి. వివాహము శ్రోత్రియకుటుంబమునందు జరిగిన వితంతూద్వాహమగుటయు, శ్రోత్రియులగు పండితులనేకులు వివాహమునకు విచ్చేసి వధూవరుల నాశీర్వదించుటయు ఇచ్చో గమనింపదగిన విషయము. ఇందువలన నీయుడు వీరేశలింగము పంతులు పావన గౌతమీతీరమున ఎన్నడో నాటినసంస్కరణ బీజము ఇపుడు ఎట్లు మొలకెత్తి మొటికయై మ్రానై ఫలోన్ముఖమైనదో తెలియవచ్చును. శ్రోత్రియకుటుంబమున పుట్టువుగన్నను పూర్వాచారశృంఖలములను కొనగోరచిదిమివైచివితంతుకన్యను వివాహమాడిన యువకులకు ఆచరణతోకూడిన సందేశ

మిచ్చిన శ్రీయుత వేదుల సత్యనారాయణశాస్త్రిగారి సంస్కరణాభిలాషోన్నతికి జయవెట్టుచున్నాము. హిందూసంఘమును పీల్చి పిప్పిచేయుచున్న దురాచారములను కేవలము అక్షరవిన్యాసము చేతనేగాక ఆచరణముచేతకూడ సంస్కరించుటకు దొరకొన్న శ్రీయుత బంకుమల్లిమల్లయ్యశాస్త్రిగారి కార్యదీక్షను కొనియాడుచున్నాము.

కడపమునిసిపాలిటి: శ్రీకోటిరెడ్డిగారిసతి:—

శ్రీకోటిరెడ్డిగారిసతి కడపమునిసిపాలిటి సభ్యురాలుగానున్నది. ఆహోదాలో ఆమె ఈమధ్య మునిసిపలుసంఘసభలో మునిసిపాలిటిక్రింద పనిచేయుచున్న ఆడపాకీవాండ్రు ప్రసవించినపిమ్మట నెలరోజులు పూర్తిజీతముమీద సెలవియ్యవలయునను తీర్మానము గొనివచ్చెను. తీర్మానము ఏకగ్రీవముగ అంగీకరింపబడెను. స్త్రీలకష్టసుఖములు స్త్రీలకే గాని తెలియవు. కావున స్థానికసంస్థలలో స్త్రీలకు కూడవలయునంత ప్రాతినిధ్యముండిన ఆయా సంస్థలక్రింద పనిచేయు కార్మికస్త్రీల కష్టసుఖములు పూర్తిగవిచారణకు వచ్చుటకు అవకాశముండును. శ్రీకోటిరెడ్డిగారిసతి తమ మునిసిపలుసంఘసభ్యత్వమువలన గలిగినపలుకుబడిని ప్రజాక్షేమకరవిషయములకు వినియోగించి యథాశక్తిని దేశకళ్యాణమునకు తోడుపడుచున్నందులకు హృదయపూర్వకముగ అభినందించుచున్నాము.

వంగశాసనసభ: స్త్రీస్వాతంత్ర్యము:—

హిందూదేశమునందలి వివిధరాష్ట్రములయందు సర్వవిధముల వంగరాష్ట్రము పురోభాగమున నడచుచున్నదని జనవాక్యము. అట్టిచో ఇతరరాష్ట్రీయశాసనసభలు స్త్రీలు శాసనసభ్యురాండ్రగుటకు సమ్మతించియుండ ఈ రాష్ట్రముయొక్క శాసన సభలో స్త్రీ స్వాతంత్ర్యతీర్మానము ఓడింపబడుట మిక్కిలి శోచనీయముగనున్నది. శ్రీ పి. ఎన్. గుహాగారు స్త్రీలు శాసనసభకుసభ్యురాండ్రుగ ఎన్నుకొనబడుటకు హక్కుండవలెనను తీర్మానమును ప్రతిపాదించుచునిట్లుపలికిరి. "వంగరాష్ట్రపుస్త్రీలు ఓటుచేయుటకు 1925–వ సంవత్సరమున హక్కు ఈయబడెను. ఇప్పుడు వారు శాసనసభలో సభ్యురాండ్రుగ ఎన్నుకొనబడుటకు అంగీకరించుట దానికి సవ్యఫలమగును." ప్రభుత్వము వారితరఫున హోముమెంబరు మోబర్లేగారు మాట్లాడుచు "ఇందు చాలకష్టములున్నవి. ఈ హక్కునుబట్టి కొందఱుస్త్రీలు ఎన్నికలకు నిలువవచ్చును. వారీసభలోనుండ నర్హులు కాని వారుగా నుండవచ్చును." ఈవాక్యములు ఎంత అశుచిప్రాపకములుగ నున్నవి? మున్నొకసారి అప్పుడు వంగరాష్ట్రపాలకుడుగానుండిన లిట్టను ప్రభువు హిందూస్త్రీలను

గుఱించి నీచముగ పలికియున్నాడు. దానికి అతనికి అప్పుడే దేశమంతయు తగినజవాబు నిచ్చియున్నది. ఆవాక్యములు ప్రస్తుతము మోబర్లేగారు పలికిన వానికంటె తీవ్రతరములే. అయినను మోబర్లేగారి వాక్యములనుకూడ ప్రతిఘటించి నిజము స్థాపింపవలసియున్నది. మానవతులగు వంగవనిత లిందులకు పూనుకొందురుగాక! స్త్రీలనిన ఇంత చులకనగ సంభాషించు దురభిమానమును మోబర్లేవంటి పురుషులు విడనాడుటకు ఎంతకాలముపట్టునో?

శ్రీ బుర్రా సత్యనారాయణగారు: ఆంధ్రస్త్రీ విద్యాసమస్య:—

యువకులగు ఆంధ్రనాయకులలో నాయకమణియు, ఆధునికవిద్యాసమస్యల ఆమూలచూడముగ అవగాహనమొనర్చుకొనిన అభిజ్ఞులును అగు శ్రీయుత బుర్రా సత్యనారాయణగారు (బి. యె. బి. యల్, అడ్వకేటు, మదరాసు) ఫిబ్రవరి ౫ వ తేదీని బరంపురములో ఆంధ్రోద్యమమును గూర్చి ఉపన్యసించుచు ఆంధ్రస్త్రీల విద్యావిషయికసమస్యల నిట్లు ముచ్చటించిరి. "ఆంధ్రవిశ్వవిద్యాలయమువారు ముందుగ చేయవలసిన కార్యములలో ఆంధ్రదేశమున స్త్రీల కళాశాల స్థాపించుట యొకటి. ప్రస్తుతము మనదేశమున ఒక్కస్త్రీ కళాశాలయైనను లేదు. అట్టి కళాశాల స్థాపించుటలో మనము మిక్కిలి జాగ్రత్తగ నుండవలయును. ప్రస్తుతము గఱుపబడు విద్యనే కాపీచేసిన లాభము లేదు. మనస్త్రీలకు బోధింపబడు విద్య వారికి సహజభూషణమగు లజ్జావినయమును పోకార్చునదిగ నుండరాదు. వారికి తగిన విద్యనే నేర్పవలసియున్నది. మద్రాసులోని క్వీనుమేరీకళాశాలలో సంగీతము ప్రవేశపెట్టవలయునను తీర్మానమును గొనివచ్చి మద్రాసు విశ్వవిద్యాలయము సినేటులో జయముపొందితిని. స్నాతకసభల సమయమున తత్కాలోచితములైన దుస్తులు స్త్రీలకు నిర్బంధమొనరించుట పాడిగాదు. సినేటులో సభికురాండ్రు ఈ విషయమై తమ అసమ్మతి తెలిపినను విశ్వవిద్యాలయమువారు పాటింపలేదు. ఆంధ్రవిశ్వవిద్యాలయమువారు ఇట్టివిషయముల నన్నిటినిగూర్చియు పర్యాలోచించి అన్నివిధముల వారికి అక్కరకు వచ్చువిద్యనే స్త్రీలకు నేర్పునట్లు జాగ్రత్తపడవలయును. స్త్రీలను ఆదర్శప్రాయులగుపౌరులను ప్రసవింపగల మహనీయురాండ్రుగ నొనర్పవలయును." శ్రీయుత సత్యనారాయణగారి ఈ హితబోధ అవశ్యాచరణీయమైనది. స్త్రీవిద్యాభిమాను లీవిషయమై విపులముగ చర్చింతురుగాక. ఆంధ్రవిశ్వవిద్యాలయనిర్వాహకవర్గములో ప్రవేశము, పలుకుబడిగల కార్యదక్షులు గావున శ్రీసత్యనారాయణగారు ఈ విషయమున తామే కార్యాచరణమునకు కడంగి ఆంధ్రస్త్రీజనములపాలిటి కార్యపండితులగుదురుగాక యని కోరెదము.